

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Tjaša Kelih

VARSTVO OSEBNIH PODATKOV V DETEKTIVSKI DEJAVNOSTI

Diplomsko delo
visokošolskega študijskega programa Varnost in
policijsko delo

Ljubljana, marec 2023

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

VARSTVO OSEBNIH PODATKOV V DETEKTIVSKI DEJAVNOSTI

Diplomsko delo

Študentka: Tjaša Kelih

Študijski program: Visokošolski strokovni študijski program, Varnost in policijsko delo

Mentor: izr. prof. dr. Miha Dvojmoč

Somentorica: dr. Nataša Pirc Musar

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju izr. prof. dr. Mihi Dvojmoču ter somentorici dr. Nataši Pirc Musar za potrpežljivost ter za usmerjenost in pomoč pri pisanju diplomske naloge.

Posebna zahvala gre tudi mojim staršem, sestri ter prijateljici Anji za vso potrpežljivost in motivacijo ob pisanju diplomske naloge.

VARNOST OSEBNIH PODATKOV PRI DETEKTIVSKI DEJAVNOSTI

Ključne besede: zasebnost, varovanje zasebnosti, osebni podatki, detektiv, detektivska opravila

UDK: 342.7:351.746.2(043.2)

Povzetek

Tema v diplomski nalogi je varstvo osebnih podatkov v detektivski dejavnosti, ki spada med oblike zasebnega varovanja. V Sloveniji je detektivska dejavnost poznana od leta 1998, leta 1994 pa je bil sprejet prvi Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD) pri nas. Zakon je doživel razne spremembe in dopolnitve, danes pa velja prenovljeni Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1), ki je bil sprejet leta 2011. Predstavljeno je delo detektiva ter narejena primerjava policijskega in detektivskega dela na področju pridobivanja osebnih podatkov. Nadaljujemo s predstavitvijo glavnih pravnih temeljev o dopustnem obsegu posega v pravico do zasebnosti in pravico do osebnih podatkov pri izvajanju detektivske dejavnosti ter postopek o pridobivanju le-teh.

Poleg slovenske ureditve zakonov je vpisana tudi evropska zakonodaja. Največ poudarka je na Splošni uredbi o varstvu osebnih podatkov (General Data Protection Regulation, GDPR), s katerim smo preverjali, ali je jasnost in ustreznost zakonodaje detektivom delo olajšala, ali otežila.

S pomočjo raziskovalnega pristopa v raziskovalnem delu smo analizirali problematiko varovanja osebnih podatkov. Osrednja tema je omejenost detektivov s strani zakonodaje. V raziskovalnem delu smo ugotovili, da se anketiranci v večini strinjajo, da jih zakonodaja omejuje pri zbiranju osebnih podatkov. Po analizi raziskave smo ugotovili, da bi lahko detektivom na podlagi njihovih kvalifikacij podelili več pooblastil.

PROTECTION OF PERSONAL DATA IN DETECTIVE ACTIVITY

Key words: *privacy, privacy protection, personal data, detective, detective tasks*

UDC: 342.7:351.746.2(043.2)

Abstract

The thesis is about the protection of personal data in detective activity, which belongs to the forms of private security. In Slovenia, detective activity has been known since 1998. In 1994 the First Act for detective activity was adapted. Since its adaption, the Act has undergone various changes and additions. The revised Act on detective activities, which applies today, was amended in 2011.

The work of a detective and comparison of police and detective work in the field of obtaining personal data will be presented in the thesis. The presentation will continue with the main legal foundations which determine the permissible scope of interference with the right to privacy and the right to personal data when conducting detective work and the procedure for obtaining them. The emphasis will be on the General Data Protection Regulation (GDPR), with which it was checked whether the work of detectives was made easier or more difficult due to the clarity and adequacy of legislation.

The research approach was used to analyse the issue of personal data protection in the context of detective work. The focus is primarily on the limitation of detectives by legislation that limits them in the performance of data collection tasks. In the research, it was discovered that detectives could be granted more powers in the field of obtaining and processing personal data due to their qualifications.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
1.1	Cilji in teze zaključnega dela.....	4
1.2	Predpostavke in omejitve zaključnega dela.....	5
1.3	Metode dela	5
2	DELO DETEKTIVA	7
2.1	Detektivska dejavnost in primerjava s policijskim delom	7
2.2	Opravljanje detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji.....	10
2.3	Pravice detektiva	13
2.4	Upravičenja detektivov	14
2.5	Problemi detektivskega dela	16
2.6	Detektivska dejavnost na Hrvaškem	18
2.7	Detektivska dejavnost v Nemčiji	19
3	ZASEBNOST IN VAROVANJE OSEBNIH PODATKOV	21
3.1	Pravica do zasebnosti.....	21
3.2	Osebni podatki in njihovo varovanje	25
4	DETEKTIVSKO DELO IN VAROVANJE OSEBNIH PODATKOV V LUČI PRAVNIH VIROV	27
4.1	Pravica do zasebnosti v luči evropske zakonodaje	28
4.2	Splošna uredba o varstvu osebnih podatkov.....	30
4.3	Pravica do zasebnosti v luči ustave Republike Slovenije	33
4.4	Zakon o varstvu osebnih podatkov – 2	37
4.5	Test sorazmernosti	39
5	STATUS DETEKTIVA V OKVIRU OBDELAVE OSEBNIH PODATKOV	41
5.1	Obdelava osebnih podatkov s strani detektiva.....	43
5.2	Obveznosti detektiva glede varovanja osebnih podatkov.....	44
5.3	Omejitve glede zbiranja in obdelave osebnih podatkov s strani detektiva	44
5.4	Nadzor nad delom detektivov in sankcije	47

5.5	Mnenje informacijskega pooblaščenca o varovanju osebnih podatkov v okviru detektivskega dela	51
6	OPRAVILA DETEKTIVA IN VAROVANJE OSEBNIH PODATKOV	53
7	RAZISKOVALNI DEL	58
7.1	Namen in cilj raziskovalnega dela	58
7.2	Metodologija raziskave	58
7.3	Analiza	59
8	INTERPRETACIJA	73
9	RAZPRAVA	75
10	PREVERJANJE HIPOTEZ	79
11	ZAKLJUČEK	83
	VIRI IN LITERATURA	86
	PRILOGA A: ANKETNI VPRAŠALNIK	
	PRILOGA B: REZULTATI ANKETE	

KAZALO TABEL

Tabela 10.1: Test hipoteze 1	79
Tabela 10.2: Test hipoteze 2	80
Tabela 10.3: Test hipoteze 3	81
Tabela 10.4: Test hipoteze 4	82

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 7.1: Starost	59
Grafikon 7.2: Doba opravljanja dejavnosti	60
Grafikon 7.3: Detektivsko dejavnost opravlja.....	60
Grafikon 7.4: Predhodne izkušnje z delom v policiji ali varnostnih službah.....	61
Grafikon 7.5: Najpogostejša opravila	62
Grafikon 7.6: Mnenje o detektivski zakonodaji	63
Grafikon 7.7: Ocena zahtevnosti pridobivanja informacij	64
Grafikon 7.8: Pogostost načina zbiranja informacij.....	65
Grafikon 7.9: Mnenje o zakonodaji, ki ureja varstvo podatkov.....	65
Grafikon 7.10: Mnenje o GDPR uredbi	66
Grafikon 7.11: Mnenje o usklajenosti slovenske zakonodaje z GDPR uredbo	67
Grafikon 7.12: Mnenje o spremembah načina dela zaradi uvedbe GDPR uredbe. Se je delo spremenilo?.....	68
Grafikon 7.13: Mnenje ali zakonodaja o varstvu podatkov detektive omejuje pri delu	69
Grafikon 7.14: Poznavanje uredbe GDPR	70
Grafikon 7.15: Bi detektivi morali imeti več pooblastil?	70
Grafikon 7.16: Ali pri delu detektivi pazijo na spoštovanje pravnih določil varstva osebnih podatkov?	71
Grafikon 7.17: Ali detektivi pazijo, da se zbrane informacije ne bi znašle na svetovnem spletu brez vedenja osebe, o kateri so informacije zbrane?	71
Grafikon 7.18: Kaj o sodobni tehnologiji za zbiranje podatkov menijo detektivi.....	72

UPORABLJENI SIMBOLI IN KRATICE

DeZRS – Detektivska zbornica republike Slovenije

EKČP – Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic

GDPR – General Data Protection Regulation

OZN – Organizacija združenih narodov

SFRJ – Socialistična federativna republika Jugoslavija

ZDD-1 – Zakon o detektivski dejavnosti

ZVOP-1 – Zakon o varstvu osebnih podatkov-1

ZVOP-2 – Zakon o varstvu osebnih podatkov-2

1 UVOD

Detektivska dejavnost spada med oblike zasebnega varovanja. V Sloveniji poznamo detektivsko dejavnost od leta 1988, ko je bila v Cerknici vložena prva vloga za opravljanje detektivske dejavnosti. Leto kasneje je bila pri nas registrirana prva detektivska agencija, šele pet let kasneje, leta 1994 pa je bil sprejet prvi Zakon o detektivski dejavnosti v naši državi. Zakon je kasneje doživel razne spremembe in dopolnitve, danes pa velja prenovljeni Zakon o detektivski dejavnosti, ki je bil sprejet leta 2011 («Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1)«, 2011). Detektiv je strokovnjak, ki ima najpogosteje izkušnje z delom v policiji ali drugih varnostnih službah in izpolnjuje vse druge zakonsko potrebne pogoje, da lahko zakonito opravlja detektivsko delo. Detektivsko delo opravlja na podlagi delovnega naloga, ki ga po sklenitvi pogodbe izda odgovorna oseba pravne osebe ali posameznik. Je strokovnjak, ki ga za pridobitev zahtevanih podatkov in za potrditev ali zavrnitev informacij najamejo posamezniki in poslovni subjekti, in lahko zbira podatke oseb, ki so jih pripravljene posredovati. Zasebni detektiv lahko zbira podatke in informacije o osebah, predmetih, dejstvih in okoliščinah, kaznivih dejanjih, kršitvah ... Detektiv išče, zbira, pregleduje in analizira podatke in dokaze. Dokaze, zbrane za rešitev primera, na koncu s poročilom predstavi stranki. Nujno je, da ima detektiv veliko število sodelavcev, ki mu omogočajo dostop do krajev in informacij, ki so navadno nedostopni običajnim državljanom (Savski idr., 2012).

Detektivi predvsem zbirajo podatke (Dvoršak, 2002). Kot predstavijo Savski idr. (2012) se v okviru zbiranja podatkov postavlja vprašanje o upravičenosti in zakonitosti posegov v ustavno pravico do zasebnosti s strani detektivov. Posameznik je v družbi odgovoren le za tisti del svojega ravnanja, ki zadeva druge ljudi, medtem ko je v delu, ki zadeva zgolj njega samega, njegova neodvisnost brezpogojna. Pravica do zasebnosti se lahko konča samo takrat in tam, kjer je lahko v navzkrižju z zakonsko izkazanim močnejšim interesom drugih. Sorazmerna uporaba upravičenj detektivov in zagotavljanje učinkovitega nadzora nad varstvom človekovih pravic v njihovih postopkih je ustavna in mednarodnopravna dolžnost države. Strogi kriteriji glede dovoljenih posegov v

zasebnost ne zadostujejo, če odgovornost detektiva ni natančno urejena in v primeru kršitev veljavnih norm tudi sankcionirana. Če detektiv prekorači pooblastila oziroma na kakršenkoli način deluje nezakonito oziroma nestrokovno, imamo v Sloveniji zakonsko določene odgovornosti detektivov. To pa naj bi pomenilo, da je rešen tudi problem posega v zasebnost (Savski idr., 2012).

Kot pravi Kovačič (2006), je zasebnost temeljna človekova pravica. Zasebnost delimo predvsem na: osebno zasebnost, prostorsko zasebnost, zasebnost informacij in zasebnost komunikacije (Kovačič, 2006). Vsak od teh delov zasebnosti je v Sloveniji zaščiten z Ustavo, ki v 35. členu opredeljuje »varstvo pravic zasebnosti in osebnostnih pravic« (»Ustava Republike Slovenije (URS)«, 1991). Savski idr. (2012) omenjajo dejstvo, da se pri opravljanju detektivske dejavnosti vedno znova pojavljajo vprašanja v zvezi z zasebnostjo, varstvom podatkov in različna etična vprašanja.

Varstvo osebnih podatkov sodi med temeljne človekove pravice v slovenskem pravnem redu in je opisano v 38. členu URS (1991). Na ravni Evropske unije varstvo osebnih podatkov kot temeljno človekovo pravico priznava Uredba 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES v svojem 1. členu Splošna uredba o varstvu osebnih podatkov (»General Data Protection Regulation (GDPR)«, 2016). GDPR (2016) predpisuje nove načine ravnanja z osebnimi podatki. Z uporabo GDPR morajo vse evropske institucije in podjetja, ki se v svojem poslu ukvarjajo z obdelavo osebnih podatkov, pa tudi podjetja, ki ponujajo izdelke in storitve, povezane z obdelavo osebnih podatkov, upoštevati določbe GDPR v smislu postopkov in dokumentiranja. Namen te uredbe je okrepiti pravice pri upravljanju in nadzoru posameznika nad njegovimi osebnimi podatki ter zaščititi njegove zasebnosti. Uredba določa, da so osebni podatki vsi podatki, ki se nanašajo na posameznika, katerega identiteta je ali bi lahko bila ugotovljena. To so npr. ime, davčna številka, fotografija, naslov, elektronski naslov, telefonska številka, video posnetki posameznika, GPS lokacija, naslov IP in MAC, biometrični podatki, piškotki na spletnih straneh, podatki o

izobrazbi, podatki o kreditni zadolženosti, podatki o plači, genetski podatki, zdravstveni podatki, podatki o bančnih računih in vsi drugi podatki, na podlagi katerih je mogoče ugotoviti identiteto posameznika (GDPR Informer, 2018). S ciljem zagotoviti in ohraniti dosednji visok nivo varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji ter uresničevanje osebne človekove pravice do varstva osebnih podatkov je bil leta 2007 v Sloveniji sprejet Zakon o varstvu osebnih podatkov – ZVOP-1. Od leta 2018 je bil v pripravi nov Zakon o varstvu osebnih podatkov – ZVOP-2, katerega cilj je predvsem natančneje implementirati določbe GDPR, ki jih je vlada potrdila dne 15. 7. 2022. 15. 12. 2022 je Državni zbor potrdil ZVOP-2, ki je bil 27. 12. 2022 objavljen v Uradnem listu RS in je stopil v veljavo 26. 1. 2023, vendar dopušča različna časovna obdobja za prilagoditev.

V prvem delu smo predstavili delo detektiva. Za lažje razumevanje problema pa je narejena primerjava policijskega in detektivskega dela na področju pridobivanja osebnih podatkov. Poudarek je na razlikah v zakonskih temeljih in pravicah ter obveznostih, ki iz tega izhajajo. Policisti delujejo namreč v javnem, detektivi pa v zasebnem interesu, ko v imenu in za račun naročnikov pridobivajo osebne podatke. Policija je organ pregona in je odgovorna za varovanje države, njihovih državljanov ter upoštevanje zakonov znotraj države. Delovanje policije temelji na spoštovanju in uveljavljanju evropskih konvencij in priporočil, pravnega reda, etičnosti in strokovnosti ob doslednem spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Kolenc, 2002). Detektivsko delo pa lahko detektiv izvaja zgolj na podlagi mandata oz. naročila stranke (Čas in Kramberger, 2011).

V nadaljevanju so predstavljeni glavni pravni temelji, ki določajo obseg dopustnih posegov v pravico do zasebnosti in pravico do osebnih podatkov pri izvajanju detektivske dejavnosti ter postopek pridobivanja informacij oz. osebnih podatkov. Predstavili smo slovensko in evropsko zakonodajo, ki se nanaša na tematiko diplomske naloge, največ poudarka je na Splošni uredbi o varstvu osebnih podatkov. Glede na to, da v Sloveniji in celotni Evropski uniji velja tako imenovani obdelovalni model, ki določa, da je vse prepovedano, kar ni izrecno dovoljeno, je najbolj pomembna predpostavka za kakršnekoli procese obdelav osebnih podatkov pravna podlaga, ki mora biti usklajena z

namenom obdelave (Savski idr., 2012). Prav tako v tem poglavju analiziramo določbe ZDD-1 (2011), ki se nanašajo na obdelavo osebnih podatkov. Preverjamo tudi, ali predlog Zakona o varstvu osebnih podatkov – ZVOP-2, ki je bil dne 15. 12. 2022 sprejet v Državnem zboru in je stopil v veljavo 26. 1. 2023, za detektivsko delo prinaša kakšne novosti v zvezi z obdelavo osebnih podatkov. Prav tako pa na primerih Nemčije in Hrvaške opravimo primerjalno analizo zakonske ureditve detektivskega dela. Nato predstavljamo status detektiva pri obdelavi osebnih podatkov – ali je detektiv upravljavec ali obdelovalec in kakšne so njegove obveznosti pri rokovanju z osebnimi podatki (kako jih mora hraniti, na kakšen način jih mora predati naročniku storitve, kakšni so roki hrambe ipd.). Predstavljamo delo detektivov, ki je povezano s procesi obdelave osebnih podatkov. Prav tako predstavljamo omejitve pri delu detektiva zaradi strogih predpisov s področja varstva osebnih podatkov in sankcije, ki jih je lahko deležen detektiv, če krši zakonodajo s tega področja. Temu sledi poglavje, kjer navajamo opravila, ki se dotikajo varstva osebnih podatkov. V okviru tega opišemo pristojnosti detektiva pri zbiranju podatkov iz javno dostopnih baz podatkov ter kakšne pristojnosti pri zbiranju podatkov ima detektiv na splošno. V raziskovalnem delu smo s pomočjo raziskovalnega pristopa analizirali problematiko varovanja osebnih podatkov v okviru detektivskega dela. Uporabili smo metodo ankete. Zbrane podatke smo interpretirali, analizirali smo morebitne pomanjkljivosti zakonodaje glede na mnenja anketiranih ter na osnovi tega predlagali spremembe.

1.1 Cilji in teze zaključnega dela

Cilj diplomske naloge je predstaviti delo detektiva, njegovo delovanje v odnosu do naročnika in do tistega, ki mu sledi oz. o njem zbira osebne podatke, kakšne dolžnosti v zvezi z obdelavo podatkov ima ter kdaj in kako jih lahko uporablja. Namen naloge je tudi predstaviti pravico do zasebnosti in pojasniti kolizije z drugimi pravicami, k spoštovanju katerih so detektivi zavezani pri opravljanju svojega dela. Temeljna hipoteza diplomske naloge je, da je detektivska dejavnost podvržena strogim pravilom obdelave osebnih

podatkov, kar ima močan vpliv na opravljanje dejavnosti. V diplomski nalogi smo preverjali naslednje hipoteze:

- Hipoteza 1: Detektivi so pri izvajanju svojih nalog omejeni in ne smejo zbirati vseh osebnih podatkov na način, ki je sicer možen, vendar zaradi stroge zakonodaje ni dopusten.
- Hipoteza 2: Odkar je v veljavi GDPR, je delo detektivov lažje, ker je tako imenovana specialna zakonodaja jasna in ustrezna.
- Hipoteza 3: Detektivi bi lahko imeli več pooblastil, tudi s področja pridobivanja in obdelave osebnih podatkov, saj so za to usposobljeni in kvalificirani.
- Hipoteza 4: Detektivi, ki imajo izkušnje z delom v policiji ali drugih varnostnih organih, bolj pazijo na varstvo osebnih podatkov kot tisti detektivi, ki tovrstnih delovnih izkušenj nimajo.

1.2 Predpostavke in omejitve zaključnega dela

V diplomski nalogi izhajamo iz predpostavke, da se detektivi zavedajo pomena varovanja osebnih podatkov pri svojem delu. Prav tako izhajamo iz predpostavke, da so za svoje delo ustrezno usposobljeni. Varovanje zasebnosti in v okviru tega varovanje osebnih podatkov je obširno področje, zato smo se v diplomski nalogi omejili predvsem na varovanje osebnih podatkov v luči določil Splošne uredbe o varstvu osebnih podatkov. Prav tako smo se pri varovanju osebnih podatkov omejili predvsem na zadeve, ki se tičejo detektivskega dela. V raziskovalnem delu je prisotna tudi časovna in prostorska omejitev glede izvajanja raziskave. Rezultati ankete so namreč odlikovali mnenja detektivov na območju Republike Slovenije v letu 2021. Metodoloških omejitev ne pričakujemo, saj je v knjižnicah in na spletu dostopnih dovolj virov in literature.

1.3 Metode dela

Pri izdelavi diplomske naloge smo analizirali primarne in sekundarne vire. V teoretičnem delu smo informacije pridobili s študijem domače ter tuje literature ter virov.

Pomembno mesto imajo pravni viri. V okviru tega uporabljamo predvsem deskriptivno metodo.

V raziskovalnem delu smo s pomočjo spletne ankete, opravljene med slovenskimi detektivi, poglobljeno prikazali delovanje detektivske dejavnosti v Sloveniji in prikazali problematiko, povezano z ureditvijo procesov obdelav osebnih podatkov.

2 DELO DETEKTIVA

Detektivska dejavnost seže v leto 1833, ko naj bi začela delovati prva znana detektivska agencija, in sicer v Franciji. Leta 1850 je Allan Pinkerton v ZDA odprl eno najbolj znanih detektivskih agencij na svetu (Janić, 2009). Nasprotno s svetom, kjer je detektivska dejavnost že dolgo poznana, jo v Sloveniji uvrščamo med mlade gospodarske panoge. Zgodovinsko gledano je bila prva vloga za opravljanje detektivske dejavnosti pri nas vložena leta 1988 v Cerknici, a je bila zavrnjena, ker naj za to delo takrat ne bi bilo pravne podlage. Prva detektivska agencija je bila kljub temu registrirana leto dni kasneje, leta 1989, prvi Zakon o detektivski dejavnosti pa je bil sprejet šele leta 1994. Zakon se je večkrat spreminjal in dopolnjeval, leta 2011 pa je bil sprejet popolnoma prenovljen (Janić, 2009).

Detektivska dejavnost pri nas spada pod okrilje Detektivske zbornice Republike Slovenije (DeZRS) in je uvrščena med novejša področja. Čeprav detektivi delujejo na zelo obširnih in raznolikih področjih že kar nekaj let, večina ljudi detektivske dejavnosti ne pozna v pravi luči.

Ljudje detektive zamenjujejo s kriminalisti. Detektivi so na nekaterih področjih še vedno v fazi uvajanja, saj potencialni uporabniki njihovih storitev ne poznajo in zato jih tudi v primerih, ko bi bilo to koristno in potrebno, ne najamejo (Žiberna, 2015).

2.1 Detektivska dejavnost in primerjava s policijskim delom

V nasprotju s prevladujočo predstavo, ki izvira iz ameriških filmov, da je delo detektiva praktično enako policijskemu delu, želimo poudariti bistvene razlike med njima.

V skladu s spremenjeno zakonsko ureditvijo 2. odstavka 32. člena ZDD-1 (2011) lahko detektivi opravljajo naloge tudi za državne organe (tudi policijo), vendar je treba poudariti, da ne smejo prevzemati njihovih zakonsko določenih izvornih nalog in

pooblastil, ampak lahko opravljajo samo naloge, ki so določene v 26. členu (»ZDD-1«, 2011). Ob tem velja omeniti, da je na drugi strani trenutna zakonska ureditev pri nas takšna, da je le v Zakonu o javnih uslužbencih uzakonjena zgolj možnost, da lahko državni organi najamejo detektiva v zvezi z različnimi disciplinskimi kršitvami in kršilci (v zvezi s kršitvami in kršilci pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe, zlorabami uveljavljanja pravice do povračila stroškov prevoza na delo in iz dela, delom pod vplivom alkohola ter drugimi disciplinskimi kršitvami in kršilci) ter vročanjem pisemskih in drugih pošiljk naslovnikom, medtem ko pa v tem ali kateremkoli drugem zakonu, ki se nanaša na delovanje državnih organov, ni nobene pravne podlage za najem detektiva s strani državnih organov v zvezi s katerimikoli drugimi nalogami, ki jih lahko v skladu s 26. členom ZDD-1 (2011) opravlja detektiv (Sotlar in Trivunović, 2012).

Cilj detektivskih nalog je, da naročniku zagotovi informacije, ki mu lahko omogočajo spoznati neke okoliščine, in pomaga zbirati dokaze v različnih oblikah, da bo v postopku za uveljavljanje svojih pravic pred različnimi državnimi organi, podjetji oziroma drugimi organi in organizacijami čim bolj uspešen. Gre torej za informacije, do katerih je naročnik upravičen in jih tudi določi z naročilom, ki je del pooblastila detektivu (Žiberna, 2015).

Na podlagi ZDD-1, predvsem 26. člena, ki opisuje detektivske naloge, lahko sklepamo, da imajo detektivi zelo podobno delo kot na primer policija oziroma kriminalisti. Ob tem je pomembno, da detektivi upoštevajo 32. člen ZDD-1, ki opredeljuje, da detektiv ne sme »opravljati upravičenj, za katere so z zakonom določeni oziroma pooblaščenici policija, sodišča in drugi pravosodni organi; uporabljati prikritih preiskovalnih ukrepov, ki jih v skladu z zakonom uporabljajo policija, slovenska obveščevalno varnostna agencija in obveščevalno varnostna služba Ministrstva za obrambo; opravljati detektivske dejavnosti za domače in tuje varnostne ali obveščevalne službe in za politične stranke ter ustanove, katerih ustanovitelji so politične stranke (»ZDD-1«, 2011)«.

Kljub razmejitvam med pristojnostmi policije in detektivske dejavnosti obstaja med njunim delom velika podobnost. 32. člen ZDD-1 (2011) ne omogoča, da bi imeli detektivi

približno enake možnosti oziroma pooblastila, ki jih za enake dejavnosti uporablja država oziroma policija. Kljub temu da imajo detektivi pravico izvajati določene naloge, ki se navezujejo na predkazenski postopek, ne smejo opravljati nalog, ki so v prvi vrsti v pristojnosti policije. To je ločnica med policisti in detektivi. Gre za tajne preiskovalne ukrepe, ki jih detektivi ne smejo izvajati. Policija pri tajnem sledenju, opazovanju uporablja dodatno opremo in metode, na primer GPS, prisluškovanje, lahko vstopa v stanovanja, nastavlja naprave ipd., medtem ko lahko detektivi delujejo oziroma preverjajo informacije le javno, nikakor ne smejo na primer vstopiti v stanovanje (Detekta, 2016).

Delo detektivov je delo neposredno za stranke oziroma posameznike, ki jih za to plačujejo. Te storitve so običajno finančne, pravne ali osebne narave. Medtem ko policija sodeluje v dejavnostih, povezanih s kriminalom, se detektivi ukvarjajo z problematiko raziskovanja nepravilnosti v zasebnem sektorju, pomagajo pri pravnih postopkih (recimo vročanje), sporih med zakoncema, javnih goljufijah ter iskanju in lociranju prič. Detektivi lahko stranki pomagajo najti pogrešanega sorodnika ali raziskovati informacije o sumljivem zakoncu. Zanimivo je, da se lahko vključijo v kazenskih primerih, saj jih dostikrat najamejo odvetniki ali podjetja (Detekta, 2016).

Policija spada med organe pregona. Deluje na lokalni, državni in zvezni ravni. V okviru svojih pristojnosti je policija odgovorna za preiskovanje kaznivih dejanj in ugotavljanje, kdo je storilec in zakaj se je kaznivo dejanje zgodilo. Policija deluje neposredno s pričami in osumljenci, z njimi opravlja razgovore in preiskuje vse razpoložljive indice ali dokaze. Prav tako pripravi vsa uradna poročila o zbranih informacijah. Zelo opazna razlika med policijo in detektivi je, da policija lahko poda aretacijo, medtem ko detektiv tega ne sme (Detekta, 2016).

V praksi detektivi sicer pogosto pomagajo pri kazenskih preiskavah in v takšnih primerih sodelujejo z organi pregona. V skladu z določbami zakonov ima policija glede svojih dejanj določene omejitve, ki pa ne zavezujejo detektivov. Zato detektive pogosto

najame policija, in sicer v primerih, ko zaradi zakona ne more nadaljevati zadeve. Tako lahko detektive najame za izvedbo kazenske preiskave do takrat, ko ti zberejo dovolj dokazov, da policija prevzame primer in poda aretacijo. Čeprav detektivi niso omejeni z enakimi zakoni v smislu pomoči policiji pri preiskavah, to ne pomeni, da so nad pravnim sistemom. Detektivi nikakor ne morejo pridobiti dokazov, če v postopku pridobivanja kršijo kakršenkoli zakon (Žiberna, 2015).

Policija in detektivi bi morali vzpostaviti medsebojna razmerja, ki bi čim manj ovirala sodelovanje in razvoj partnerskih odnosov med policijo in detektivi. Zelo spodbudna bi bila vzpostavitev kontaktnih točk med detektivi in policijo; na primer določeni kriminalisti in policijske starešine iz posameznih policijskih uprav. Zakonskih podlag za sodelovanje med detektivi in policijo v Sloveniji ni. Detektivsko dejavnost uvrščamo v zasebno varstvo, medtem ko je policija del javnega in državnega varstva. Detektivi imajo malo priložnosti za sodelovanje s policijo in se morajo pri opravljanju svojega dela znajti na drugačne načine. Detektivi in policija bi se morali povezati predvsem pri odkrivanju in preprečevanju kaznivih dejanj. Bistvenega pomena so predvsem predkazenski postopki, ko se lahko zberejo ključni dokazi, ki igrajo zelo pomembno vlogo za nadaljnji kazenski postopek. Pravna ureditev bi zato morala vključevati pomoč detektivov v teh postopkih (Detekta, 2016).

2.2 Opravljanje detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji

V ZDD-1 (2011) je v prvem odstavku 2. člena pojem detektivske dejavnosti opredeljen kot »zbiranje, obdelava, posredovanje podatkov in informacij ter svetovanje na področju preprečevanja kaznivih ravnanj, ki ga za naročnikove potrebe opravlja po tem zakonu detektiv, ki ima izdano licenco in izpolnjuje pogoje v skladu s tem zakonom.« Zakon dodaja, da gre za gospodarsko dejavnost, ki je namenjena tistim, ki naročijo detektivske storitve, in jo Republika Slovenija ureja zaradi varovanja javnega reda, javne varnosti, osebne varnosti in dostojanstva naročnikov, detektiva, ki neposredno opravlja dejavnost in ostalih oseb (Savski idr., 2012).

Detektivska dejavnost v Sloveniji je izključno zasebna gospodarska dejavnost, v nacionalno-varnostnem sistemu je uvrščena v podsistem zasebnega varstva in naj ne bi posegala na področje zagotavljanja javne varnosti, čeprav bi se Slovenija morala zgledovati po tujih vzorih in delati v smeri javno-zasebnih partnerstev (Savski idr., 2012).

Pri detektivski dejavnosti je poleg širokega področja dela vsekakor pomembno omeniti tudi preventivno dejavnost, saj lahko detektiv stranki svetuje, kako preprečiti različna kazniva ravnanja. Lahko gre za svetovanje o preprečevanju klasičnih kaznivih dejanj, kot so npr. vlom ali goljufije ter vse do svetovanja za bolj specifična področja preprečevanja kaznivih ravnanj, kamor lahko uvrstimo gospodarsko kriminaliteto ali ogrožanje informacijske varnosti, ki bo v prihodnje gotovo temelj vsake gospodarske družbe (Savski idr., 2012).

Detektiv mora v Sloveniji imeti veljavno licenco. Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti (2011) v 6. členu »opredeljuje, kaj mora vsebovati vloga za podelitev licence in detektivske izkaznice. Vloga se vloži pri pristojnem organu in mora vsebovati: ime, rojstne podatke, državljanstvo, naslov stalnega oziroma začasnega bivališča, EMŠO, dokazilo, da ima ustrezno predpisano izobrazbo, priznано v skladu z zakonom, ki ureja priznavanje in vrednotenje izobraževanja, dokazilo o opravljenem detektivskem izpitu, dokazilo, da v zadnjih dveh letih ni opravljal nalog policije, pooblaščen uradne osebe v Slovenski obveščevalno varnostni agenciji ali Obveščevalno varnostni službi Ministrstva za obrambo, dokazilo o plačilu predpisane pravne takse, naziv pravne osebe ali osebno ime fizične osebe – pooblaščenca oziroma zastopnika, če želi, da v njegovem imenu ureja vse postopke v zvezi s podelitvijo licence, kot tudi v primeru prekinitve postopka ali umika vloge, ter na koncu lastnoročen podpis prosilca. K vlogi za podelitev licence in detektivske izkaznice mora prosilec poleg navedenih dokumentov predložiti tudi fotografijo, ki jo natančno opredeljuje Pravilnik.« Pristojni organ, to je DeZRS, nato preveri izpolnjevanje navedenih pogojev in vlogo prosilca pošlje Ministrstvu za notranje zadeve v varnostno preverjanje. Ko je detektiv varnostno

preverjen s strani ministrstva in nima varnostnih zadržkov, mu DeZRS lahko dodeli licenco (Savski idr., 2012).

V 3. členu ZDD-1 (2011) je opredeljeno, »da gre za dejavnost, ki jo lahko opravlja pravna ali fizična oseba, ki:

- ima kot poslovni subjekt v Poslovnem registru Slovenije vpisano detektivsko dejavnost;
- je v delovnem razmerju detektiva;
- ima zavarovano odgovornost za škodo.«

V prvem odstavku 6. člena ZDD-1 (2011) je navedeno, da se »detektivi, ki imajo veljavno licenco za opravljanje detektivske dejavnosti, obvezno združujejo v Detektivsko zbornico Republike Slovenije«.

Zbornica je pravna oseba javnega prava in je med drugim zadolžena za sprejemanje kodeksa poklicne etike, predlaganje programov strokovnih usposabljanj Ministrstvu za notranje zadeve, organiziranje in izvajanje obdobjnih usposabljanj detektivov. Zbornica ima sicer na podlagi javnega pooblastila določene temeljne naloge, in sicer da podeljuje in odvzema licenco za opravljanje detektivske dejavnosti in detektivsko izkaznico, opravlja tudi naloge, ki se nanašajo na izvajanje detektivske dejavnosti tujih detektivov pri nas, vodi vse evidence, ki so predpisane v ZDD-1 ter opravlja strokovni nadzor nad delom detektivov in detektivskih družb (Savski idr., 2012).

ZDD-1 (2011) v 4. odstavku 10. člena navaja, da mora detektiv »ves čas opravljanja detektivske dejavnosti izpolnjevati pogoje v skladu s tem zakonom. Če detektiv ne izpolnjuje več pogojev za opravljanje detektivske dejavnosti, mora prenehati z opravljanjem dejavnosti in v 8 dneh od prenehanja izpolnjevanja pogojev pristojnemu organu vrniti certifikat o licenci in detektivsko izkaznico. Pristojni organ podatke o detektivu (ime, priimek, številka certifikata, datum odvzema licence in številko

detektivske izkaznice), ki ne izpolnjuje več pogojev za opravljanje detektivske dejavnosti, objavi na svoji spletni strani.«

2.3 Pravice detektiva

V 26. členu ZDD-1 (2011) so opredeljene pravice oziroma delovne naloge detektiva. Ta lahko išče informacije o:

- »osebah, ki so pogrešane ali iskane in o povzročitvah premoženjskih in nepremoženjskih škod;
- anonimnih pisanjih – o piscih in odpošiljateljih anonimnih pisanj;
- dolžnikih in njihovem premoženju;
- predmetih, ki so pogrešani ali izgubljeni;
- dokaznem gradivu in dejstvih, potrebnih za zaznavanje ali dokazovanje pravic in upravičenj stranke pred sodišči, drugimi pravosodnimi organi in drugimi organi oziroma organizacijami, ki v postopkih odločajo o teh pravicah;
- spoštovanju konkurenčne prepovedi in konkurenčne klavzule;
- uspešnosti in poslovnosti poslovnih subjektov;
- kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na zasebno tožbo ter o njihovih storilcih;
- zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe, zlorabah uveljavljanja pravice do povračila stroškov prevoza na delo in z dela, dela pod vplivom alkohola ali prepovedanih drog ter o drugih disciplinskih kršitvah in kršilcih.«

Poleg tega lahko po 26. členu ZDD-1 (2011):

- »Detektiv vroča pisemske in druge pošiljke naslovníkom. Kadar vročanje pošiljk urejajo posebni predpisi, mora detektiv izpolnjevati pogoje v skladu s temi predpisi.
- Detektiv svetuje fizičnim in pravnim osebam na področju preprečevanja kaznivih ravnanj.

- Detektiv načrtuje in izvaja zaščito poslovnih skrivnosti informacijskih sistemov, ekonomskih in osebnih podatkov in informacij.
- Detektiv opravlja upravičenja, ki so mu podeljena z drugimi zakoni.«

2.4 Upravičenja detektivov

Pri izvajanju svojih nalog ima detektiv po 27. členu ZDD-1 (2011) naslednja upravičenja:

- »zbira podatke od oseb ali iz javno dostopnih virov;
- pridobiva podatke iz evidenc;
- osebno zaznava;
- uporablja tehnična sredstva.«

Detektiv lahko pridobiva informacije neposredno od osebe, na katero se podatki nanašajo, in od drugih oseb, ki s podatki razpolagajo, ter iz javno dostopnih virov. Zbiranje podatkov in informacij od oseb detektivi v večini opravijo z intervjujem. Intervju je mešanica znanosti, umetnosti in veščine. Znanost ponuja teoretična izhodišča in razčlenbo intervjuja, umetnost predstavlja nekaj, kar je v vsakem uspešnem sporočevalcu; torej občutek za intervjuvanca, za izbiro pravega časa in pravega vprašanja ter podobno, veščina pa je znanje različnih tehnik intervjuja, ki jih uporabljamo v različnih okoliščinah (Žiberna, 2015).

Detektivi morajo biti večji spraševanja, če želijo pridobiti prave, potrebne informacije, ki jih potrebujejo za nadaljnji postopek. Podatke lahko zbirajo tudi iz javno dostopnih virov. Baze podatkov, ko so javno dostopne: zemljiška knjiga, register nepremičnin, mediji, internet, knjižnice, AJPEŠ, plačljive baze podatkov, kot so npr. Ipis, Ibanm Tis, Pirs, e-bonitete, delniška knjiga (Žiberna, 2015).

V skladu s prvim odstavkom 29. člena ZDD-1 (2011) imajo detektivi v okviru pisnega pooblastila stranke pravico pridobivati podatke iz:

- »evidence registriranih vozil (registrsko označbo, podatke o lastnikih in podatke o vozilu);
- registra stalnega prebivalstva in centralnega registra prebivalstva (podatke o osebnem imenu, datumu rojstva, enotni matični številki občana, državljanstvu, času in kraju stalnega in začasnega prebivališča);
- evidence zavarovancev (podatke o zaposlitvi, delodajalcu, delovnem mestu in prejšnjih zaposlenih);
- slovenskega ladijskega registra in registra zrakoplovov (podatke o plovilih in lastnikih).«

Te podatke je upravljavec zbirke podatkov dolžan detektivu posredovati na podlagi pooblastila, in sicer v 15-ih dneh od prejema detektivove pisne zahteve. Zahteva se lahko poda tudi ustno pri organu. Ne glede na način, na katerega je bila zahteva podana, mora detektiv zahtevi priložiti tudi fotokopijo pooblastila. Detektiv lahko vpogleda tudi v upravne in sodne spise ali si iz njih prepíše podatke, kadar ima po zakonu, ki ureja to področje, pravico tudi stranka, ki ga je pooblastila.

Osebna zaznava je eno ključnih upravičenj v zakonu, saj brez tega detektivi ne bi mogli izvajati praktično nobene naloge iz pooblastila, ki ga dobijo od stranke. Osebna zaznava je v ZDD-1 (2011) opisana v 30. členu:

- »Detektiv lahko pridobiva informacije tudi z neposrednim osebnim zaznavanjem na javnih krajih ali iz javnih krajev, javno dostopnih odprtih in zaprtih prostorov ter krajev in prostorov, ki so vidni z javno dostopnega kraja in prostora.
- Pri izvajanju upravičenja iz prejšnjega odstavka detektiv ne sme posegati v zasebni zaprti prostor in zasebni prostor, ki ga je posameznik s postavitvijo kakršnekoli ograje, prepreke ali razvidne oznake opozorila ločil od javnega in na ta način navzven nakazal, da gre za zasebni prostor.«

Uporaba tehničnih sredstev, zadnje upravičenje detektivov, je navedeno v 31. členu ZDD-1 (2011): »Pri izvajanju osebne zaznave lahko detektiv uporablja naprave za

slikovno snemanje v okviru naloge iz pooblastila, vendar le v primeru, ko je to nujno potrebno za zavarovanje dokazov.« Detektiv lahko uporablja naprave za zvočno snemanje (diktafone) ali druge pripomočke za zavarovanje sledi in dokazov. Slednje naprave lahko uporablja le na podlagi zabeležene pisne ali ustno izražene privolitve osebe, glede katere se bo naprava za zvočno snemanje uporabila.

Detektiv ne sme (»ZDD-1«, 2011, 32. člen):

- »opravljati upravičenj, za katere so z zakonom določeni oziroma pooblašteni policija, sodišča in drugi pravosodni organi;
- uporabljati prikritih preiskovalnih ukrepov, ki jih v skladu z zakonom uporabljajo policija, Slovenska obveščevalno-varnostna agencija in obveščevalno varnostna služba ministrstva, pristojnega za obrambo;
- opravljati detektivske dejavnosti za domače in tuje varnostne ali obveščevalne službe in za politične stranke ter ustanove, katerih ustanovitelji so politične stranke.«

Iz prepovedi, ki jih imajo detektivi, lahko opazimo, da so za določene naloge, za katere sicer detektivi imajo dovoljenje v skladu z ZDD-1, prvotno zadolženi državni organi, med katere na primer spada tudi policija, ki v skladu z Zakonom o kazenskem postopku (v nadaljevanju ZKP) izvaja naloge, ki bi jih sicer lahko tudi detektivi (Savski idr., 2012).

2.5 Problemi detektivskega dela

Zasebni detektivi niso in ne morejo biti konkurenčni dejavnik državnim preiskovalnim službam, predvsem ne v celovitosti in vseobsežnosti svojih dejavnosti, vsekakor pa so lahko dobra rešitev za tiste, ki menijo, da se jim državni uslužbenci ne posvetijo dovolj in si lahko plačajo bolj intenzivne storitve, ki niti niso nujno tudi bolj kakovostne, kot bi bile državne ob enaki pozornosti. ZDD-1 (2011) predpisuje, kaj smejo detektivi delati in katere dejavnosti so jim izrecno prepovedane. Pregled pravne ureditve jasno pokaže, da bi detektivi glede na usposobljenost in druge pogoje, ki jih morajo izpolnjevati (zaupanja

vredne osebe, varnostno preverjanje, visoka izobrazba), lahko opravljali bistveno več nalog kot jih danes, predvsem v »javnem interesu« in v interesu udeležencev v sodnih postopkih, tudi v kazenskem postopku, kjer je položaj oškodovanca nesorazmerno šibek, položaj obdolženca oz. obtoženca pa v primerjavi z državnimi organi neuravnotežen (Klavora, 2012). Pri detektivskem delu so pogoste zadrege in ovire, saj detektivi ne smejo posegati v človekove pravice in dostojanstvo, obenem pa morajo izpolniti pričakovanja stranke, ki je storitve naročila. Svoje delo morajo opravljati z veliko domišljije, upoštevanja človekovih pravic in iznajdljivosti. S svojim počtetjem pa ne smejo vdirati v zasebnost. Slovenija se je od samostojne države do danes na detektivskem področju izredno razvijala, razvijala pa se je tudi varnostna veja (Čas, 2006).

Zakonodaja je glede preiskav in dela detektivov pomanjkljiva, zato se je nenehno spreminjala že od uveljavitve prvega zakona. Večinoma definira prepovedi, pravice in dolžnosti ter sredstva, ki jih detektivi lahko uporabljajo pri svojih preiskavah. Včasih pa prihaja do protislovij, tako da imajo detektivi pri svojem delu pogosto težave, ki se navezujejo predvsem na metodo in taktiko, s katero lahko pridobivajo potrebne informacije. Detektiv na primer pridobiva informacije o morebitni disciplinski kršitvi, vendar nikjer ni jasno določeno, kako lahko ali naj te informacije pridobi. Zato se na tem področju pogosto pojavljajo očitki o delu detektivov (Čas, 2006).

V nekaterih primerih detektivi ne morejo zbrati dovolj informacij samo z razgovori s tistimi, ki jih preiskuje. To pomeni, da bi bila taka informacija verodostojna samo s fotografijami ali posnetki, saj drugače ni mogoče dokazati prekrška. Fotografiranje, videoposnetke in podobna sredstva pa pridobimo samo z opazovanjem in sledenjem osebi. Ta del pa v zakonodaji ni dovolj natančno določen. Zato so v praksi in med detektivi pogosta različna mnenja in razhajanja o posamezni zadevi oziroma načinu preiskave. Ta del zakonodaje bi bilo treba bolj poglobljeno razdeliti in interpretirati, saj detektivi ne morejo pridobiti dokazov samo s svojim poročilom (Kovačič, 2006).

2.6 Detektivska dejavnost na Hrvaškem

Z namenom odkrivanja sorodnosti in razlik med pravno ureditvijo detektivskega dela v drugih državah smo slednjega najprej preučili na Hrvaškem.

Detektivska dejavnost na Hrvaškem je bila še do pred časom neregulirana. Detektivi na Hrvaškem delujejo skladno z Zakonom o privatnih detektivih, ki samostojno pokriva področje detektivske dejavnosti od leta 2009 dalje. Zakon ureja pravila in pogoje za opravljanje detektivskega poklica, načine opravljanja detektivske dejavnosti, pravila glede dokumentiranja, evidentiranja, hranjenja in brisanja podatkov v zvezi s poslovanjem, opredeljuje izvajanje nadzora nad detektivsko dejavnostjo in kazenske sankcije v primeru kršitev pravil in pogojev tega zakona. Aktivne fizične in pravne osebe, ki delujejo na področju detektivske dejavnosti, ter osebe, ki jih zanima tovrstno področje, se združujejo v neprofitni organizaciji Udruga privatnih detektiva Hrvatske. Gre za združenje, ki deluje v skladu z zakonskimi predpisi, ki urejajo področje detektivske dejavnosti, v skladu z lastnim statutom in drugimi predpisi, ki so namenjeni razvoju in promociji detektivske dejavnosti v Republiki Hrvaški (Udruga privatnih detektiva Hrvatske, n. d.).

Na podlagi predpisov hrvaškega Zakona o zasebnih detektivih lahko detektivi zbirajo informacije in obvestila o (Udruga privatnih detektiva Hrvatske, n. d.):

- pogrešanih osebah in osebah, ki se skrivajo, o osebah, ki so poslale anonimna pisma, o osebah, ki so obrekovale ali kako drugače užalile naročnika, na področju zasebnega, družinskega ali poslovnega življenja;
- osebah, ki so stranki povzročile škodo;
- predmetih, ki so izgubljeni ali ukradeni;
- dokazih, potrebnih za upravičenje stranke pred pravosodnimi ter državnimi organi;
- zvestobi delavcev;
- uspešnosti in poslovnosti obrtnikov in pravnih oseb;

- dejstvih in okoliščinah, ki se nanašajo na osebni položaj državljanov ter njihovo premoženje;
- kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na podlagi osebne tožbe, ter o njihovih storilcih;
- kandidatih za zaposlitev v okviru vsebine pisnega soglasja kandidata;
- kršenju delovnih obveznosti in delovne discipline.

2.7 Detektivska dejavnost v Nemčiji

Druga država, v kateri smo preučevali ureditev detektivske dejavnosti, je Nemčija, ki pa za razliko od Slovenije in Hrvaške nima posebnega zakona, ki bi na celovit način urejal detektivsko dejavnost. Ta je skupaj z dejavnostjo zasebnega varovanja urejena v Obrtnem zakonu. Nemški detektivi se združujejo v tri poklicna združenja, in sicer v Zvezno združenje nemških detektivov (Bundesverband Deutscher Detektive – BDD) s sedežem v Bonnu, Zvezo mednarodnih detektivov (Bund Internationaler Detektive) s sedežem v Frankfurtu in Nemško detektivsko združenje (Deustcher Detektiv Verband – DDV) s sedežem v Frankfurtu (Dvojmoč, 2020).

Detektivi v Nemčiji pogosto opravljajo dokazno delo pri kazenskoopravnih preiskavah; ko je potreben detektiv zaradi iskanja resnice, zaradi izjav prič, manjkajočih dokazov in nezadostnih preiskav v začetku. V Nemčiji detektivi opravljajo tudi različne naloge, med drugim poznajo t. i. city–detektive, kar opisuje detektiva, ki deluje v nakupovalnih centrih in se kot pri nas varnostniki ukvarja z varovanjem blaga. Imajo preventivne naloge, preprečujejo tatvine in če ujamejo storilca, ugotovijo njegovo identiteto ter zasežejo blago (Dvojmoč, 2020).

Upravičenja detektivov v Nemčiji temeljijo na dveh področjih: prvo področje so pravice, ki jih imajo vsi. Tako ima na primer vsak pravico, da tistega, ki ga zaloti pri izvrševanju kaznivega dejanja, zadrži do prihoda policije. Prav tako kot za policijo velja načelo sorazmernosti pri uporabi sile, je pa ta pri poklicu detektiva dovoljena le v primeru

silobrana in skrajne sile. Drugo področje je nedotakljivost stanovanja, ki ga zasebna varnostna podjetja in detektivi izvajajo na številnih pojavnih področjih. S tem imajo možnost, da pri domnevnih kršitvah hišnega reda izrečejo prepoved vstopa v objekt. To lahko dosežejo tudi s sorazmerno uporabo sile, npr. ko osebo odvedejo iz objekta. Nekatere občine pa so izvajanje upravnih predpisov v javnem prostoru (kot so npr. parki) prenesle tudi na zasebne varnostne službe in detektive (Dvojmoč, 2020).

3 ZASEBNOST IN VAROVANJE OSEBNIH PODATKOV

V okviru zbiranja podatkov s strani detektivov se postavlja vprašanje o upravičenosti in zakonitosti posegov v pravico do zasebnosti, saj je zasebnost osebnostna svoboščina človeka v tistih mejah, ki se posamezniku zdijo dopustne. Gre za osebnostno izbiro dovoljevanja poseganja v našo zasebnost. Seveda pa zasebnost regulira in opredeljuje posebno pravno področje ter je ustrezno varovana, kar obravnavamo v nadaljevanju. Zasebnost je delno opredeljena že v 159. členu URS (1991).

Kovačič (2006) je mnenja, da je zasebnost izjemno težko opredeliti. Opredeljuje zaščito posameznika v smislu svobode, kar v očeh posameznikov pomeni različna merila in različen pomen. Definiramo jo lahko samo kot osebnostno pravico, ki združuje več vrst pravic s področja osebnih razmerij in nanašanja na človekovo osebnost ter ima neodtujljivo pravico.

Pojem zasebnosti se pogosto povezuje z demokratično družbo ter človekovimi pravicami in svoboščinami, saj je zasebnost ena izmed vrednot demokratične družbe. Po drugi strani pa je zasebnost posameznika v sodobni informacijski družbi, ki temelji na organizaciji in prostem pretoku informacij, čedalje bolj ogrožena tako s strani države kot s strani podjetij. Zasebnost je zato eden ključnih problemov sodobne potrošniške in informacijske družbe, ki se s povečano informatizacijo še zaostčuje (Lampe, 2004).

3.1 Pravica do zasebnosti

Schneier (2015) govori o pravici do zasebnosti kot osebnostni pravici, ki jo uvršča med nepremoženjske pravice. Poseg vanjo je prepovedan vsakomur ter ni prenosljiva in dedna.

Pravica do zasebnosti kot splošni pojem zajema vse štiri vidike zasebnosti – zasebno življenje, družinsko življenje, dom in dopisovanje. Pravica do zasebnosti obstaja

pravzaprav v okviru pravice posameznika, da živi svoje življenje z minimalnimi posegi vanjo. Zadeva zasebno, družinsko življenje in dom, fizično in moralno integriteto, čast in dobro ime in med drugim tudi razkritje informacij o posamezniku. Pravica do spoštovanja zasebnega življenja je pravica do zasebnosti, pravica živeti tako, kot posameznik želi. Zaščiten pred javnostjo, samovoljnimi in neupravičenimi posegi državne oblasti (Lampe, 2010).

Zasebnost ureja pravna razmerja med posamezniki in temelji na potrebi človeka v tistem delu, ko človek živi svoje nemoteno osebno življenje brez vmešavanja javnosti ali drugih oseb v njegovo intimnost. Njeno vsebino je težko določiti, poseg v človekovo dostojanstvo je varovan. Parlamentarna skupščina Sveta Evrope v svoji resoluciji že od leta 1970 navaja, da zasebnost pomeni pravico do lastnega življenja s čim manj vmešavanji. Vključuje zasebno, družinsko in domače življenje, fizično in moralno integriteto, čast, ugled, prepoved prikazovanja človeka v napačni luči, prepoved razkrivanja dejstev, ki niso pomembna in spravljajo posameznika v zadrego, prepoved objave fotografij brez dovoljenja, varstva pred razkrivanjem zaupno pridobljenih podatkov (Lampe, 2004).

Zasebnost Lampe (2004, str. 270) deli na:

- »prostorsko zasebnost – nedotakljivost stanovanja in drugih prostorov;
- odločitveno zasebnost, ki pomeni posameznikove zasebne odločitve (glede telesa, pričeske, oblačenja, ipd.),
- psihično zasebnost, v katero uvršča nedotakljivost osebnega in družinskega življenja,
- informacijsko zasebnost – želja posameznika, da informacij o sebi ne deli z drugimi osebami, kar je pri nas opredeljeno v Zakonu o varovanju osebnih podatkov. Sem v praksi spada tudi zbiranje osebnih podatkov v različnih marketinških raziskavah, anketah ipd.«

Lampe (2004) navaja teorijo sfer:

- Javna sfera: Poseg vanjo je dovoljen, saj interes javnosti pretehta nad pravico posameznika, ki je prostovoljno izpostavljen javnosti. Javna sfera pa kljub temu uživa pravno varstvo v smislu časti, dobrega imena, poslovnega interesa ipd.
- Zasebna sfera: Pred javnostjo je zaprta in dostopna tretjim osebam ali javnosti le do tiste mere, ki jo dovoli posameznik. Deljena je na nadaljnja področja. Prvo področje je sfera na področju doma – med štirimi stenami. Sem spadajo tudi pisarne, poslovni prostori, prodajalne in območje izven štirih sten – to je območje izven doma. Praksa našteva turistične objekte – hoteli, bungalovi, restavracije. Tretja in zadnja zasebna sfera pa je območje izven prostorsko-predmetnega območja. Praksa v to območje uvršča družinsko življenje, kot primer pa navaja težave v zakonski zvezi, prešuštva ipd.
- Intimna sfera je področje, ki v praksi uživa najvišjo stopnjo zasebne varnosti in absolutno urejeno pravno varstvo. Sem uvrščajo predvsem človekovo spolno življenje.
- Tajna sfera je nekakšna dopolnitev že naštetih sfer, v smislu, da je nedopustno prisluškovanje, prestrazovanje pošte, objava zdravstvenih podatkov ipd.

Definicija pravice do zasebnosti se v praksi nanaša na (Lampe, 2010): osebno preiskavo; vstop in preiskavo prostorov in lastnine; medicinske preglede, psihološke in fizične teste; objavo neresničnih ali sramotilnih dejstev o posamezniku; prestrazovanje korespondence; prisluškovanje; uporabo nadzora in drugih posebnih metod in sredstev; avdio ali video snemanje in fotografiranje; nadlegovanje s strani tiska; javno objavo zasebnih dejstev; objavo informacij, ki so dane ali sprejete od profesionalnih svetovalcev ali javne oblasti, in nadlegovanje osebe, na primer opazovanje in obleganje posameznika ali nadlegovanje posameznika z nadležnimi telefonskimi klici.

Zasebnost je vrednota, ki ščiti posameznika, mu zagotavlja samospoštovanje, občutek lastne identitete, avtonomije. Njeno bistvo je v zagotavljanju človekove svobode in delovanja, prostega kakršnekoli prisile, tako fizične kot psihične. Zasebnost kot pravica

pa je najpogosteje določena kot prepoved vmešavanja države in družbe in kot vrednota, ki zagotavlja in omogoča stike z drugimi. Obstajajo tipične klasifikacije, ki zasebnost ločujejo na več vidikov: na prostor intima, prostor interesnega individualnega udejstvovanja, na zasebno, družinsko življenje, dom, dopisovanje (Bien Karlovšek idr., 2008).

Pravico posameznika do zasebnosti opredeljujejo različni slovenski in mednarodni pravni viri, kjer na eni strani govorimo o osebnostni pravici in na drugi strani o pravici javnega značaja. Prvo, osebnostno pravico, varuje civilno pravo, drugo pa ustava in mednarodni pravni dokumenti, ki so predstavljeni v nadaljevanju naloge (Lampe, 2004).

Pravice do zasebnosti ni mogoče izvrševati absolutno, saj je že v 15. členu URS (1991) zapisano, da je mogoče predpisati način njenega uresničevanja samo z zakonom, kadar je to nujno zaradi same narave posamezne pravice, ter da so človekove pravice in temeljne svoboščine lahko omejene samo s pravicami drugih in v drugih primerih, ki jih določa ustava. V njej je opredeljena še ena omejitev, in sicer v 16. členu, kjer je zapisano, da je pravico do zasebnosti možno omejiti v vojnem in izrednem stanju (Lampe, 2010).

S pravnega vidika zasebnost zaradi svoje subjektivnosti ni nedvoumno ali jasno definirana. Tudi morebitno definiranje bi se lahko v določenem trenutku izkazalo za preozko, zato se v vsakem posameznem primeru sodnega spora tehta pravica do zasebnosti nasproti drugi pravici. Pravica do zasebnosti je sicer definirana kot osebnostna pravica, v kateri se združuje vrsta pravic v zvezi s človekovo osebo in njenimi osebnimi razmerji. Pravica je, tako kot druge osebnostne pravice, osebna in nepremoženjska. Tudi zanjo je značilno, da pripada posamezniku kot sestavni del njegove osebnosti, ki jo sočasno tudi varuje, pri čemer je varovan tudi njegov odnos do drugih (Lampe, 2010).

3.2 Osebni podatki in njihovo varovanje

Temeljne pravice vsakega človeka na svetu so spoštovanje njegovega zasebnega življenja in varstvo osebnih podatkov. Varstvo osebnih podatkov zagotavlja zasebnost osebe v današnji digitalni dobi in krepi varnost te osebe in njenih človekovih pravic. Za osebne podatke štejejo vsi podatki, ki se nanašajo na identificirano osebo ali osebo, ki jo je mogoče identificirati. Politične korenine človekovih pravic najdemo že v Magna Charta Libertatum, ki priznava nekatere pravice državljanov, ki so omejevale kraljevo moč (Schneier, 2015).

Vsako osebo je mogoče prepoznati po določenih lastnostih. V Sloveniji so v preteklosti osebe v uradnih ustanovah identificirali z EMŠO, če je nekdo izvedel EMŠO določene osebe, je iz nje lahko prebral datum, kraj rojstva in spol imetnika. Pred nekaj leti je bila uvedena nova identifikacijska številka oziroma EMŠO za namene davčnega poslovanja, dodeljena izračunano brez razkritja osebnih podatkov o uporabniku, kot so datum in leto rojstva, spol ali kraj rojstva. Razen po t. i. enoznačnih identifikatorjih lahko osebe prepoznamo po fizični, duševni, psihološki, ekonomski, kulturni ali družbeni identiteti. Osebni podatki so lahko e-poštni naslov, telefonska številka, številka kartice bančnega računa ali fotografija. Osebni podatki so tudi članstvo v sindikatu, izbira politične stranke, mesečni finančni dohodek osebe, njeno zdravstveno stanje in spolno življenje. Podatki o kazenskih in prekrškovnih postopkih so tudi osebni podatki, ki so različno razvrščeni in jim je potrebno zagotoviti posebno zaščito (Lampe, 2010).

Da bi lahko izvedli kakršnokoli identifikacijo, je treba najprej zbrati podatke in jih obdelati. Kot obdelava osebnih podatkov šteje kakršnokoli dejanje ali niz dejanj glede osebnih podatkov. Dejanja, ki jih običajno povezujemo z osebnimi podatki, so zbiranje, beleženje, organiziranje, shranjevanje, prilagajanje ali spreminjanje, pridobivanje, ogled, razvrščanje ali združevanje, brisanje, arhiviranje, uničevanje in izvajanje matematičnih operacij nad njimi. Razvoj novih tehnologij in s tem učinkovitejši, avtomatiziran način obdelave podatkov je omogočil zbiranje vse večje količine podatkov,

zaradi česar so osebni podatki dostopnejši kot kadarkoli prej. Schneier (2015) navaja, da so uporabniki zato vse bolj zaskrbljeni zaradi svoje zasebnosti in niso vedno obveščeni o načinu obdelave njihovih osebnih podatkov. Horvat (2004) ugotavlja, da je identifikacija z osebnimi podatki pogosto neizogibna za pridobitev določene storitve ali opravljanje določenega dela. Navaja tudi, da so nove informacijske tehnologije omogočile konsolidacijo osebnih podatkov in da se lahko posameznik upravičeno boji, da bi mu nepooblaščen dostop do njegovih osebnih podatkov preprečil pridobitev storitve, privilegija itd. (Horvat, 2004).

Nobenega dvoma ni, da obdelava podatkov prinaša številne koristi, ki prej niso bile možne, na primer navigacijska navodila v realnem času in obdelava zdravstvenih podatkov za odkrivanje vzroka bolezni. Podatke pa lahko štejemo tudi za »informacijski starostni izpuh« (Schneier, 2015, str. 20), če jih primerjamo z onesnaževanjem okolja: »podatki kot izpušni plini so nekaj, kar vsi proizvedemo, ko se ukvarjamo z dejavnostmi informacijske dobe. Podatki so onesnaženost informacijske dobe, varovanje zasebnosti pa je okoljski izziv.« (Schneier, 2015, str. 279) Poleg tega se postavlja vprašanje, »kako oblikovati sisteme, ki bodo uporabili naše podatke v korist celotne družbe, hkrati pa zaščitili vsakega posameznika ... to je temeljno vprašanje informacijske dobe« (Schneier, 2015, str. 278).

Varstvo osebnih podatkov je zato pomembno za ohranitev lastne zasebnosti, ki je nujna za svobodo, neodvisnost in človekovo dostojanstvo, torej nekaj, kar je treba ohraniti in zaščititi, da je resnično varno (Schneier, 2015).

4 DETEKTIVSKO DELO IN VAROVANJE OSEBNIH PODATKOV V LUČI PRAVNIH VIROV

Področje zbiranja, obdelave in uporabe podatkov je izrednega pomena za delo detektivov in uresničevanje njihovih nalog. Osebni podatki so eno najbolj občutljivih področij za državljane, hkrati pa tudi za delo preiskovalnih organov, zato ne preseneča, da na tem področju obstajajo večplastni zakonodajni in podzakonski predpisi. Zbiranje, obdelava in uporaba podatkov v bistvu poleg zbiranja informacij predstavljajo podlago za delo detektivov. Danes detektivom nalagajo nova dela, za njihovo opravljanje pa dobivajo nova pooblastila, obstoječa pa redefinirajo ali spreminjajo (Gluščić, 2017).

Uspeh detektivskih nalog je v veliki meri odvisen od tega, ali ima detektiv ustrezne podatke in ali so ti podatki shranjeni v ustreznih zbirkah. Zato skoraj vsakič, ko opravljajo detektivsko delo in/ali izvajajo svoja pooblastila, policisti zbirajo informacije ali podatke (Gluščić, 2017).

Osnovno varstvo osebnih podatkov ureja Ustava Republike Slovenije, na pravni ravni pa splošni okvir predstavlja Splošna uredba o varstvu podatkov skupaj z ZVOP-2, kar pomeni, da je določbe ZVOP-2 potrebno brati v luči Splošne uredbe. Podatki in informacije so navedeni kot osrednje kategorije v kriminologiji. Podatki so izjava o nečem, informacije pa interpretirani podatki. Povezani so tudi s kazenskim postopkom, ki se nanaša na skupine podatkov, ki so razdeljene na podatke o kaznivem dejanju, podatke o storilcu in podatke (druge), pomembne za preiskovalni postopek. Nihče od avtorjev, ki se ukvarjajo s tem področjem, preiskovalnim organom ne odreka pravice do zbiranja podatkov, temveč se ukvarjajo predvsem z vprašanjem, katere podatke je treba zbirati, kako jih zaščititi pred zlorabo in kako jih hraniti (Gluščić, 2017).

Za uresničevanje ustavnega varstva zasebnosti sta na področju detektivske dejavnosti predvsem pomembni določbi 28. in 32. člena ZDD-1 (2011). V 28. členu je urejeno

zbiranje podatkov od oseb ali iz javno dostopnih virov, kar sodi v okvir že obravnavanih upravičenj detektiva, 32. člen pa določa že omenjeno prepoved opravljanja upravičenj, za katere so z zakonom pooblaščen policija in pravosodni organi, ter uporabe prikritih preiskovalnih ukrepov, ki jih lahko v skladu z zakonom uporabljajo policija, SOVA in OVSMO. V okviru pravne regulacije detektivske dejavnosti je bil sprejet tudi poseben podzakonski akt, ki se nanaša na varstvo posameznikove zasebnosti, in sicer Pravilnik o ravnanju z osebnimi podatki in o načinu varovanja osebnih podatkov pri opravljanju detektivske dejavnosti (Sotlar in Trivunović, 2012).

V naslednjih podpoglavjih so predstavljeni pravni viri, s katerimi se detektiv srečuje pri delu.

4.1 Pravica do zasebnosti v luči evropske zakonodaje

Splošna deklaracija o človekovih pravicah, ki sega v leto 1948, v svojem 12. členu določa, da se nikogar ne sme nadlegovati s samovoljnim vmešavanjem v njegovo zasebno življenje, v njegovo družino, v njegovo stanovanje ali njegovo dopisovanje in tudi ne z napadi na njegovo čast in ugled. Vsakdo ima pravico do zakonskega varstva pred takšnim vmešavanjem ali takšnimi napadi (Lampe, 2010).

Splošna deklaracija o človekovih pravicah, ki jo je v Parizu 10. decembra 1948 sprejela Generalna skupščina OZN, ni pravno obvezujoč dokument, je pa podlaga za sprejem dveh pravno obvezujočih konvencij, in sicer Mednarodne konvencije o državljskih in političnih svoboščinah ter Mednarodne konvencije o ekonomskih, socialnih in kulturnih svoboščinah (Lampe, 2010).

Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah v 17. členu povzema enako. Ta pakt je Generalna skupščina OZN sprejela leta 1966, veljati je začel leta 1976, Jugoslavija ga je ratificirala leta 1971 in objavila v Uradnem listu SFRJ, št. 7/71, Slovenija je

notificirala pravno nasledstvo 17. julija 1992 in to objavila v Uradnem listu RS, št. 35/92 (Lampe, 2010).

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, ki na tem področju zavezuje države članice EU, v 7. členu določa, da ima vsak človek pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, stanovanja in komunikacij. V 8. členu pa odreja varstvo osebnih podatkov, da ima vsakdo pravico do varstva osebnih podatkov, ki se nanj nanašajo. Nadalje isti člen določa, da se morajo osebni podatki obdelovati korektno za določene namene in na podlagi privolitve prizadete osebe ali na drugi legitimni podlagi, določeni z zakonom. Vsakdo ima pravico dostopa do podatkov, zbranih o njem, in pravico zahtevati, da se ti podatki popravijo (Lampe, 2010).

Evropska konvencija o človekovih pravicah v 1. odstavku pravi, da ima vsakdo pravico do družinskega in zasebnega življenja, medtem ko Splošna deklaracija o človekovih pravicah iz decembra 1948 ni pravno obvezujoča. Njena vsebina je bila v zgodovini razvoja varovanja človekove zasebnosti podlaga za pripravo dveh dokumentov (Lampe, 2010):

- Mednarodne konvencije o državljanskih in političnih svoboščinah;
- Mednarodne konvencije o ekonomskih, socialnih in kulturnih svoboščinah.

Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, ki ga je Generalna skupščina OZN sprejela leta 1966, je začel veljati deset let pozneje, Jugoslavija ga je ratificirala leta 1971 in objavila v Uradnem listu SFRJ, št. 7/71, Slovenija pa je pravno nasledstvo notificirala po osamosvojitvi, 17. julija 1992, in to objavila v Uradnem listu RS, št. 35/92 (Lampe, 2010).

Leta 2007 je bila zapisana Listina o temeljnih pravicah v EU, objavljena v Uradnem listu EU (C 303 – december 2007). Slovenija pa se je že leta 1991 v Deklaraciji o spoštovanju temeljnih konvencij Sveta Evrope enostransko zavezala k spoštovanju te konvencije in jo ratificirala maja 1994 ter objavila v Uradnem listu RS, št. 33/94. Za Slovenijo je začela veljati junija 1994 (Lampe, 2010).

Da bi zagotovili spoštovanje obveznosti Evropske konvencije o človekovih pravicah, je bila ustanovljena Evropska komisija za človekove pravice, pa tudi Evropsko sodišče za človekove pravice, katerega glavna naloga je skrb, da države članice Sveta Evrope to zakonodajo spoštujejo ne glede na spol, raso, politično opredelitev ali katero drugo okoliščino. V nasprotnem primeru sta predvidena dva mehanizma pritožb (Lampe, 2010):

- na podlagi katerih lahko vsaka država pogodbenica obvesti Evropsko sodišče za človekove pravice o domnevni kršitvi določil konvencije s strani druge države pogodbenice (33. člen Evropske konvencije za človekove pravice);
- posamezne pritožbe, ko lahko pritožbo vloži posameznik, nevladna organizacija ali skupina posameznikov, ki zatrjujejo, da so žrtve kršitev pravic, ki so priznane z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah s strani katerekoli države pogodbenice (34. člen Evropske konvencije za človekove pravice).

Pritožbo lahko vloži vsakdo v 6 mesecih od dne, ko je bil sprejet dokončen sklep ali odločba pristojnih organov. Seveda je Evropsko sodišče za človekove pravice zadnja stopnička, na katero se lahko pritožimo. Prej moramo namreč za zagotavljanje svojih pravic izčrpati vse druge pravne možnosti (35. člen Evropske konvencije za človekove pravice) (Lampe, 2010).

4.2 Splošna uredba o varstvu osebnih podatkov

25. maja 2018 je v Evropski uniji začela veljati Splošna uredba o varstvu osebnih podatkov, tako imenovana GDPR uredba, ki predpisuje nove načine ravnanja z osebnimi podatki. Z uporabo GDPR morajo vse evropske institucije in podjetja, ki se v svojem poslu ukvarjajo z obdelavo osebnih podatkov, pa tudi podjetja, ki ponujajo izdelke in storitve, povezane z obdelavo osebnih podatkov, upoštevati določbe GDPR v smislu postopkov in dokumentiranja. Namen te uredbe je okrepiti pravice pri upravljanju in nadzoru posameznika nad njegovimi osebnimi podatki ter zaščititi zasebnost. Uredba določa, da so osebni podatki vsi podatki, ki se nanašajo na posameznika, katerega identiteta je ali

bi lahko bila ugotovljena. To so npr.: ime, davčna številka, fotografija, naslov, elektronski naslov, telefonska številka, videoposnetki posameznika, GPS lokacija, naslov IP in MAC, biometrični podatki, piškotki na spletnih straneh, podatki o izobrazbi, podatki o kreditni zadolženosti, podatki o plači, genetski podatki, zdravstveni podatki, podatki o bančnih računih in vsi drugi podatki, na podlagi katerih je mogoče ugotoviti identiteto posameznika (GDPR Informer, 2018).

Posamezniki imajo v skladu z GDPR naslednje pravice (»GDPR«, 2016):

- pravica do dostopa do osebnih podatkov in pravica do informacij o obdelavi podatkov, preglednost: upravljavec je dolžan posameznika jasno in v preprostem jeziku obvestiti o načinu obdelave njegovih osebnih podatkov;
- pravica do brisanja podatkov: s pravico do pozabe ima posameznik pravico zahtevati izbris svojih osebnih podatkov in upravljavec je dolžan te podatke brez nepotrebnega odlašanja izbrisati;
- pravica do popravka: posameznik ima pravico od upravljavca zahtevati, da popravi netočne podatke ali dopolni nepopolne osebne podatke;
- pravica do omejitve obdelave: pomeni označevanje shranjenih osebnih podatkov zaradi omejevanja njihove obdelave v prihodnosti, kadar je obdelava omejena, se ti podatki lahko uporabljajo samo s soglasjem osebe.
- pravica do ugovora, ki je sicer omejena samo na 6/1 člen točk e in f GDPR: upravljavec podatkov mora stranki jasno navesti, da ima pravico do ugovora, in ji omogočiti, da ga lahko vloži; posameznik lahko kadarkoli vloži pritožbo in upravljavec obdelave osebnih podatkov mora prenehati uporabljati sporne podatke; izjema je, ko upravljavec obdelave dokaže, da obstajajo tehtni upravičeni razlogi, da jih še naprej lahko uporablja;
- pravica do prenosljivosti podatkov: posameznik ima pravico prejeti svoje osebne podatke od upravljavca v strojno berljivem formatu in jih neovirano prenesti drugemu upravljavcu obdelave osebnih podatkov;
- posameznik, na katerega se nanašajo osebni podatki, ima pravico, da zanj ne velja odločitev, ki temelji zgolj na avtomatizirani obdelavi, vključno z

oblikovanjem profilov, ki ima pravne učinke v zvezi z njim ali na podoben način nanj znatno vpliva.

Soglasje je vsako prostovoljno, posebno, informirano in nedvoumno izražanje želje osebe, s katerim daje izjavo ali jasno pritrdilno privolitev v obdelavo osebnih podatkov, ki se nanašajo nanj. Ustrezna privolitev mora biti brezpogojna, nedvoumna in sporočena v preprostem jeziku (GDPR Informer, 2018).

Dolžnosti oz. obveznosti upravljavcev (GDPR Informer, 2018):

- Na podlagi načela preglednosti, ki določa, da je treba osebne podatke obdelovati zakonito, pošteno in transparentno, je upravljavec dolžan osebi natančno razložiti, kaj in kako dela s njenimi osebnimi podatki;
- Podatkov, zbranih za posebne, pravne namene, ni dovoljeno nadalje obdelovati za druge namene, npr. profiliranje oseb;
- Obdelava podatkov mora biti ustrezna in omejena na tisto, kar je potrebno glede na namen, za katerega se podatki obdelujejo; to bi pomenilo, da podjetja ne bi smela zbirati podatkov »za vsak slučaj«, upravljavec obdelave osebnih podatkov pa bi moral obdelavo omejiti le na zbiranje podatkov, ki jih potrebuje za prvotni namen; upravljavec mora biti vedno sposoben jasno utemeljiti namen zbiranja podatkov in razlog za njihovo shranjevanje in uporabo;
- Podatki morajo biti točni in posodobljeni;
- Podatki se hranijo v obliki, ki omogoča identifikacijo le toliko časa, kolikor je potrebno za obdelavo podatkov.; izjeme so situacije, ko se osebni podatki obdelujejo za namene arhiviranja v javnem interesu, statistične namene, znanstvene ali zgodovinske raziskovalne namene;
- Podatki, vzeti v obdelavo, morajo biti obdelani na način, ki zagotavlja ustrezno varnost osebnih podatkov, vključno z zaščito pred nezakonito ali nepooblaščno obdelavo, zaščito pred naključno izgubo, zaščito pred uničenjem ali poškodbami z uporabo nekaterih tehničnih ali organizacijskih ukrepov.

Snemanje in fotografiranje sta ena najpogostejših načinov zbiranja, obdelave in arhiviranja osebnih podatkov. Evropski odbor za varstvo podatkov EDPB, je 29. 1. 2020 sprejel Smernice 3/2019 o obdelavi osebnih podatkov z video napravami, katerih namen je pojasniti, kako se GDPR uporablja v zvezi z obdelavo. Navajajo, da se je potrebno izogibati nepotrebnemu snemanju, npr. snemanje ni dovoljeno, če je mogoče zaščititi ljudi ali premoženja zagotoviti na kakšen drug način (GDPR Informer, 2018).

GDPR in njene določbe ne veljajo za obdelavo osebnih podatkov s strani fizičnih oseb med domačimi ali osebnimi dejavnostmi. Če ne gre izključno za obdelavo osebnih podatkov med domačimi ali osebnimi aktivnostmi, je upravljavec, ki obdelavo osebnih podatkov izvaja z video nadzorom, dolžan upoštevati vse zahteve, ki jih predpisuje GDPR (GDPR Informer, 2018).

4.3 Pravica do zasebnosti v luči ustave Republike Slovenije

Ustava Republike Slovenije je bila sprejeta 28. 12. 1991 in daje zelo velik pomen človekovim pravicam in temeljnim svoboščinam. Tako je že v Temeljni listini o samostojnosti in neodvisnosti v III. točki poudarjen pomen varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ustava zagotavljanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin opredeljuje v svojem II. poglavju. Z vidika in pomena zasebnosti Ustava RS v več členih varuje in zagotavlja varstvo zasebnosti. URS (1991) v 15. členu zagotavlja uresničevanje in omejevanje pravic. Človekove pravice in temeljne svoboščine so omejene samo s pravicami drugih in v primerih, ki jih določa ustava. Zagotovljeno je sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravica do odprave posledic njihovih kršitev. Ustava v 2. členu določa, da je Slovenija pravna in socialna država (Šturm idr., 2010).

Ustavno varstvo pravice do zasebnosti je zagotovljeno v naslednjih določbah:

- 34. člen – Pravica do osebnega dostojanstva in varnosti: »Vsakdo ima pravico do osebnega dostojanstva in varnosti.« Pravica do osebnega dostojanstva posamezniku zagotavlja priznanje njegove vrednosti, ki mu gre kot človeku in iz

katere izvira njegova sposobnost samostojnega odločanja. Iz te človekove lastnosti pa izvira tudi jamstvo osebnostnih pravic. Že ime pove, da so pravice, ki gredo človeku kot osebi, kot takemu. Z jamstvom osebnostnih pravic so zagotovljeni tisti elementi posameznikove osebnosti, ki niso varovani z drugimi odločbami Ustave (s svobodo vesti, izražanja), a je šele skupaj z njimi posamezniku dana možnost, da se svobodno razvija in oblikuje svoje življenje v skladu z lastnimi odločitvami. Državne oblasti in vsi posamezniki, brez izjem, so dolžni spoštovati pravico do osebnega dostojanstva in varnosti. V tem pogledu je pravica do osebnega dostojanstva in varnosti najprej obrambna pravica pred posegi državne oblasti in posameznikov (Šturm idr., 2010). Dostojanstvo se kot vrednota ne povezuje le s temelji državne ureditve (pravne države), prepovedjo ponižujočega ravnanja in človeško varnostjo, temveč z osebnostnimi pravicami, prepovedjo diskriminacije in zapovedjo enakosti, nedotakljivostjo človeškega življenja, prepovedjo mučenja, prepovedjo povratne oziroma retroaktivne veljavnosti predpisov ter z načelom socialne države, ki zagotavlja eksistenčni obstoj. Človeško dostojanstvo se pojmovno navezuje tudi na pojmovanje časti in ugleda (Bien Karlovšek idr., 2008).

- 35. člen – varstvo pravice zasebnosti in osebnostnih pravic: »Zagotovljena je nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic.« Kot poudarja Toplak (2010), je pravica do zasebnosti v slovenskem pravu obravnavana v t. i. »dualističnem konceptu«, in sicer kot osebnostna pravica (zasebnega značaja), ki je varovana z instrumenti civilnega prava ter kot človekova pravica (javnopravnega značaja), ki je varovana z ustavo in mednarodnimi dokumenti. Človekove pravice imajo javnopravni značaj, kar pomeni, da varujejo posameznika pred posegi države in njenih organov v pravno varovane sfere. Na drugi strani pa osebnostne pravice varujejo osebnostne sfere oz. pravno priznane dobrine tudi v razmerju posameznika z drugimi posamezniki s sredstvi in metodami civilnega prava. Pravica do zasebnosti je ena izmed osebnostnih pravic v smislu zasebnega prava varovana neposredno z Ustavo, medtem ko je v javnopravnem pojmovanju samostojna pravica tako ustavnega

kot evropskega (mednarodnega) prava na podlagi 8. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah (Šturm idr., 2010). Pomemben vidik osebnostnih pravic se po ustavno sodni presoji kaže tudi v t. i. splošni svobodi ravnanja, ki zajema tudi načelo, da je v pravni državi človeku dovoljeno vse, kar ni prepovedano. Vsaka prepoved pa izraža poseg v kakšno pravico, pri čemer je poseg lahko dopusten ali nedopusten. Dopustni posegi so vsi tisti, ki so v skladu z ustavnim načelom sorazmernosti (Bien Karlovšek idr., 2008).

- 36. člen – Nedotakljivost stanovanja: »Stanovanje je nedotakljivo. Nihče ne sme brez odredbe sodišča proti volji stanovalca vstopiti v tuje stanovanje ali v druge tuje prostore, niti jih ne sme preiskovati. Pri preiskavi ima pravico biti navzoč tisti, čigar stanovanje ali prostori se preiskujejo, ali njegov zastopnik. Preiskava se sme opraviti samo v navzočnosti dveh prič. Pod pogoji, ki jih določa zakon, sme uradna oseba brez odločbe sodišča vstopiti v tuje stanovanje ali v tuje prostore in izjemoma brez navzočnosti prič opraviti preiskavo, če je to neizogibno potrebno, da lahko neposredno prime storilca kaznivega dejanja ali da se zavarujejo ljudje in premoženje.« Ta odločba izraža prostorsko dimenzijo zasebnosti, ki je lahko ogrožena z vdorom v tiste prostore, v katerih posameznik zasebnost pričakuje in je njegovo pričakovanje zasebnosti tudi utemeljeno (na primer v stanovanju, avtomobilu, hotelski sobi ...), kot je razvidno iz določbe, je ta pravica zasnovana negativno, saj naslavlja prepoved predvsem na oblast (zlasti njeno izvršilno vejo), da bi brez vnaprejšnje odobritve sodne veje oblasti vdrla v zasebne prostore. Vsi drugi vdori v zasebne prostore so nadalje lahko predmet kazenske in civilnopravne odgovornosti (Bien Karlovšek idr., 2008).
- 37. člen – Varstvo tajnosti pisem in drugih občil: »Zagotovljena je tajnost pisem in drugih občil. Samo zakon lahko predpiše, da se na podlagi odločbe sodišča za določen čas ne upošteva varstvo tajnosti pisem in drugih občil in nedotakljivost človekove zasebnosti, če je to nujno za uvedbo ali potek kazenskega postopka ali za varnost države.« Predmet varovanja te ustavne določbe je torej svobodna in nenadzorovana komunikacija in s tem varovanja zaupnosti razmerij, v katere pri sporočanju stopa posameznik. S to določbo je zagotovljena t. i. pravica do

komunikacijske zasebnosti. Pravica do komunikacijske zasebnosti v prvi vrsti predstavlja varstvo posameznikovega interesa, da se država ali nepovabljeni tretji ne seznanijo z vsebino sporočila, ki ga posreduje preko kateregakoli sredstva, ki omogoča izmenjavo oz. posredovanje informacij (na daljavo); kot tudi posameznikovega interesa, da ima nadzor (in svobodo) nad tem, komu, v kakšnem obsegu, na kakšen način in pod kakšnimi pogoji bo posredoval določeno sporočilo (Šturm idr., 2010). Korespondenčna (komunikacijska) zasebnost je tisto področje zasebnosti, ki je zaradi »tehničnega medija«, prek katerega dopisovanje običajno poteka, najbolj izpostavljeno »zunanjemu svetu« ter tako najbolj izpostavljeno tudi državnim oblastem in zlorabam. Z namenom preprečevanja legitimnih ciljev iz drugega odstavka 8. člena EKČP je država nedvoumno upravičena uporabljati tudi posebne metode in sredstva nadzora nad posameznikovo komunikacijo. Ni države na svetu, ki ne bi z namenom zagotavljanja nacionalne varnosti in preprečevanja kaznivih dejanj predvidevala nadzora posameznikove komunikacije (Lampe, 2010). Pravica do komunikacijske zasebnosti obsega tajnost vseh vrst občil in s tem varuje tajnost komunikacije, ki je posredovana s katerikoli komunikacijskim sredstvom (npr. po pošti, po telefonu, po elektronski pošti). Namen tega varstva je preprečiti, da bi se kdorkoli seznanil z vsebino posredovanega sporočila. Prav tako pa ta pravica zagotavlja svobodo komuniciranja, ki se izraža kot svobodna odločitev posameznika o tem, komu in kako bo določeno sporočilo posredovano, iz česar izhajajo prepovedi nesorazmernih poseganj v posameznikovo odločitev kako, kdaj in s kom bo komuniciral. Namen te odločbe je zagotoviti nemoteno in svobodno komunikacijo, ki ni nadzorovana ali usmerjena (Bien Karlovšek idr., 2008).

- 38. člen – Varstvo osebnih podatkov: »Zagotovljeno je varstvo osebnih podatkov. Prepovedana je uporaba osebnih podatkov v nasprotju z namenom njihovega zbiranja. Zbiranje, obdelovanje, namen uporabe, nadzor in varstvo tajnosti osebnih podatkov določa zakon. Vsakdo ima pravico seznaniti se z zbranimi osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj, in pravico do sodnega varstva ob njihovi zlorabi.« Informacijska tehnologija ne prinaša le bistvenih olajšav pri obdelavi

podatkov in informacij, temveč se z njenim razširjanjem na vsa področja družbenega življenja povečuje tudi tveganje, da posameznik nima več možnosti sam odločati o tem kdaj, kako in v kakšnem obsegu bodo informacije o njem posredovane drugim. Poglavitno zapoved iz 38. člena Ustave RS, da mora biti v temeljih urejanje varstva osebnih podatkov pridržano zakonodajni veji oblasti, tj. zakonodajalcu in s tem urejanju z zakonom, je treba povezati z načelom iz 2. člena Ustave RS, ki določa, da je Republika Slovenija pravna država. Varstvo osebnih podatkov ni zagotovljeno posamezniku samo v razmerju do države, temveč tudi v razmerju do akterjev v zasebnopravni sferi. Obseg varovanja informacijske zasebnosti se zato zmanjša le v tistem obsegu, ki je nujno potreben za uveljavljanje druge pravice. To pomeni, da so omejitve in posegi v to pravico v določenih primerih ustavno dopustni, in sicer takrat, kadar to zahtevajo pravice drugih, in v primerih, ki jih določa ustava. Dopustnost omejitev oziroma posegov v človekove pravice se presoja s testom sorazmernosti, ki izhaja iz 2. člena Ustave RS, ki določa, da je Republika Slovenija pravna država. Iz načela pravne države izhaja tudi, da mora zakonodajalec določno in nedvoumno urediti pooblastilo organa, ki posega v človekove pravice in temeljne svoboščine. Zato mora biti vsak ukrep države utemeljen s ciljem in to tako, da kar najmanj vpliva na položaj prizadetih subjektov oziroma na njihove pravice in interese (Bien Karlovšek idr., 2008).

4.4 Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2)

Ključna pridobitev ZVOP-2 je vsekakor možnost, da so upravljavci in obdelovalci lahko kaznovani za kršitve Splošne uredbe (GDPR). V preteklosti to ni bilo mogoče, saj Splošna uredba za kaznovanje predvideva upravne globe, katere pa v slovenskem pravu niso določene. ZVOP-2 je upravne globe po GDPR opredelil kot prekrške. Skladno s prakso slovenskega prekrškovnega prava je ZVOP-2 določil tudi možnost kaznovanja odgovorne osebe in posameznikov, odgovornih za kršitev. ZVOP-2 je sicer sestavljen iz štirih delov.

Prvi del vsebuje splošne oziroma temeljne določbe predloga zakona. Večina določb tega dela je t. i. sistemske narave in je pomembna za interpretacijo predloga zakona ali za določene področne ureditve ali za uporabo določb tega zakona in Splošne uredbe. Pomembne so določbe o opredelitvi (bistva) človekove pravice do varstva osebnih podatkov, prepovedi diskriminacije, ozemeljski veljavnosti, pravne podlage za obdelavo osebnih podatkov in podobno.

Drugi del vsebuje področne ureditve obdelave osebnih podatkov, v katerem ZVOP-2 določi obdelavo osebnih podatkov na področjih, ki niso pokrita v GDPR, kot so obdelava osebnih podatkov v raziskovalne namene, varstvo svobode izražanja, videonadzor, biometrija, evidentiranje vstopov in izstopov, javne knjige, povezovanje zbirk osebnih podatkov, strokovni nadzor ter obdelava kontaktnih podatkov. S stališča varnostnih služb so zanimive navedbe v poglavju o videonadzoru, kjer je še vedno ločen nadzor vstopov v poslovne in delovne prostore. Dodana pa je možnost nadzora znotraj prevoznih sredstev in javnih površin. Prav pri slednjih ZVOP-2 v prvem odstavku 80. člena določa, da »je dovoljen le, kadar je to potrebno zaradi obstoja resne in utemeljene nevarnosti za življenje, osebno svobodo, telo ali zdravje ljudi, varnost premoženja upravljavca ali varovanje tajnih podatkov upravljavca ali obdelovalca v prenosu in teh namenov ni mogoče doseči z drugimi sredstvi« (ZVOP-2, 80. člen), v tretjem odstavku pa, da smejo videonadzor »za javni sektor izvajati le uradne osebe ali pooblaščen varnostno osebje, za zasebni sektor pa pooblaščen varnostno osebje« (ZVOP-2, 80. člen)

Varnostne službe bi morale dobro poznati tudi poglavje o evidentiranju vstopov in izstopov, kjer ZVOP-2 v 85. členu določi, da lahko osebe javnega ali zasebnega sektorja po potrebi preverijo podatke o posamezniku, ki namerava vstopiti ali izstopiti v službene prostore. Pri tem lahko obdelujejo samo naslednje podatke: »osebno ime, številka in vrsta uradnega identifikacijskega dokumenta, naslov prebivališča, zaposlitev, vrsta in registrska številka vozila ter datum, ura in razlog vstopa ali izstopa v prostore ali izstopa iz njih« (ZVOP-2, 85. člen, 2. odstavek).

Tretji del vsebuje kazenske določbe, v katerih ZVOP-2 določi sankcije in kazni za kršitve GDPR, kršitve temeljnih določb ZVOP-2 in kršitve posebnih področij (npr. videonadzora). Za razliko od drugih držav EU ZVOP-2 določa tudi kazni za odgovorne osebe upravljavca ali obdelovalca ter posameznike, odgovorne za kršitev.

V četrtem delu so zbrane prehodne in končne določbe.

S tem ko je dne 26. 1. 2023 v uporabo stopil ZVOP-2, je Slovenija kot zadnja država EU v svoj pravni red dokončno in v celoti vpeljala GDPR.

4.5 Test sorazmernosti

Test sorazmernosti je merilo, s katerim sodišče presoja dopustnost posega v človekove pravice in temeljne svoboščine za zavarovanje druge, ustavno varovane pravice. Sodišče ga običajno uporablja takrat, ko rešuje problem konflikta dveh pravic. V našo pravno prakso ga je vpeljalo po zgledu tuje teorije in prakse mednarodnih sodišč. Če upoštevamo različne razlage, ki jih je povzelo od tuje sodne prakse in jih uporablja slovensko Ustavno sodišče, lahko test sorazmernosti povzamemo na naslednji način (Zadravec, 2010):

- I. stopnja – legitimnost: cilj, ki ga zasledujemo, mora biti stvarno upravičen (legitimen, ustaven), sredstvo, s katerim skušamo cilj doseči, pa pravno dopustno;
- II. stopnja – strogi test sorazmernosti: z njim presojamo kakovost sredstev, in sicer je poseg pravno dopusten, če so kumulativno izpolnjeni naslednji pogoji;
  - sredstvo mora biti nujno – po mnenju dr. Pavčnikove je to takrat, ko »gre za intervencijski minimum, ki izključuje še milejše sredstvo, s katerim je mogoče doseči cilj (načelo najmilejšega oziroma najmanj obremenjujočega sredstva)«. V nemški pravni teoriji pa se ta kriterij imenuje kriterij posebnosti, s katerim se presoja, ali »je z morebitno alternativo mogoče zasledovani cilj

doseči na enostavnejši način, ki je enako učinkovit in ki temeljne svoboščine manj omejuje in je v tem pogledu milejši za prizadete«,

- sredstvo mora biti primerno – presoja se, če so izbrana sredstva za dosego cilja primerna, uporabna in možna ter kot taka pridejo v poštev, torej ali sredstva ustrezajo namenu pomena,
- sredstvo mora biti sorazmerno v ožjem smislu – kar pomeni, da poseg ne sme biti bistveno nesorazmeren s ciljem, ki ga želimo doseči. Tukaj gre za tehtanje prizadete pravice z varovano pravico.

5 STATUS DETEKTIVA V OKVIRU OBDELAVE OSEBNIH PODATKOV

ZDD-1 (2011) v 27. členu opredeljuje naslednja upravičenja detektiva:

- zbiranje podatkov od oseb ali iz javno dostopnih virov;
- pridobivanje podatkov iz evidenc;
- osebna zaznava;
- uporaba tehničnih sredstev.

Detektiv lahko pridobiva informacije od oseb, ki razpolagajo s podatki, če so jih pripravljene dati prostovoljno. Detektiv pridobiva podatke iz različnih medijev, interneta in knjižnice ter tako postane upravljavec zbirk različnih podatkov. Podatke o osebi pridobiva iz javno dostopnih virov, ki so dostopni na spletu, v javnih evidencah in podobno (Savski idr., 2012).

Detektiv lahko pri osebni zaznavi uporabi svoja čutila, vendar mora paziti, da to počne tako, da ne posega v posameznikovo zasebnost in da to počne s kraja, ki je dostopen vsem pod istimi pogoji. Detektiv mora spoštovati zasebnost posameznika tako, da ne preskakuje ograj ter upošteva opozorila in znake, s katerimi je lastnik zasebni prostor ločil od javnega (Savski idr., 2012).

Detektiv pri osebni zaznavi uporablja naprave za slikovno snemanje, zvočno snemanje (diktafoni) ali druge pripomočke za zavarovanje sledi in dokazov. S pomočjo tehničnih sredstev ugotavljajo dejstva, na podlagi katerih je možna nedvomna identifikacija. Detektiv lahko uporablja tehnična sredstva samo v primeru, ko je to nujno potrebno, pri čemer je treba s posnetka izločiti osebe, ki niso predmet postopka (npr. naključno mimoidoči). Detektiv pred izbiro in uporabo upravičenja ocenjuje primernost, nujnost in sorazmernost, v nasprotnem primeru lahko prekomerno poseže v zasebnost osebe, ki je predmet detektivske preiskave (Savski idr., 2012).

Pri svojem delu morajo detektivi spoštovati Kodeks poklicne etike detektivov. DeZRS je leta 1998 na podlagi zakona in statuta sprejela kodeks poklicne etike detektivov v Sloveniji. Takrat je bil določen tudi organ z nazivom Častno razsodišče DeZRS, in sicer kot razsodnik v primeru kršitve kodeksa. Kodeks narekuje opravljanje poklicnih dolžnosti detektiva skladno z moralnimi in etičnimi načeli. Kršenje kodeksa predstavlja kršitev vestnega opravljanja detektivskega poklica in je posledično podvrženo določenim disciplinskim ukrepom. Med potencialnimi disciplinskimi ukrepi so opomin, denarna kazen, odvzem licence oz. prepoved opravljanja čezmejne dejavnosti (Detektivska zbornica Republike Slovenije, n. d.).

V Kodeksu poklicne etike detektivov je določeno, da morajo delovati v skladu z naslednjimi načeli (Detektivska zbornica Republike Slovenije, n. d.):

- Načelo zakonitosti: predstavlja eno od najpomembnejših načel pravne države in je kot ustavna kategorija opredeljeno v Ustavi Republike Slovenije. To načelo na področju detektivske dejavnosti določa, da morajo detektivi opravljati svojo dejavnost samo na podlagi zakona in predpisov, ki so izdani na njegovi podlagi, ter na način, ki ga določa zakon.
- Načelo zaupanja: pravice naročnika detektivske dejavnosti se s pogodbo prenesejo na detektiva. Detektiv lahko opravlja določene naloge izključno na podlagi sklenjene pisne pogodbe o opravljanju detektivske dejavnosti in strankinega pooblastila.
- Načelo prostovoljnosti: to pomeni, da mora oseba, od katere detektiv zbira informacije, izkazati jasno in nedvoumno voljo, da informacije daje prostovoljno. V nasprotnem primeru so lahko izpolnjeni tudi znaki kaznivih dejanj, ki jih detektiv lahko stori s svojimi ukrepi. S tem se varujeta posameznikova zasebnost in osebna nedotakljivost.
- Načelo sorazmernosti in varstva človekovih pravic: zagotavlja ravnovesje med zastavljenim ciljem in sredstvi, uporabljenimi za doseg tega cilja. Sestavljeno je iz treh elementov: ustreznosti ukrepa v povezavi z zasledovanim ciljem, nujnosti

ukrepa v primerjavi z drugimi razpoložljivimi sredstvi, ki so manj restriktivna, in sorazmernosti ukrepa s človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami.

- Načelo varstva javnega interesa: zakonodajalec določi subjekte, oblike in pogoje za opravljanje detektivske dejavnosti. V zakonu, ki ureja detektivsko dejavnost, mora biti opredeljeno razmerje med posameznikom in državo. Država mora ločiti detektivsko dejavnost od javnega, vplivati na usposobljenost in kakovost detektivskih storitev, uveljaviti učinkovit nadzor nad zakonitostjo dela in določiti ustrezne ukrepe.
- Načelo enakih možnosti: detektivsko dejavnost lahko izvajajo tako fizične osebe kot gospodarske družbe, ki izpolnjujejo z zakonom predpisane pogoje.

5.1 Obdelava osebnih podatkov s strani detektiva

Detektivu je dopuščeno, da lahko pridobiva podatke neposredno od oseb, na katere se nanaša konkretna zadeva, in od drugih oseb, ki razpolagajo s podatki ter so jih pripravljene dati prostovoljno. Pri tem so ključnega pomena izviren pristop detektiva do osebe in hkrati komunikacijske sposobnosti oziroma postavljanje primernih vprašanj sogovorniku, ki sodeluje v razgovoru. Ravno od sogovornika je v največji meri odvisno, koliko podatkov bo detektiv pridobil. Vse okoliščine, ki bistveno vplivajo na operativno izvedbo razgovora, je treba upoštevati in razdelati že v fazi načrtovanja, kajti med postopkom razgovora je že prepozno. Na detektivovo uspešnost vpliva tudi tako imenovana mreža poznanstev, in sicer več ljudi kot pozna, večji je potencial za zbiranje podatkov in informacij. Gre za osebe iz različnih socialnih struktur in delovnih področij, kot so običajni ljudje, javni uslužbenci, funkcionarji, novinarji, taksisti, policisti, kriminalisti, brezdomci, tudi kriminalci idr. Detektiv se pri svojem delu zanaša in opira predvsem na znanje, izkušnje in iznajdljivost. Na kratko lahko povzamemo, da pridobivanje podatkov od oseb poteka v obliki skrbno načrtovanega razgovora oziroma interakcije med detektivom in osebo, in sicer gre za specializirano obliko pogovora s točno določenim ciljem. Pri zbiranju podatkov od oseb je ključnega pomena izdelava taktičnega načrta konkretnega razgovora (Savski idr., 2012).

5.2 Obveznosti detektiva glede varovanja osebnih podatkov

ZDD-1 (2011) določa, da podatki in informacije, ki jih je detektiv zbral za naročnika, štejejo za poslovno skrivnost, skladno z zakonom, ki ureja gospodarske družbe, in jih ni dovoljeno posredovati tretjim osebam. Podatke in informacije, ki jih je detektiv zbral za naročnika, lahko obdeluje in uporablja izključno za namen, za katerega so bili pridobljeni in jih je detektiv dolžan varovati tudi po opravljenem delu. Detektiv je prav tako dolžan po izpolnitvi pogodbe naročniku izročiti vse v okviru pogodbe zbrane podatke in informacije (Savski idr., 2012).

Detektiv je pri opravljanju svojega dela zakonsko omejen in zavezan k varovanju osebnih podatkov, tajnih podatkov in varovanju poslovne skrivnosti v skladu s predpisano zakonodajo, ki se nanaša na omenjena področja in ureja varovanje teh podatkov. Pri neupravičeni izdaji poslovne skrivnosti detektiv stori kaznivo dejanje, in sicer krši zavezo k molčečnosti. Glede na omenjeno dejstvo morajo detektivi zelo dobro poznati predpisano zakonodajo in upravičenja. Detektiv kaznivo dejanje neupravičene izdaje poklicne skrivnosti stori, če krši svojo zavezo k molčečnosti (Savski idr., 2012).

5.3 Omejitve glede zbiranja in obdelave osebnih podatkov s strani detektiva

ZDD-1 določa detektivom določene omejitve glede njihovega delovanja. Iz tega sledi, da mora detektiv natanko poznati oblike pridobivanja podatkov in informacij, istočasno pa se zavedati nedopustnih dejanj, s katerimi bi kršil zakonodajo in posegal v človekove pravice in temeljne svoboščine. V primeru kršitev se lahko detektiv kaznuje z globo ali se mu celo odvzame pooblastilo in v hujših kršitvah tudi detektivska izkaznica (Savski idr., 2012).

ZDD-1 (2011) detektivu določa naslednje prepovedi:

- opravljanje nalog, za katere so z zakonom določeni policijski oziroma drugi pravosodni organi;
- uporabljanje prikritih preiskovalnih ukrepov, ki jih skladno z zakonodajo uporabljajo Slovenska obveščevalno varnostna agencija in Obveščevalno varnostna služba Ministrstva za obrambo in policija;
- opravljanje detektivske dejavnosti za domače ali tuje varnostne in obveščevalne službe ter politične stranke.

Detektiv se ne sme nikoli izdajati za drugo osebo ter na tak način protizakonito pridobivati podatkov in informacij. Detektiv mora zbirati podatke od oseb na javen način, kar pomeni, da se mora osebi predstaviti in ji pojasniti razlog pogovora. Gre za prostovoljno sodelovanje in privolitev osebe v razgovor. Izrecno je prepovedana prisila ali kakršnakoli druga oblika nedovoljene vzpodbude ali grožnje detektiva, usmerjena proti osebi z namenom, da privoli v pogovor. Nedopustna dejanja, s katerimi bi detektiv pri zbiranju podatkov od oseb kršil zakonodajo in posegal v človekove pravice in temeljne svoboščine, so neupravičeno prisluškovanje in zvočno snemanje, neupravičeno slikovno snemanje, neupravičena izdaja poklicne skrivnosti in zloraba osebnih podatkov (Savski idr., 2012).

O neupravičenem prisluškovanju in zvočnem snemanju govorimo, ko detektiv brez soglasja osebe posname izjavo ali pogovor z določeno tehnično napravo, in sicer ne glede na vsebino ali dolžino pogovora. Ključno dejstvo je, da oseba, od katere se zbirajo podatki, poda soglasje, kar pomeni, da se strinja s snemanjem pogovora. ZVOP-2 (2023) natančno določa pravice, načela, obveznosti in ukrepe, s katerimi se onemogoča nezakonito in neupravičeno poseganje v zasebnost in dostojanstvo osebe pri obdelavi osebnih podatkov. Detektiv krši določila ZVOP-2 (2023), ko nezakonito obdeluje osebne podatke posameznika ali jih obdeluje brez dovoljenja posameznika, ko podatkov ne zavaruje pravilno ali podatke nezakonito posreduje tretji osebi. Prekršek po ZVOP-2

(2023) je tudi, če detektiv ne obvesti osebe o obdelavi njenih podatkov in če teh podatkov po končani obdelavi ne izbriše oziroma ne uniči (Savski idr., 2012).

V zvezi z zbiranjem podatkov od oseb je veliko negotovosti glede neprimerne, nedopustne, neetične ali celo nezakonitega pristopa k osebi ter uporabe tehnik in taktik detektiva v razgovoru. Na eni strani se pojavlja potreba po učinkovitih metodah pristopa in izpraševanja, na drugi strani pa mora detektiv varovati človekove pravice in temeljne svoboščine ter dostojanstvo sogovornika. Omenjena dejstva detektiva omejujejo in mu hkrati prepovedujejo uporabo številnih metod, ki bi potencialno zagotovile pridobitev relevantnih podatkov in informacij od osebe. V zvezi z zbiranjem podatkov od oseb je veliko negotovosti glede neprimerne, nedopustne, neetične ali celo nezakonitega pristopa k osebi ter uporabe tehnik in taktik detektiva v razgovoru. Ocenitev, ali je konkretna metoda dvomljiva, neetična ali celo nezakonita, je odvisna z vidika osebe, ki jo presoja. S stališča osebe, ki je neposredno vpletena v določeno kršitev, je namreč pretežno vsako preiskovanje in izpraševanje neetično in sporno, kajti namen je izključno priznanje osebe. Zakonodaja detektivu pri zbiranju podatkov od oseb jasno prepoveduje uporabo grožnje, sile ali drugih načinov z namenom, da pridobi katerokoli izjavo ali priznanje od sogovornika. Grožnja ali sila je lahko opredeljena kot psihična ali fizična. Pod fizične grožnje se štejejo grdo ravnanje, izpostavljanje vročini, mrazu, lakoti ali žeji, povzročanje utrujenosti ali celo pretepanje. Omeniti je treba, da je posebna fizična prisila tudi prepoved kajenja, enako je z odvisniki, kot so alkoholiki in narkomani, ki pod pritiskom lažje privolijo v izjavo. Med psihične grožnje spadajo določene obljube, nagovarjanje, preslepitev, opozarjanje na koristi priznanja ali pa na škodljive posledice molčanja, grožnja s fizičnim nasiljem, grožnja z represivnimi organi, grožnja s povračilnimi ukrepi in stalnim nadzorom (Maver, 2004).

Zakonodaja prepoveduje prepričevalna oziroma sugestivna vprašanja, in sicer vprašanja, ki že vsebujejo navodilo, kako je treba odgovoriti, napeljevanje k napačnemu, neresničnemu oziroma želenemu odgovoru. Oblikovanje in vsebina sugestivnih vprašanj vodita do tega, da se sogovornik prepusti sugestiji izpraševalca in se odzove, kot se od

njega pričakuje. Kot preslepitev se šteje lažna obljuba osebi, in sicer obljuba ni skladna s pristojnostjo detektiva, ampak z zakonom, kot je obljuba za milejšo kazen, če oseba prizna. V nadaljevanju lahko omenimo tudi navajanje neresničnih dejstev, da se pridobi izjava sogovornika. Gre za nezakonito in taktično tvegano dejanje, ki lahko osebo vzpodbudi v prepričanje, da detektiv dejansko ne pozna dejstev. Oseba je posledično še manj odkrita v pogovoru. Kljub navedenim omejitvam lahko detektiv uporabi določene trike v komunikaciji s sogovornikom oziroma z osebo, od katere zbira podatke. Poudariti je treba, da je zelo tanka linija, ki ločuje določene dovoljene zvijače in nedovoljene preslepitve v komunikaciji med detektivom in osebo. Taktika razgovora pa mora biti v vsakem primeru takšna, da se detektiv osebi ne laže, lahko pa jo pušča v negotovosti glede podrobnih dejstev in ji s tem otežuje nadaljnji pogovor oziroma zagovor. V nadaljevanju so predstavljene nekatere dovoljene zvijače (Maver, 2004):

- detektiv drži osebo v negotovosti glede tega, kaj ve o zadevi, oziroma glede vrste in vsebine dokazov;
- detektiv vzbudi v osebi napačno predstavo o lastnih namerah in informiranosti o dogodku ali zadevi;
- detektiv z lažno izjavo ugotavlja verodostojnost osumljenčeve izpovedi, ki mu škoduje (precej sporno);
- zmotno razmišljanje osebe, ne da bi detektiv uporabil prevaro ali laž, in sicer lahko detektiv izrabi zmotno razmišljanje osebe, da pojasni nesprejemljivo dejanje, toda če gre za očitno pravno zmoto glede dolžnosti pričanja, je treba to osebi pojasniti;
- če detektiv ne izjavi nič lažnega in se oseba zaradi napačnega sklepanja sama ujame v past, se to ne šteje kot prevara.

5.4 Nadzor nad delom detektivov in sankcije

Detektivska dejavnost je zelo specifična dejavnost, saj detektiv med opravljanjem dela nenehno sodeluje z ljudmi, to pa terja od njega upravljanje z občutljivimi podatki. Prav zato je ta dejavnost podvržena strožjemu inšpekcijskemu nadzoru.

Namen inšpekcije na področju detektivske dejavnosti je odkrivati in preprečevati morebitne zlorabe in nedovoljene posege v človekove pravice na eni strani ter preprečevati posege v pristojnosti policije in organov pravosodja na drugi strani. Pri tem pa je osnovni namen inšpekcijskega nadzora ta, da nenehno nadzoruje detektivsko dejavnost, saj delo detektivov ne more biti prepuščeno samemu sebi oziroma morebitni individualni presoji, kaj je pri tem delu dovoljeno in kaj ne. Osnovni namen inšpekcije na tem področju je odkrivati in preprečevati morebitne zlorabe in nedovoljene posege v človekove pravice. Inšpekcijski nadzor je nujen, kajti detektivi z izvajanjem upravičenj hitro lahko posežejo v posameznikovo osebno nedotakljivost. Inšpekcijski nadzor je bistveni element delovanja državne uprave, saj se z njim zagotavlja nadzor nad izvajanjem veljavnega pravnega reda oziroma načina izvajanja konkretnega zakona. Inšpekcijski nadzor zagotavlja, da zakon spoštujejo tisti, ki jih zakon zavezuje, hkrati pa varuje pravice in pravne koristi tistih, ki so jim bile priznane z zakoni in drugimi predpisi (Savski idr., 2012).

Inšpektor skladno z 38. členom ZDD-1 (2011) nadzira izvrševanje predpisov na področju detektivske dejavnosti, in sicer:

- preverja obstoj in vsebino evidenc, ki jih je dolžan voditi pristojni organ;
- preverja obstoj in veljavnost licence za opravljanje detektivske dejavnosti;
- preverja obstoj in veljavnost pooblastil o izvajanju storitev detektivske dejavnosti;
- v primeru sklenjene pogodbe preverja namen in veljavnost za izvajanje detektivske dejavnosti;
- opravlja nadzor nad delom detektivov in detektivskih družb;
- preverja obstoj in vsebino evidenc, ki jih je detektiv dolžan voditi;
- ugotavlja spoštovanje določb o izvajanju nalog, ki jih detektiv ne sme opravljati;
- pri detektivu ugotavlja način varovanja podatkov, pridobljenih pri opravljanju detektivske dejavnosti ali v zvezi z njo.

Poleg pravic in dolžnosti, ki jih inšpektorju določa zakon, ki ureja inšpekcijski nadzor, so predvideni še ukrepi, s katerimi bo mogoče doseči ureditev stanja na področju detektivske dejavnosti in s katerimi bo imel inšpektor pravico ter dolžnost prepovedati nezakonito izvajanje detektivske dejavnosti vsakomur, ki bo opravljal to dejavnost v nasprotju z določbami tega zakona. Tak ukrep je nujen, saj je z njim mogoče zavarovati javni interes, ki je usmerjen v kakovostno in zakonito izvajanje detektivske dejavnosti in s tem pridobivanje občutka varnosti ter zakonitosti pri porabnikih detektivske storitve pa tudi v javnosti (Savski idr., 2012).

Inšpektor ima na voljo naslednje inšpekcijske ukrepe, skladno z 39. členom ZDD-1 (2011):

- predlaga pristojnemu organu odvzem licence, če detektiv ne izpolnjuje z zakonom predpisanih pogojev za opravljanje detektivske dejavnosti oziroma če v določenem roku ne odpravi ugotovljenih pomanjkljivosti;
- začasno prepove opravljanje dejavnosti in predlaga pristojnemu organu odvzem licence, če zaradi nezakonitega dela detektiva ali detektivske družbe obstaja nevarnost za življenje in zdravje ljudi, javni red ali javno varnost ali premoženje večje vrednosti ali hujša grožnja javnemu interesu;
- predlaga pristojnemu organu uvedbo postopka za ugotovitev detektivove disciplinske odgovornosti;
- predlaga pristojnemu organu sprejem ukrepov za odpravo pomanjkljivosti;
- izvaja postopke o prekršku v skladu z zakonom, ki ureja postopek o prekršku.

Pri opravljanju detektivske dejavnosti in izvajanju svojih upravičenj morajo detektivi poznati tudi definicije nekaterih kaznivih dejanj iz Kazenskega zakonika (»KZ-1-NPB4«, 2012). To so:

- Neupravičeno prisluškovanje in zvočno snemanje – 137. člen KZ-1- NPB4 (2012): Neupravičeno delovanje je vsako prisluškovanje ali snemanje, saj je to dovoljeno le izjemoma v primerih in pod strogo določenimi pogoji, ki jih določa Zakon o kazenskem postopku ter ga lahko izvajajo le pooblašene uradne osebe. Na

podlagi drugega odstavka 31. člena ZDD-1 detektivi lahko uporabljajo naprave za zvočno snemanje (diktafone) ali druge pripomočke za zavarovanje dokazov in sledi. Naprave za zvočno snemanje lahko uporabljajo le na podlagi jasno izkazane pisne ali zabeležene ustno izražene privolitve osebe, glede katere se bo naprava za zvočno snemanje uporabila. Detektivi lahko snemajo le izjave oseb, s katerimi opravljajo razgovor v zvezi z določeno zadevo, s tem da osebe, s katerimi se detektivi pogovarjajo, na to pristanejo. Vse druge oblike snemanja in prisluškovanja (brez vednosti osebe) so detektivom prepovedane (Dvoršak, 2002).

- Neupravičeno slikovno snemanje – 138. člen KZ-1-NPB4 (2012): Zgolj slikovno snemanje določene osebe brez njene privolitve še ne predstavlja protipravnega ravnanja, ampak mora biti poseg v zasebno sfero takšen, da vsebina posnetka ne prizadene posameznika, ga ne žali, smeši ali izdaja karkoli iz njegovega osebnega življenja ipd. (Sotlar in Trivunovič, 2012).
- Neupravičena izdaja poklicne skrivnosti – 142. člen KZ-1-NPB4 (2012): Navedeno kaznivo dejanje spada med posebna kazniva dejanja (*delictum proprium*), kar pomeni, da to kaznivo dejanje storijo le osebe s posebnimi lastnostmi in pri opravljanju svojega poklica. Ugotovili smo že, da je ena izmed pglavitnih dolžnosti detektivov varovanje tajnosti oziroma poslovne skrivnosti. Ne glede na to, da gospodarske družbe določijo, kateri podatki se varujejo kot poslovna skrivnost, pa morajo detektivi kot poslovno skrivnost varovati vse informacije in podatke, ki jih zberejo za stranke (Sotlar in Trivunovič, 2012).
- Zloraba osebnih podatkov – 143. člen KZ-1-NPB4 (2012): Detektivi so v zadevah, ki jih opravljajo, oziroma so jim bile zaupane, zavezani k varovanju poslovne skrivnosti, varovanju tajnih podatkov v skladu s predpisi, ki urejajo varovanje teh podatkov. Vse skrivnosti in podatke, ki so jih pridobili pri opravljanju detektivske dejavnosti, morajo varovati tudi po prenehanju opravljanja dejavnosti. Torej lahko ugotovimo, da se lahko detektivi zelo hitro znajdejo v kazenskem postopku, če informacij in podatkov, ki jih pridobijo pri opravljanju detektivske dejavnosti, ne varujejo (Sotlar in Trivunovič, 2012).

5.5 Mnenje informacijskega pooblaščenca o varovanju osebnih podatkov v okviru detektivskega dela

Informacijski pooblaščenec navaja, da lahko detektiv opravlja dejavnosti na področjih, ki so določena z ZDD-1.

Navedeni zakon pomeni pravno podlago v smislu točke c) prvega odstavka 6. člena Splošne uredbe o varovanju osebnih podatkov (Varstvo osebnih podatkov v delovnih razmerjih ..., 2019). Za opravljanje svoje dejavnosti mora detektiv imeti ustrezno pisno pooblastilo naročnika, ki pa ga ne gre enačiti s pogodbo o obdelavi osebnih podatkov. Detektiv lahko npr. pridobiva informacije o zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe, zlorabah uveljavljanja pravice do povračila stroškov prevoza na delo in z dela, dela pod vplivom alkohola ali prepovedanih drog ter o drugih disciplinskih kršitvah in kršilcih. V okviru pisnega pooblastila stranke ima pravico pridobivati podatke iz določenih evidenc, taksativno naštetih v prvem odstavku 29. člena ZDD-1 (2011). Na podlagi 30. člena pa lahko informacije pridobiva tudi z osebno zaznavo na javnih krajih ali iz javnih krajev, javno dostopnih odprtih in zaprtih prostorov ter krajev in prostorov, ki so vidni z javno dostopnega kraja in prostora («ZDD-1«, 2011, 30. člen, prvi odstavek). Drugi odstavek istega člena detektivu omejuje pridobivanje informacij z osebno zaznavo do te mere, da pri izvajanju teh upravičenj ne sme posegati v zasebni zaprti prostor in zasebni prostor, ki ga je posameznik s postavitvijo kakršnekoli ograje, prepreke ali razvidne oznake oziroma opozorila ločil od javnega in na ta način navzven nakazal, da gre za zasebni prostor. Tretji odstavek 26. člena ZDD-1 (2011) detektivom daje podlago za vročanje pisemskih in drugih pošilk naslovnikom. Kadar vročanje pošilk urejajo posebni predpisi, mora detektiv izpolnjevati pogoje v skladu s temi predpisi. Za vsako obdelavo osebnih podatkov, torej med drugim tudi za njihovo razkritje s posredovanjem, razširjanje ali drugačno omogočanje dostopa, je treba imeti zakonito in ustrezno pravno podlago. Detektiv je skladno s 27. členom ZDD-1 (2011) upravičen zbirati podatke od oseb ali iz javno dostopnih virov, pridobivati podatke iz evidenc, osebno zaznavati in uporabljati tehnična sredstva. Detektiv ima torej pravno podlago za

pridobivanje podatkov, vendar je navedena pravna podlaga (»ZDD-1«, 2011, 29. člen) vezana na pisno pooblastilo stranke. Zakon določa vsebino pisnega pooblastila (prvi odstavek 25. člena »ZDD-1«, 2011) in tudi, da mora detektiv zahtevo za posredovanje informacij priložiti fotokopijo takšnega pooblastila (»ZDD-1«, 2011, 29. člen, drugi odstavek). Prvi odstavek 25. člena ZZD-1 (2011) tako določa, da detektiv opravlja dejavnosti izključno na podlagi pisnega pooblastila, iz katerega mora biti razvidno:

- področje zbiranja informacij iz tega zakona;
- namen zbiranja informacij;
- obseg danega pooblastila.

V primeru sklenjene pogodbe med detektivom in stranko mora biti pooblastilo priloga pogodbe. Stranka pa lahko skladno z drugim odstavkom istega člena na detektiva prenese samo tiste pravice, ki jih ima sama (»ZDD-1«, 2011).

6 OPRAVILA DETEKTIVA IN VAROVANJE OSEBNIH PODATKOV

ZDD-1 (2011) v 26. členu opredeljuje delovno področje detektiva. Kot to določa 2. odstavek 26. člena ZDD-1, lahko detektiv pridobiva informacije o:

- osebah, ki so pogrešane ali skrite in o povzročiteljih premoženjskih in nepremoženjskih škod;
- anonimnih pisanjih – o piscih in odpošiljateljih anonimnih pisanj;
- dolžnikih in njihovem premoženju;
- predmetih, ki so pogrešani ali izgubljeni;
- dokaznem gradivu in dejstvih, potrebnih za zavarovanje ali dokazovanje pravic in upravičenj stranke pred sodišči, drugimi pravosodnimi organi in drugimi organi oziroma organizacijami, ki v postopkih odločajo o teh pravicah;
- spoštovanju konkurenčne prepovedi in konkurenčne klavzule;
- uspešnosti in poslovnosti poslovnih subjektov;
- kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na zasebno tožbo, ter o njihovih storilcih;
- zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe, zlorabah uveljavljanja pravice do povračila stroškov prevoza na delo in z dela, dela pod vplivom alkohola ali prepovedanih drog ter o drugih disciplinskih kršitvah in kršilcih.

V skladu s 3. odstavkom 26. člena ZDD-1 (2011) lahko detektivi poleg tega tudi vročajo pisemske in druge pošiljke naslovnikom. Pri tem gre za iskanje oseb, ki se izogibajo prejemanju določenih pošiljk, ki jih morajo osebno prevzeti. Detektiv deluje na področju vročanja pošiljk v sodnih postopkih (vabila na glavno obravnavo, sklepi in sodbe) ali vročanja pošiljk v disciplinskih postopkih (vabila na zagovor, odpoved delovnega razmerja) (Sotlar in Trivunović, 2012).

Za fizične in pravne osebe lahko detektiv opravlja tudi svetovalne naloge na področju preprečevanja kaznivih dejanj ter drugih škodljivih dejanj. To velja za vse vrste civilnih sporov (npr. odškodninski, delovni, družinski itd.), za zasebne tožbe na področju kaznivih dejanj zoper čast in dobro ime (npr. razžalitev, obrekovanje itd.), prav tako pa detektiv tovrstne naloge opravlja na področju izvršilnih postopkov, kjer preverja možnosti za izvršbo. Delovno področje detektiva zajema prav tako načrtovanje in izvajanje zaščite poslovnih skrivnosti, informacijskih sistemov, ekonomskih in osebnih podatkov ter informacij. Ravno na teh področjih prihaja v gospodarstvu namreč do največ kršitev. Detektiv lahko opravlja tudi druga upravičenja, ki so mu podeljena z drugimi zakoni (Savski idr., 2012).

S tem ko je zakonodajalec v 2. odstavku 26. člena ZDD-1 (2011) taksativno naštel, katere informacije lahko pridobiva detektiv in s tem določil njegovo delovno področje, je sledil načelu zakonitosti in določenosti ter hkrati opredelil meje dopustnega delovanja detektivov (Savski idr., 2012).

Osnovna detektivova dejavnost je zbiranje in posredovanje podatkov in informacij, ki jih pridobiva v skladu s pravicami, ki jih naročniku storitve daje ZDD-1. Detektiv je pooblaščenec stranke oz. njen zastopnik. Svoje delo opravlja v imenu stranke in za njen račun. Med njima nastane posebno mandatno razmerje, ki je posebno zato, ker je največkrat zaupne, celo intimne narave, saj detektiv v okviru tega razmerja pri opravljanju svojega dela pride do podatka o marsikateri osebni, družinski ali celo poklicni skrivnosti. Detektiv lahko pridobiva podatke le v skladu z danim pooblastilom (Gostič, 2003).

V nadaljevanju podrobneje opisujemo nadzorovanje in njihovo vlogo v delovno pravnih razmerjih.

Kljub temu, da ima delodajalec lastninsko pravico nad sredstvi in opremo, ki jih pri svojem delu uporabljajo zaposleni, in legitimen interes, da preverja, ali se delovna

oprema uporablja v skladu z njegovimi navodili, to še ne pomeni, da ima pravico, da z namenom izvajanja kontrole poseže v zasebnost zaposlenih. Skladno z delovno pravno zakonodajo mora delodajalec varovati in spoštovati delavčevo osebnost in ščititi ter upoštevati njegovo zasebnost (Dvojmoč, 2020).

Delovno pravna zakonodaja določa, da delodajalec lahko delavcu izredno odpove pogodbo o zaposlitvi, če delavec v času odsotnosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe ne spoštuje navodil pristojnega zdravnika, imenovanega zdravnika ali zdravstvene komisije ali če v tem času opravlja pridobitno delo ali če brez odobritve pristojnega zdravnika, imenovanega zdravnika ali zdravstvene komisije odpotuje iz kraja svojega bivanja. Delodajalec ima vedno pravico izvajati kontrolo delavčeve bolniške odsotnosti, in sicer pri trajanju bolniške odsotnosti do 30 dni ali nad 30 dni. Kontrola bolniške odsotnosti se najpogosteje opravlja na naslovu prebivališča zaposlenega. Zaposlenega se s kontrolo seznaniti in preveriti ali ta upošteva bolniški red. Na tak način se neupravičeno podaljševanje bolniških staležev že brez vsakršnih neugodnih sankcij močno zmanjša. Previdnost in ozaveščenost med zaposlenimi postaneta višji. Zakon o detektivski dejavnosti, ki je pravna podlaga za zbiranje in posredovanje informacij detektivov, določa, da med drugimi podatki detektiv pridobiva tudi informacije o zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe (Dvojmoč, 2020).

Pri nadzoru izvajalci nadzora ugotavljajo, ali je ravnanje zavarovanca v skladu z navodili osebnega zdravnika oziroma imenovanega zdravnika ali zdravstvene komisije, pri tem pa nimajo pravice vpogleda v zdravstveno dokumentacijo v smislu pridobivanja diagnoze. Delodajalec je upravičen do režima gibanja, s katerim lahko sploh ugotavlja, ali je ravnanje delavca v skladu z navodili osebnega zdravnika oziroma imenovanega zdravnika ali zdravstvene komisije. Za delodajalca lahko režim gibanja pridobiva tudi detektiv. V praksi se je izkazalo, da ga je najbolje pridobivati osebno, saj se s tem zmanjša možnost vpogleda v osebni zdravstveni karton delavca ali dogovarjanja med delavcem in zdravniškim osebjem. Na podlagi tega lahko nadzor izvaja ZVD takrat, ko gre za bolniško odsotnost nad 30 dni. Ker delodajalec plačuje nadomestilo plače za čas

delavčeve odsotnosti z dela zaradi bolezni, tudi za njega smiselno veljajo pravila o nadzoru nad uresničevanjem pravice iz zdravstvenega zavarovanja, kot so urejena v 265. do 276. členu Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja. Zato lahko tudi on opravlja nadzor delavcev, ki koristijo bolniško odsotnost. Detektivi tukaj ugotavljajo, kaj oseba na bolniški odsotnosti dejansko počne. V primeru kršitev lahko delodajalec zakonito ukrepa, saj od detektivov dobi uradno, pravnomočno poročilo in dokazno gradivo (Dvojmoč, 2020).

Povračilo potnih stroškov je pogost način, kako si zaposleni lahko z lažnim prikazovanjem stroškov prevoza na delo zvišajo plačo. Detektivi so pooblaščen tudi za pridobivanje dokaznega gradiva v zvezi z realnimi potnimi stroški, ki jih ima zaposleni. Ko preverijo morebitne zlorabe pravice do povračila potnih stroškov, pripravijo poročilo, na podlagi katerega lahko delodajalec pravnomočno odreagira. Dokazno gradivo, ki ga pridobi za delodajalca, zadostuje za nadaljnje sankcije zoper delavca, ki je pravico nelegalno izkoristil. Detektivske agencije opozarjajo tudi na to, da morajo delodajalci pri tem seveda upoštevati sodno prakso, saj je le-ta pomembna za morebitne nadaljnje postopke. Zakon o detektivski dejavnosti daje detektivu možnost osebne zaznave ter morebitne uporabe tehničnih sredstev za evidentiranje dokazov, ki služijo za nadaljnje postopke pred sodišči in drugimi državnimi organi (Dvojmoč, 2020).

Delodajalec ima pravico preveriti, ali je zaposleni pod vplivom alkohola, vendar zgolj z osebno privolitvijo zaposlenega. Če delavec alkotest odkloni, mora delodajalec dejstvo, da je bil zaposleni pod vplivom alkohola, dokazovati na druge načine, npr. s pričami. Alkotest se lahko odredi kadarkoli, ko delavec kaže znake vinjenosti, ali pa preventivno, skladno z predvidenim načrtom podjetja za področje zdravja pri delu. Po navadi se ga odredi tudi v primerih delovnih nesreč, sporih med zaposlenimi, pritožb strank/sodelavcev zaradi neprimerne/neobičajnega vedenja zaposlenih ter v primerih drugih neobičajnih dogodkov, pri katerih je upravičeno domnevati, da gre za alkoholiziranost. Zakon o detektivski dejavnosti detektive pooblašča, da lahko izvajajo

preizkuse alkoholiziranosti zaposlenih na delovnem mestu. Detektiv na delovnem mestu lahko izvede alkotest (Dvojmoč, 2020):

- kadar obstaja sum, da je oseba pod vplivom alkohola oz. prepovedanih substanc (npr. vedenjski indikatorji, znaki vinjenosti oziroma zasvojenosti ipd.);
- ob preventivnih ali obdobjnih zdravniških pregledih;
- po vsaki prometni nesreči s službenim vozilom, kadar tega ne izvede že policija;
- v primeru hujše delovne nezgode z materialno škodo ali telesnimi poškodbami;
- zaradi izvajanja preventivnih kontrol kot naključno (nenapovedano) testiranje, ki ga delodajalec lahko opravlja periodično;
- zaradi pritožb zaradi neprimerne ali neobičajnega ravnanja ali vedenja delavca;
- v drugih primerih, kadar je to glede na okoliščine primera potrebno.

Notranje kraje v podjetjih so bolj pogoste, kot se delodajalci sploh zavedajo. Zlasti kadar delo poteka iz oddaljenih lokacij, recimo od doma. Takrat je nadzor onemogočen, varnost informacij in imetja podjetja pred zaposlenimi pa je na splošno zelo slabo nadzorovana. Priložnosti za notranje kraje v podjetju je veliko. Tudi za to področje so detektivi izurjeni. Z uporabo ustreznih tehničnih sredstev in postopkov ter s pooblastili, ki jih ima detektiv z veljavno licenco, pridobi pravnomočne dokaze oškodovanja podjetja. Detektiv pregleda varnostna tveganja in predlaga izboljšave varnostnih sistemov. Svetuje tudi o nadaljnjih postopkih ob potrditvi notranje kraje in delodajalec ustrezno usmeri (Dvojmoč, 2020).

Če delodajalci sumijo, da zaposleni kršijo pogodbeno prepoved konkurenčne dejavnosti, detektivi prav tako opravijo poizvedbe in pridobijo dokazno gradivo o kršitvah. Če delavec pri svojem delu ali v zvezi z delom po 40. členu Zakona o delovnih razmerjih, pridobiva tehnična, proizvodna ali poslovna znanja in poslovne zveze, lahko delavec in delodajalec v pogodbi o zaposlitvi dogovorita prepoved opravljanja konkurenčne dejavnosti po prenehanju delovnega razmerja (Dvojmoč, 2020).

7 RAZISKOVALNI DEL

V raziskovalnem delu smo s pomočjo raziskovalnega pristopa, metode anketiranja, analizirali problematiko varovanja osebnih podatkov v okviru detektivskega dela. Anketni vprašalnik smo izdelali na spletu s pomočjo anketnega orodja na spletni strani 1ka anketa. Na ta način smo iz prakse izvedeli, kako in katera področja detektivi največ raziskujejo ter s kakšnimi težavami se srečujejo pri obdelavi osebnih podatkov. Analizirali smo, kako dobro detektivi poznajo zakonodajo, svoje obveznosti ipd. Nato pa smo zbrali podatke in jih analizirali s pomočjo statističnega orodja SPSS. Za testiranje hipotez smo uporabili frekvenčno analizo in T-test.

7.1 Namen in cilj raziskovalnega dela

Namen raziskovalnega dela je predstaviti izzive detektivskega dela z vidika varovanja osebnih podatkov ter kako se detektivi v praksi soočajo s problematiko varovanja osebnih podatkov. Rezultati ankete odlikavajo mnenje detektivov. S pomočjo opravljene ankete smo iz prakse izvedeli, kako in katera področja detektivi največ raziskujejo ter s kakšnimi težavami se srečujejo pri obdelavi osebnih podatkov. Analizirali smo, kako dobro detektivi poznajo zakonodajo, svoje obveznosti ipd.

7.2 Metodologija raziskave

V raziskovalnem delu smo s pomočjo spletne ankete, opravljene med slovenskimi detektivi, poglobljeno prikazali delovanje detektivske dejavnosti v Sloveniji in prikazali problematiko, povezano z ureditvijo procesov obdelave osebnih podatkov. Anketni vprašalnik smo izdelali na spletu s pomočjo anketnega orodja na spletni strani 1ka anketa.

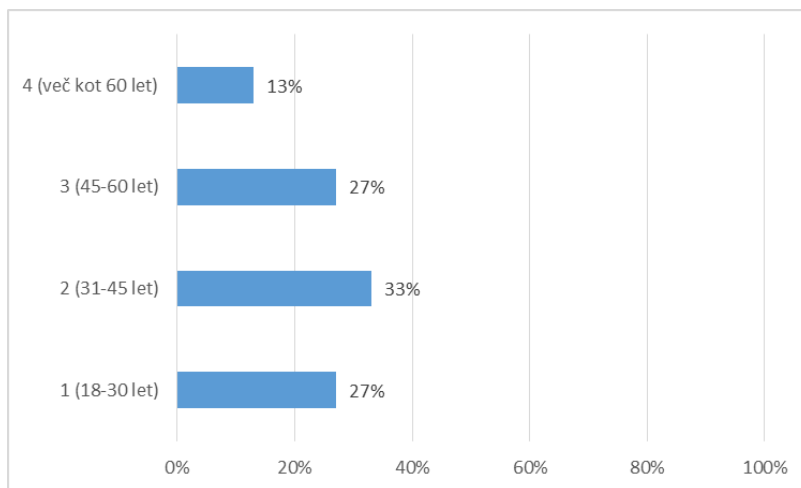
Detektivi so anketo izpolnjevali avgusta 2021. Za spletno anketo smo se odločili, ker je bil zaradi situacije z epidemijo COVID-19 to najenostavnejši način, prav tako pa smo na

ta način dosežemo največji delež detektivov. Povabilo za izpolnjevanje ankete smo posredovali preko Detektivske zbornice Republike Slovenije. Na povabilo k izpolnjevanju ankete se je odzvalo 15 detektivov, analizo njihovih odgovorov predstavljamo v nadaljevanju.

Zbrane podatke smo analizirali s pomočjo statističnega orodja SPSS. Za testiranje hipotez smo uporabili frekvenčno analizo in neparametričen Wilcoxon test, ki je podoben T-testu, vendar primernejši za primere majhnih vzorcev.

7.3 Analiza

V anketi so sodelovali detektivi, ki so včlanjeni v Detektivsko zbornico. Gre povečini za izkušene detektive (grafikon 7.1).

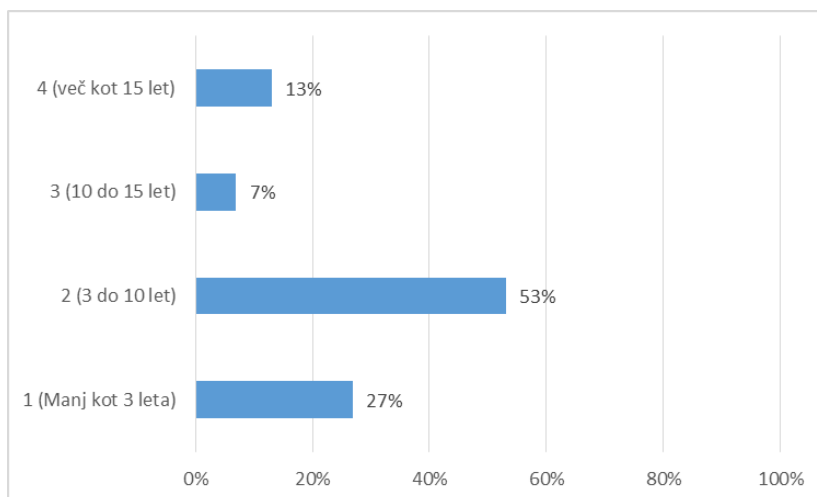

Grafikon 7.1: Starost

Največji delež anketiranih detektivov je starih med 31 in 45 let (takih je 33 %), sledijo detektivi stari med 18 in 30 let ter 45 in 60 let, ki jih je vsakih po 27 %, 13 % detektivov pa je starejših od 60 let.

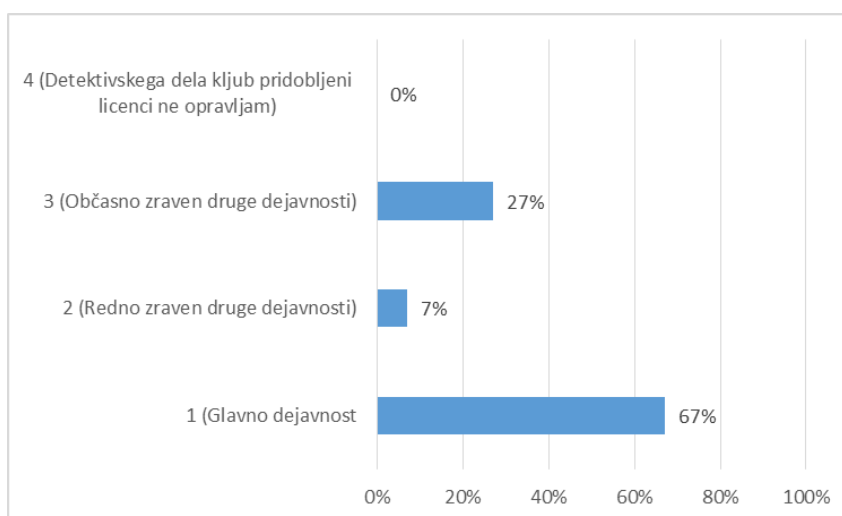
Kot prikazuje grafikon 7.2, ima več kot polovica anketiranih detektivov (53 %) med 3 in 10 let detektivskih izkušenj, 13 % detektivov opravlja dejavnost več kot 15 let, še

nadaljnjih 7 % jih opravlja dejavnost med 10 in 15 let. 27 % anketiranih detektivov pa opravlja to dejavnost manj kot tri leta.

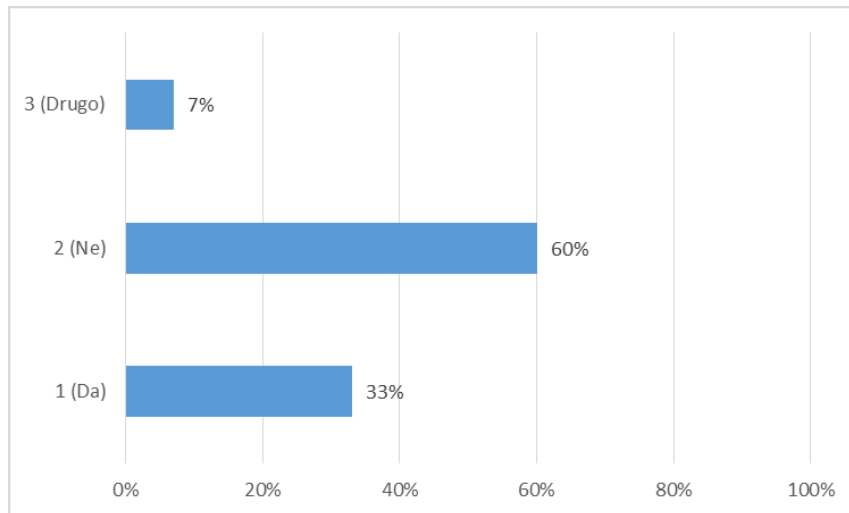
Grafikon 7.2: Doba opravljanja dejavnosti

Kot prikazuje grafikon 7.3, večina anketiranih detektivov opravlja detektivsko dejavnost kot svojo glavno dejavnost (67 %), občasno zraven druge dejavnosti jo opravlja 27 % anketiranih, redno zraven druge dejavnosti pa detektivsko opravlja 7 % anketiranih detektivov.

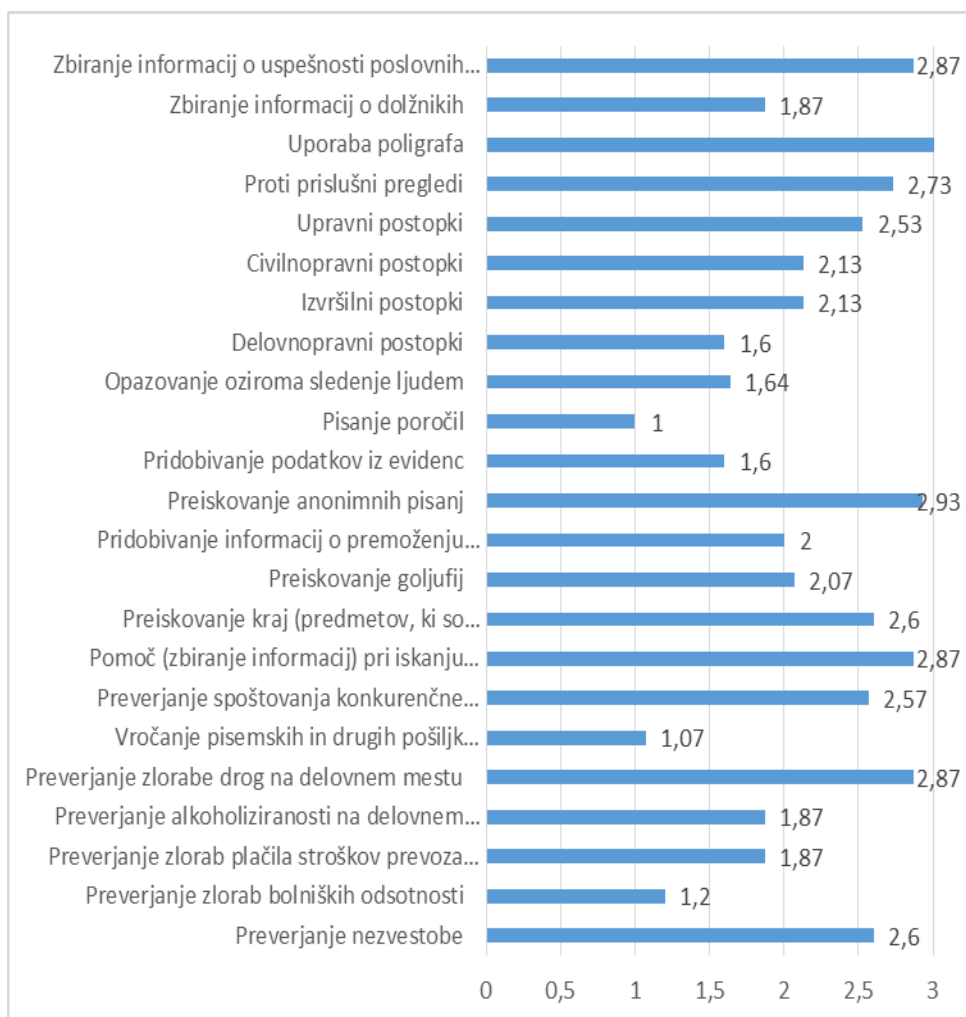
Grafikon 7.3: Detektivsko dejavnost opravlja

Pri grafikonu 7.4 lahko razberemo, da samo 33 % anketiranih detektivov ima predhodne delovne izkušnje z delom v policiji ali drugih varnostnih službah, velika večina, 60 %, pa teh izkušenj nima.

Grafikon 7.4: Predhodne izkušnje z delom v policiji ali varnostnih službah

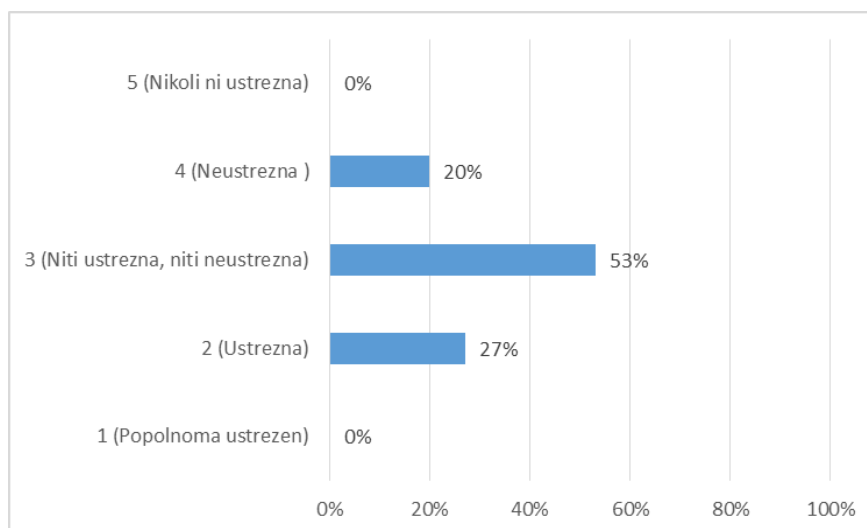
V grafikonu 7.5. prikazujemo odgovore na vprašanje, katera najpogostejša detektivska opravila opravljajo sodelujoči. Pri tem lahko rečemo, da med njihova najpogostejša opravila sodi preiskovanje vira anonimnih pisem. Po pogostosti sledijo naslednja opravila: zbiranje informacij o uspešnosti poslovanja, pomoč in zbiranje informacij pri iskanju pogrešanih oseb, preverjanje zlorab drog na delovnem mestu, proti prislušni pregledi, preiskovanje tatvin, preverjanje nezvestobe, upravni postopki in preverjanje konkurenčne klavzule pri delavcih. Ostala opravila so manj pogosta.

Grafikon 7.5: Najpogostejša opravila

Občutki detektivov o detektivski zakonodaji v Sloveniji so mešani; grafikon 7.6 kaže, da kar 53 % detektivov meni, da zakonodaja niti ni ustrezna niti ni neustrezna. Da je ustrezna, meni 27 % anketiranih, 20 % pa jih meni, da je neustrezna.

Grafikon 7.6: Mnenje o detektivski zakonodaji

V nadaljevanju predstavljamo mnenja, zakaj je zakonodaja po mnenju detektivov ustrezna ali neustrezna. Zakaj ni ustrezna:

- Če delaš po zakonu, ti ta dopušča zadosti maneverskega prostora za pošteno in zakonito delo.
- Dodati obvezno varnostno orožje detektivom zaradi narave dela; možnost direktnega dostopa do podatkov; razširiti pooblastila in zagotoviti možnost zadržanja na kraju.
- Glede na veljavnost aktualnega ZDD-1 je potrebno določene zadeve spremeniti in dopolniti.
- Menim, da bi bilo zakon potrebno posodobiti in nekatere člene podrobneje urediti, na primer osebno zaznavo na statično in dinamično, pri pridobivanju podatkov iz evidenc dodati možnost pridobivanja podatkov o uporabniku vozila ...
- Omogoča delo detektivom, obenem pa šele v praktičnem delu vidimo, da so v zakonodaji določene pomanjkljivosti, ki otežujejo delo detektivom.
- Po večini je ustrezna, vendar so nekatera področja slabo zakonsko opredeljena, kar povzroča težave pri pridobivanju podatkov iz evidenc ali izvajanju drugih upravičenj po ZDD-1.
- Potrebni so popravki, predvsem pri upravičenjih.

- Potrebno bi bilo urediti, da bi imeli direkten vpogled v nekatere evidence. Trenutno pridobivanje podatkov iz evidenc traja predolgo.
- Premalo pristojnosti, omejena pooblastila.
- Trenutna zakonodaja omogoča delo detektivov, vendar pa je veliko prostora za (nujen) napredek.
- Premalo pooblastil za naše delovanje, posledično premajhna prepoznavnost našega poklica, državne inštitucije ne poznajo našega zakona, zato imamo problem s pridobivanjem informacij oz. podatkov, ki nam jih omogoča že sam zakon ZDD-1.

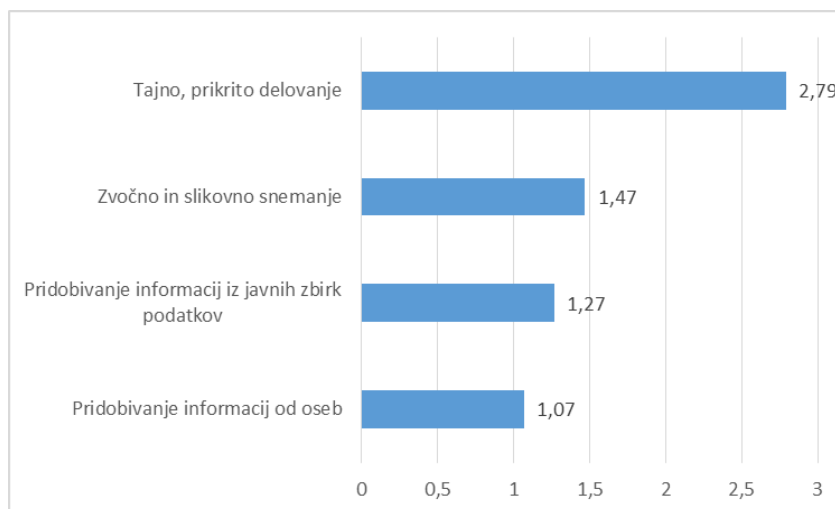
Anketirani detektivi so na petstopenjski lestvici ocenjevali, kako zahteven je posamezen vidik pridobivanja informacij (grafikon 7.7), pri čemer nižja ocena pomeni večjo zahtevnost. Tako lahko rečemo, da je po mnenju detektivov najbolj zahtevno pridobivanje informacij s strani bančnih in finančnih institucij, najbolj enostavni pa sta ugotavljanje istovetnosti in vpogled v nepremičninsko evidenco.

Grafikon 7.7: Ocena zahtevnosti pridobivanja informacij

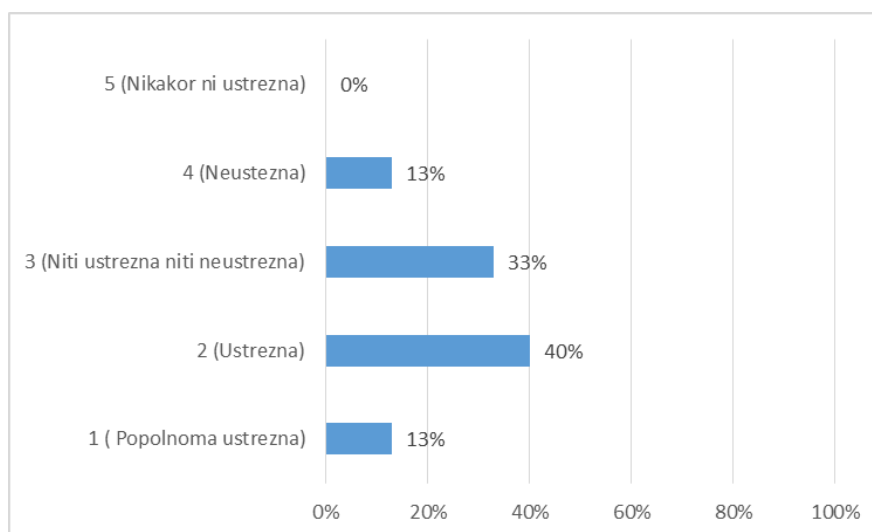
Glavna detektivska dejavnost je zbiranje informacij. Pridobivajo jih na različne načine (grafikon 7.8). Na tristopenjski lestvici, kjer je nižja ocena bolj pogost način, višja pa

redkejši način, vidimo, da detektivi informacije najpogosteje zbirajo od drugih oseb. Najmanj pogosto pa je zbiranje informacij s pomočjo tajnega in prikritega delovanja

Grafikon 7.8: Pogostost načina zbiranja informacij

Zakonodajo, ki ureja varstvo podatkov (grafikon 7.9), detektivi večinoma ocenjujejo kot ustrezno (40 %), nadaljnjih 33 % pa jih meni, da zakonodaja niti ni ustrezna niti ni neustrezna. 13 % anketiranih meni, da je zakonodaja neustrezna ali popolnoma ustrezna.

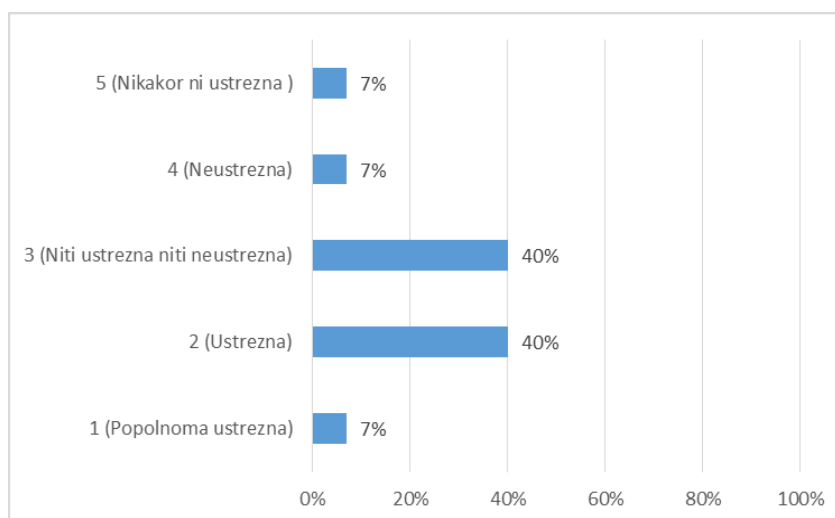

Grafikon 7.9: Mnenje o zakonodaji, ki ureja varstvo podatkov

Zakaj je ustrezna ali neustrezna, predstavljamo v nadaljevanju:

- ker je zagotovljeno zadostno varstvo;
- v zadostni meri varuje osebne podatke;
- ker detektive, kljub zahtevam po izpolnjenih formalnih pogojih (razen nekaterih izjem iz ZDD-1), enači z osebami, ki niso detektivi; menim, da bi morala ta zakonodaja detektivom omogočati več kot ostalim osebam;
- neživljenjska;
- če dobro poznaš zakonodajo in jo razumeš, lahko delaš, ne da bi imel probleme;
- trenutno daje veliko več zaščite tistim, ki skušajo določene podatke o sebi skriti ...;
- določeni podatki (npr. nepremičnine posamezne osebe) so nedostopni;
- zelo restriktivna – varuje zasebnost;
- menim, da je področje varovanja osebnih podatkov ustrezno urejeno.

40 % anketiranih detektivov meni, da je GDPR uredba, ki ureja varstvo osebnih podatkov na evropski ravni, ustrezna (grafikon 7.10), nadaljnjih 40 % detektivov je glede tega vprašanja neodločenih, 7 % anketiranih detektivov pa meni, da je ali popolnoma neustrezna, neustrezna ali pa popolnoma ustrezna.

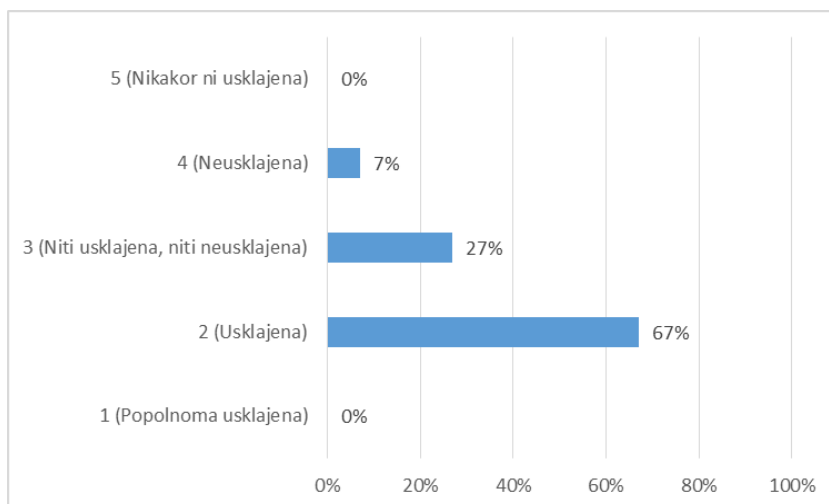

Grafikon 7.10: Mnenje o GDPR uredbi

Zakaj je po mnenju anketirancev GDPR uredba ustrezna ali neustrezna, navajamo v nadaljevanju:

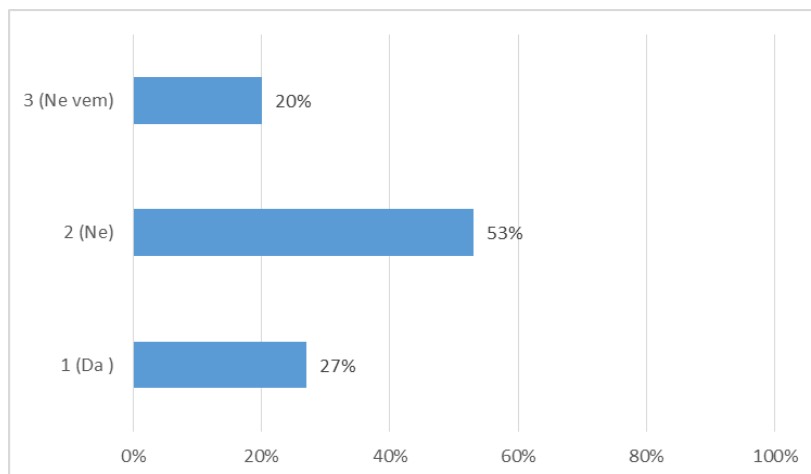
- zagotavlja varstvo;
- ker je preveč zapleteno napisana in premalo jasna;
- neživljenjska;
- nima velikega vpliva na večino detektivovih delovnih področij;
- nekateri deli so nekoliko prestrogi.

Mnenje, ali je slovenska zakonodaja, ki ureja varovanje podatkov, usklajena z evropsko, prikazuje grafikon 7.11. 67 % anketiranih detektivov meni, da je zakonodaja usklajena z evropsko uredbo. 27 % anketiranih detektivov meni, da zakonodaja niti ni usklajena niti ni neusklajena. 7 % anketiranih pa meni, da zakonodaja ni usklajena z evropsko GDPR uredbo.

Grafikon 7.11: Mnenje o usklajenosti slovenske zakonodaje z GDPR uredbo

Ali se je zaradi uvedbe GDPR uredbe spremenilo detektivsko delo, prikazuje grafikon 7.12. večina anketiranih detektivov meni, da se zaradi te uredbe detektivsko delo ni spremenilo (53 %), 27 % jih meni, da se je spremenilo, 20 % anketiranih pa ne ve, ali se je delo zaradi te uredbe spremenilo.

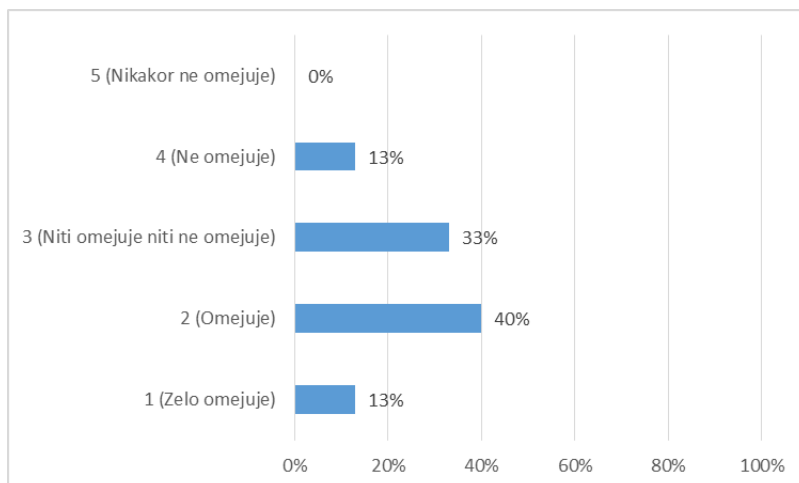

Grafikon 7.12: Mnenje o spremembah načina dela zaradi uvedbe GDPR uredbe. Se je delo spremenilo?

Kako bi se naj to delo spremenilo po mnenju detektivov, navajamo v nadaljevanju:

- uradniki ne ločijo ZDD-1 in GDPR, posledično je težje pridobivanje podatkov iz javnih evidenc;
- težave pri pridobivanju podatkov;
- določenih zadev enostavno »ne delam več«;
- več ljudi se izgovarja na GDPR.

Ali GDPR uredba detektive omejuje pri njihovem delu, prikazuje grafikon 7.13. 40 % jih meni, da jih omejuje, 33 % jih meni, da jih niti ne omejuje niti omejuje. 13 % anketiranih pa meni, da jih tako zelo omejuje kot ne omejuje.

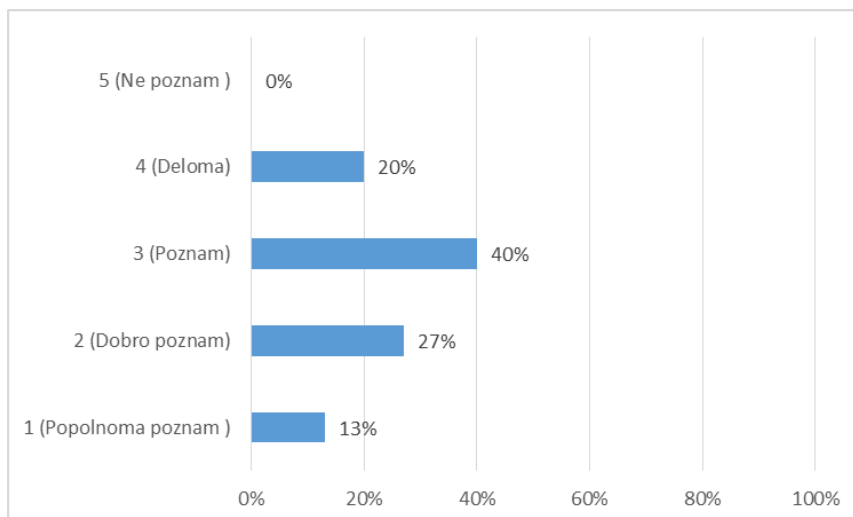

Grafikon 7.13: Mnenje ali zakonodaja o varstvu podatkov detektive omejuje pri delu

Na kakšen način jih uredba omejuje:

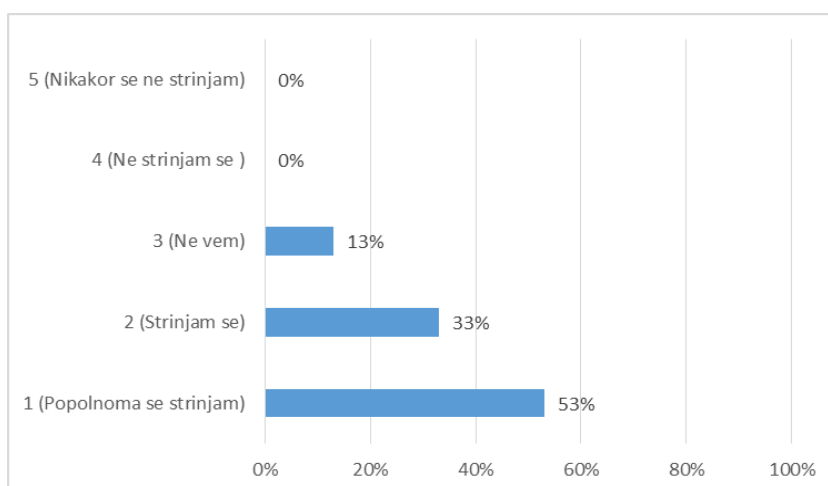
- določenih podatkov, ki bi bili nujno potrebni, da se storitev opravi, ni mogoče dobiti;
- težave pri dostopu do podatkov;
- pogosto zelo nekritično utemeljevanje, da nam določeni podatki ne pripadajo zaradi GDPR;
- najbolj z omejenim dostopom do vpogleda v nepremičnine posamezne osebe:
- z osebnimi podatki je potrebno ravnati v skladu z zakonom, ki določa tudi pogoje za obdelavo osebnih podatkov.

V grafikonu 7.14 prikazujemo, ali anketirani detektivi poznajo uredbo GDPR in njene določbe. 40 % anketiranih detektivov uredbo pozna, 27 % jih uredbo dobro pozna, 13 % jo pozna zelo dobro, 20 % anketiranih pa je odgovorilo, da jo pozna deloma. Nihče ni odgovoril, da je ne bi poznal.

Grafikon 7.14: Poznavanje uredbe GDPR

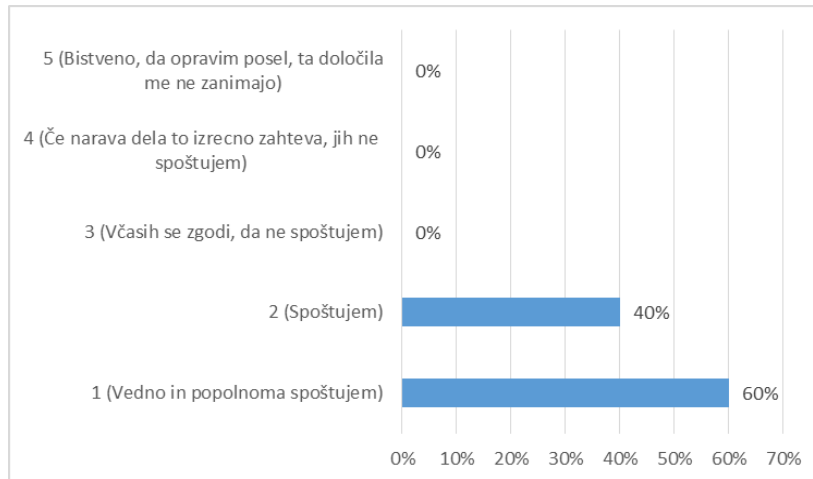
Kaj detektivi menijo o tem, ali bi jim morali podati več pooblastil za delo, prikazuje grafikon 7.15. 53 % anketiranih detektivov je odgovorilo, da se s tem, da bi detektivi morali imeti več pooblastil, popolnoma strinjajo, 33 % se jih s tem strinja, 13 % je glede tega vprašanja neodločenih, nihče pa ni odgovoril, da se ne strinja ali nikakor ne strinja.

Grafikon 7.15: Bi detektivi morali imeti več pooblastil?

Varovanje osebnih podatkov pri detektivskem delu je pomembno. Kaj o tem menijo detektivi, ali na to pazijo, prikazuje grafikon 7.16. 60 % anketiranih detektivov je odgovorilo, da jo popolnoma in vedno spoštujejo. 40 % anketiranih detektivov pa je odgovorilo, da to spoštujejo.

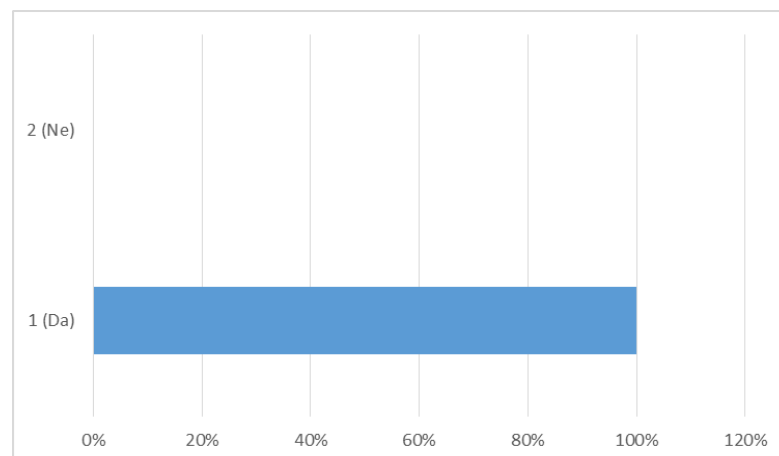

Grafikon 7.16: Ali pri delu detektivi pazijo na spoštovanje pravnih določil varstva osebnih podatkov?

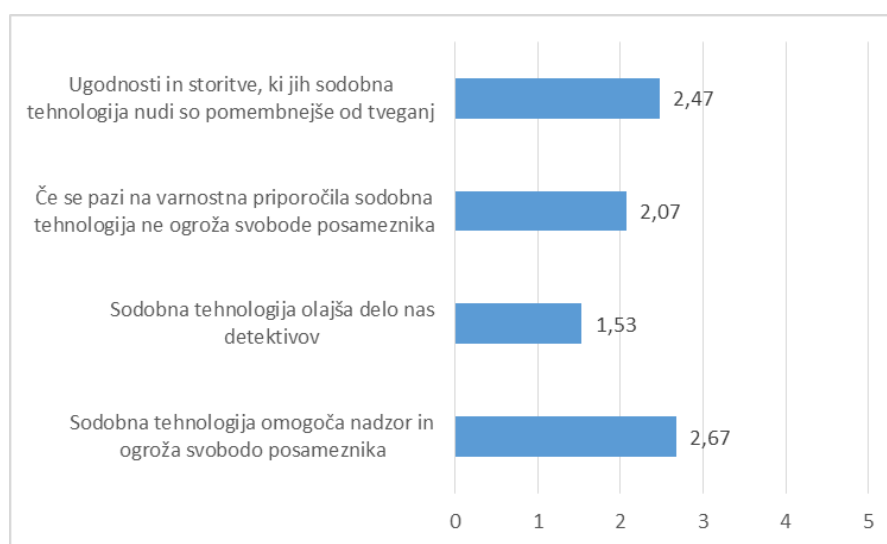
Ali detektivi pazijo, da se zbrane informacije ne bi znašle na svetovnem spletu brez vedenja osebe, o kateri so informacije zbrane?

Povezano s prejšnjim vprašanjem prikazujemo na grafikonu 7.17, da anketirani detektivi vedno (100 %) pazijo, da se informacije o preiskovanih osebah ne bi znašle na svetovnem spletu.

Grafikon 7.17: Ali detektivi pazijo, da se zbrane informacije ne bi znašle na svetovnem spletu brez vedenja osebe, o kateri so informacije zbrane?

Sodobna tehnologija detektivom pomaga pri zbiranju informacij. Na grafikonu 7.18 prikazujemo, kaj o posameznih trditvah menijo anketirani detektivi. Ocene so bile podane na petstopenjski lestvici, kjer nižja ocena pomeni večje strinjanje s trditvijo. Tako je najboljša ocenjena trditev, da sodobna tehnologija olajša delo detektivov, nadalje anketirani detektivi v veliki meri menijo, da če pazijo na varnostna priporočila, sodobna tehnologija ne ogroža svobode posameznika. V nekoliko manjši meri se strinjajo s trditvijo, da so ugodnosti pomembnejše od tveganj. Prav tako pa se v manjši meri strinjajo s trditvijo, da sodobna tehnologija omogoča nadzor in omejuje svobodo posameznika.

Grafikon 7.18: Kaj o sodobni tehnologiji za zbiranje podatkov menijo detektivi

8 INTERPRETACIJA

V opravljeni anketi anketiranih detektivov nam je večina le-teh povedala, da delujejo že dalj časa, imajo delovne izkušnje že od prej, po večini pa sodelujejo s podjetji in manj s posamezniki.

Detektive za opravljanje te dejavnosti pritegne razgiban delovnik, saj noben dan ni enak drugemu, ob svojem delu pa stalno nadgrajujejo svoje znanje. Morda se sliši detektivsko delo še vedno malo eksotično, ampak je tudi naporno, saj vsebuje tudi negativne lastnosti. Razgiban delovnik zna biti oteževalna okoliščina, saj ko si posameznik želi ustvariti družino in neko zasebno življenje, je odsotnost od doma vedno naporna in lahko tudi problematična.

Anketirani detektivi se največkrat srečujejo s preiskovanjem vira anonimnih pisanj, zbiranjem informacij o uspešnosti poslovanja, pomočjo in zbiranjem informacij pri iskanju pogrešanih oseb. Pri tem pa najbolj pogosto zbirajo podatke od drugih oseb ter z osebno zaznavo, ki je opisana v 30. členu ZDD-1 (2011), kjer pravi, da detektiv lahko pridobiva informacije tudi z neposrednim osebnim zaznavanjem na javnih krajih ali iz javnih krajev, javno dostopnih odprtih in zaprtih prostorov ter krajev in prostorov, ki so vidni z javno dostopnega kraja oz. prostora. Pri izvajanju z neposrednim zaznavanjem detektiv ne sme posegati v zasebni zaprti prostor, ki ga je posameznik s postavitvijo kakršnekoli ograje, prepreke ali razvidne oznake opozorila ločil od javnega in na ta način nakazal, da gre za zasebni prostor.

Kot pravi Čas (2006) morajo detektivi svoje delo opravljati z veliko domišljije, upoštevanja človekovih pravic in iznajdljivostjo. Ker detektivi ne morejo opravljati svojega dela brez zbiranja, obdelave in uporabe podatkov na tem področju, jim pri delu pomagajo večplastni zakonodajni in podzakonski predpisi, saj so za državljane osebni podatki eno najbolj občutljivih področij v Republiki Sloveniji (Gluščić, 2017). Osnovno varstvo osebnih podatkov ureja Ustava Republike Slovenije, na pravni ravni pa splošni

okvir predstavlja Splošna uredba o varstvu podatkov (GDPR) in od 26. 1. 2023 ZVOP-2. ZDD-1 določa detektivom določene omejitve glede njihovega delovanja. Detektiv mora poznati oblike pridobivanja podatkov in informacij, istočasno pa se mora zavedati, katera dejanja so nedopustna in bi s tem kršil zakonodajo in posegal v človekove pravice in temeljne svoboščine (Savski idr., 2012). Mnenje anketirancev o detektivski zakonodaji so mešani. Kar 53% jih meni, da zakonodaja niti ni ustrezna niti ni neustrezna.

Najbolj nas je zanimal GDPR, ki je začel v Evropski uniji veljati 25. maja 2018. GDPR predpisuje nove načine ravnanja z osebnimi podatki. Večina anketirancev dobro pozna GDPR, kar podpira našo hipotezo, da GDPR olajšuje detektivom delo. Ker je namen GDPR-ja okrepiti pravice pri upravljanju in nadzoru posameznika nad njegovimi osebnimi podatki ter zaščita posameznikove zasebnosti, je razumevanje GDPR-ja izrednega pomena. 40% anketiranih detektivov pozna uredbo GDPR, popolnoma jo pozna 13,3 %, dobro pa 26,7 %. Večina anketirancev (53 %) se strinja, da se delo detektivov z uredbo GDPR ni spremenilo, so pa posameznikovi osebni podatki bolj zavarovani.

9 RAZPRAVA

Detektivska dejavnost je zasebna preiskovalna dejavnost. Stranka na detektiva s pooblastilom prenese vse pravice, ki jih ima sama v določenem postopku, pri čemer pa mora izkazati pravni interes. Taktika dela detektiva temelji na upravičenjih, ki so taksativno naštet v 27. členu ZDD-1 (2011): zbiranje podatkov od oseb ali iz javno dostopnih virov, pridobivanje podatkov iz evidenc, osebna zaznava, uporaba tehničnih sredstev. Za detektiva je smotrno, da prouči primer, ki ga je prevzel, že pred odhodom na teren in si na tak način že predhodno oriše določene smernice, pri čemer uporablja javno dostopne baze podatkov, brskalnike in pridobiva potrebne informacije iz evidenc. Detektiv za potrebe zbiranja dokaznega gradiva za stranko opravi razgovore z osebami, ki bi mu lahko dale kakršnokoli koristno informacijo, npr. o dejanskem bivališču določene osebe. Če je zadeva obsežnejša, opravi detektiv nadzor, pri katerem lahko osebno zaznavanje in poizvedovanje traja krajši ali daljši čas. Če gre za sistematično in diskretno opazovanje posameznika, da se pridobijo informacije o njegovih aktivnostih, govorimo o nadzoru, ki mora biti strokoven in učinkovit in organiziran na sistematičen način. Pri izvajanju osebne zaznave lahko detektiv uporablja naprave za slikovno snemanje v okviru naloge iz pooblastila, vendar le v primeru, ko je to nujno za zavarovanje dokazov. S tem se zavarujejo dokazi, ki jih potem stranka lahko uporabi v postopku pred sodiščem.

Slovenski detektivi so mnenja, da detektivsko delo v Sloveniji še ni dovolj prepoznavno. Detektivi morajo skrbeti za primeren odnos s stranko, temelji katerega so molčečnost, zaupnost, jasnost, jedrnatost, etičnost. Detektivi se največkrat srečujejo z delom za podjetja, kot so bolniški staleži, preverjanje do upravičenosti izplačila stroškov prevoza na in iz dela, alkotesti, testiranje na prepovedane droge, zavarovalniške preiskave, iskanje oseb, preiskave v povezavi z notranjimi tatvinami. S strankami, s katerimi delajo na dolgi rok, detektivi spletejo močno vez, preko sodelovanja izvedo za mnoge stvari, ki se dogajajo npr. v podjetju in strankam s svojim delom ali svetovanjem pomagajo, ob tem pa je seveda popolnoma jasno, da bo vse ostalo znotraj detektivskih sten. Detektivi

lahko v primeru, če imajo premalo znanja in sposobnosti, kaj hitro posežejo v človekove pravice. Pogosto se v medijih pojavljajo različni članki, ki so velikokrat plod domišljije nekoga in ne resnice. Danes se delo detektiva tudi pogosto primerja z delom novinarjev. Prav zakonske norme pa detektivu pri njegovem delu narekujejo, kaj lahko dela in česa ne sme, saj bi sicer posegal v zasebnost posameznika ter s tem kršil človekove pravice in njegovo dostojanstvo. Detektivsko delo se s policijskim delom ne prekriva ampak se dopolnjuje. Policija lahko najame detektive oz. jim preda preiskave. Vendar pa detektivi nimajo dostopa do informacij, do katerih ima dostop policija. Glede na to, da se policijsko delo z detektivskim delom dopolnjuje, detektivi, ki imajo izkušnje z delom v policiji, že do potankosti poznajo omejitve detektivov, kar podpira našo hipotezo, da detektivi, ki imajo izkušnje v policiji, bolj pazijo na spoštovanje varstva osebnih podatkov.

Ker imajo v določenih primerih dostop do določenih podatkov preko policije, se s tem kaže znanje obdelave osebnih podatkov, za katere so usposobljeni. To nam kaže, da bi lahko bilo detektivom dodeljenih več pooblastil, saj v določenih primerih že delujejo s podatki, pridobljenimi pri policiji. V primerih iskanja izgubljenih oseb, ki jih stranke zahtevajo, ker se po mnenju stranke javni zavodi temu ne posvečajo dovolj, bi detektivi potrebovali dostop do vseh informacij, pridobljenih s strani javnih zavodov. Dostop do informacij, ki so že pridobljene s strani policije, bi detektivom skrajšal čas pri iskanju izgubljene osebe.

ZDD-1 (2011) v 2. členu določa, da je detektivska dejavnost »zbiranje, obdelava, posredovanje podatkov in informacij ter svetovanje na področju preprečevanja kaznivih ravnanj, ki ga za naročnikove potrebe opravlja po tem zakonu detektiv, ki ima izdano licenco in izpolnjuje pogoje v skladu s tem zakonom«, pri čemer gre za »regularno gospodarsko dejavnost, namenjeno naročnikom detektivskih storitev, ki jo Republika Slovenija regulira zaradi varovanja javnega reda, javne varnosti in dostojanstva naročnikov, tretjih oseb in detektiva, ki neposredno opravlja detektivsko dejavnost«. Detektivsko dejavnost lahko detektiv opravlja samostojno kot svoboden poklic, lahko pa jo opravlja tudi pravna ali fizična oseba, ki ima kot poslovni subjekt v Poslovnem registru

Slovenije vpisano detektivsko dejavnost in ki ima v delovnem razmerju detektiva in zavarovano odgovornost za škodo, kot je predpisano v 3. členu ZDD-1 (2011). Detektivi imajo poseben, z zakonom urejen položaj, zato sami ne morejo presoјati, kaj je pri opravljanju tega poklica dovoljeno in kaj ne. Načelo zakonitosti je tako tudi na tem področju eno od vodilnih načel pravne države, kajti opravljanje tovrstnega dela pomeni poseg v človekovo zasebnost oziroma pravico do informacijske zasebnosti (Sotlar in Trivunović, 2012). Če detektiv krši ZDD-1, lahko s tem škoduje posamezniku in posledično tudi sebi pri svojem delu. Detektiv se mora zavedati, kje so njegove meje poseganja v zasebnost, predvsem pa je pri svojem delu, če ga krši, tudi kazensko odgovoren, kar pomeni globo za napake. Lahko je kar visoka ali ga celo stane odvzema njegovih pristojnosti, pooblastil, v hujših primerih kršitev se mu odvzame detektivska izkaznica. Tako je po zakonskih merilih edino pravo delovanje detektiva, da zbira podatke, jih obdeluje, posreduje naročniku storitve, običajno v pisni obliki, svetuje na področju kaznivih dejanj, prenaša informacije o osebah, predmetih in dokaznih gradivih. Temeljna naloga detektivov je torej informacijska dejavnost, v katero poseg dovoljuje tudi detektivska zakonodaja, vendar pa se razume, da je tudi ta poseg omejen, saj bi bil sicer nezakonit in bi presegel mejo zakonitosti.

Detektivi morajo pri opravljanju svojega dela, predvsem pri uporabi in posredovanju pridobljenih podatkov, le-te primerno zavarovati in z njimi ravnati v skladu z ZVOP-2 ter z ZDD-1. Varstvo osebnih podatkov pa ne zavezuje samo detektiva, ampak tudi osebo, od katere detektiv pridobiva posamezne informacije, ki so zasebne narave. Zato je posameznika vedno potrebno opozoriti, da podatke daje prostovoljno. Pridobljene podatke prištevamo med poslovno tajnost, saj jih detektivi ne smejo posredovati naprej – pri svojem delu so zavezani k molčečnosti o pridobljenih podatkih. O svojih pridobljenih podatkih detektiv lahko govori, samo če naleti na podatke, za katere se po našem Kazenskem zakoniku šteje, da gre za kaznivo dejanje in se preganja po uradni dolžnosti. Če detektiv pri svojem delu naleti na tovrstna dejanja, jih mora po uradni dolžnosti prijaviti za to pristojnim organom.

Opredeljene so ločnice dopustnega in nedopustnega o tem, kaj je prikriti ukrep in kaj ne. Na eni strani DeZRS govori o tem, da ni vsako opazovanje že prikrito, da bi morali osebo o tem predhodno obvestiti. Detektiv mora o svojih sledenjih in aktivnostih tudi poročati, če tako zahteva DeZRS.

Prav tako je javno-zasebno partnerstvo prisotno v tujini. Ko primerjamo slovenske detektive s hrvaškimi in nemškimi detektivi, le ti nimajo pretirano večjih ali manjših pristojnosti. Je pa potrebno dodati, da je detektivska panoga na Hrvaškem precej mlajša, v Nemčiji pa ni regulirana na isti način kot v Sloveniji. Tako da se delo še vedno razlikuje.

10 PREVERJANJE HIPOTEZ

Temeljna hipoteza diplomske naloge je bila, da je detektivska dejavnost podvržena strogim pravilom obdelave osebnih podatkov, kar ima močan vpliv na opravljanje dejavnosti. V diplomski nalogi smo preverili pravilnost naslednjih hipotez:

- Hipoteza 1: Detektivi so pri izvajanju svojih nalog omejeni in ne smejo zbirati vseh osebnih podatkov na način, ki je sicer možen, vendar zaradi stroge zakonodaje ni dopusten.

Hipotezo smo testirali na osnovi dveh spremenljivk, in sicer »Ali je zakonodaja v Sloveniji, ki ureja varstvo osebnih podatkov, ustrezna«, in spremenljivke »Vas zakonodaja glede varstva podatkov omejuje pri vašem delu«. Za spremenljivko »Ali je zakonodaja v Sloveniji, ki ureja varstvo osebnih podatkov, ustrezna« smo morali za začetek rekodirati vrednosti, da bi lahko naredili smiselno primerjavo, da bi torej slabše vrednosti dobile nižjo oceno, boljše vrednosti pa višjo oceno, podobno kot pri drugi spremenljivki. Podatke smo nato združili v novo spremenljivko, iz katere smo izračunali povprečno vrednost. Vrednost povprečne ocene znaša 2,13 s standardnim odklonom 0,84. To pomeni, da se anketiranci v veliki večini strinjajo, da jih zakonodaja omejuje pri zbiranju osebnih podatkov (Tabela 10.1).

Hipotezo potrdimo.

Tabela 10.1: Test hipoteze 1

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Zelo omejuje	1	5	33,33	33,33	13,33
Omejuje	2	5	33,33	33,33	66,67
Niti ne omejuje	3	3	20,00	20,00	86,87
Nikakor ne omejuje	4	2	13,33	13,33	100,0
Total		15	100,0	100,0	100,0
N	Valid	15			

Value Label		Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
	Missing	0				
Mean		2,13				
Std Dev		,84				

- Hipoteza 2: Odkar je v veljavi GDPR, je delo detektivov lažje, ker je tako imenovana specialna zakonodaja jasna in ustrezna.

Na hipotezo bomo odgovorili s pomočjo vprašanja »Kaj menite o t. i. GDPR uredbi«. Na to vprašanje so anketiranci odgovarjali s pomočjo petstopenjske Likertove lestvice, od »popolnoma ustrezna« do »nikakor ustrezna«. Na podlagi povprečne ocene, ki znaša 2,67, ob standardnem odklonu 0,98, lahko zatrdimo, da so anketirani detektivi večinoma mnenja, da je GDPR uredba jasna in ustrezna (Tabela 10.2).

Hipotezo potrdim.

Tabela 10.2: Test hipoteze 2

Value Label		Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Popolnoma ustrezna		1	1	6,67	6,67	6,67
Ustrezna		2	6	40,00	40,00	46,67
Niti ustrezna niti neustrezna		3	6	40,00	40,00	86,67
Neustrezna		4	1	6,67	6,67	93,33
Nikakor ni ustrezna		5	1	6,67	6,67	100,00
Total			15	100,0	100,0	
N	Valid	15				
	Missing	0				
Mean		2,67				
Std Dev		,98				

- Hipoteza 3: Detektivi bi lahko imeli več pooblastil, tudi s področja pridobivanja in obdelave osebnih podatkov, saj so za to usposobljeni in kvalificirani.

Na hipotezo bomo odgovorili s pomočjo odgovorov na vprašanje »Ali menite, da bi vam glede zbiranja podatkov lahko bilo namenjenih več pooblastil glede zbiranja osebnih podatkov«. Na vprašanje so anketiranci odgovarjali s pomočjo petstopenjske Likertove lestvice, pri čemer anketiranci odgovorov »ne strinjam se« in »nikakor se ne strinjam« sploh niso označili. Povprečna ocena odgovorov na to vprašanje znaša 1,6 ob standardnem odklonu 0,74. To pomeni, da se anketiranci strinjajo s trditvijo, da bi lahko imeli več pooblastil s področja zbiranja osebnih podatkov (Tabela 10.3).

Hipotezo potrdimo.

Tabela 10.3: Test hipoteze 3

Value Label	Value	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum Percent
Popolnoma se strinjam	1	8	53,33	53,33	53,33
Strinjam se	2	5	33,33	33,33	86,67
Ne vem	3	2	13,33	13,33	100,00
Total		15	100,0	100,0	
N	Valid	15			
	Missing	0			
Mean		1,60			
Std Dev		,74			

- Hipoteza 4: Detektivi, ki imajo izkušnje z delom v policiji ali drugih varnostnih organih, bolj pazijo na spoštovanje varstva osebnih podatkov kot tisti detektivi, ki tovrstnih delovnih izkušenj nimajo.

Pri tej hipotezi smo analizirali dve vprašanji, in sicer neodvisno spremenljivko »Ali pri svojem delu pazite na spoštovanje pravnih določil varstva osebnih podatkov« in odvisno spremenljivko »Imate izkušnje s policijskim delom ali delom v drugih varnostnih službah«. Primeren test v primeru statistično normalne porazdelitve oziroma v primeru večjega vzorca anketiranih bi bil T-test za odvisne vzorce, vendar smo zaradi majhnega števila anketirancev morali uporabiti manj specifičen neparametrični Wilcoxonov test,

ki da sicer nekoliko manj natančne odgovore, vendar je zaradi porazdelitve vzorca, ki ni normalna, edini ustrezen (Tabela 10.4).

Glede na izračunano vrednost pomembnosti (Asymp. Sig.), ki znaša 0,02 in je manjša od vnaprej določene stopnje značilnosti, ki znaša 0,05, lahko s 95-% stopnjo verjetnosti potrdimo, da detektivi, ki imajo izkušnje z delom v policiji ali drugih varnostnih organih, bolj spoštujejo varovanje osebnih podatkov. Ničelno hipotezo o enakosti variance zavrnamo, saj obstajajo statistično značilne razlike (Tabela 10.4).

Hipotezo potrdimo.

Tabela 10.4: Test hipoteze 4

	Ničela hipoteza	Test	Sig. ^{a,b}
1	The median of differences between s policijskim delom ali delom v drugih varnostnih službah? and Ali pazite, da se informacije, ki jih zberete, slučajno ne bi znašle na svetovnem spletu brez vedenja osebe, o kateri so informacije zbrane? equals 0.	Related-Samples Wilcoxon Signed Rank Test	.002

	Decision
1	Reject the null hypothesis.

- a. The significance level is .050.
 b. Asymptotic significance is displayed.

Related-Samples Wilcoxon Signed Rank Test Summary	
Total N	15
Test Statistic	.000
Standard Error	9.014
Standardized Test Statistic	-3.051
Asymptotic Sig.(2-sided test)	.002

11 ZAKLJUČEK

Izvajanje detektivskega dela nalaga obveznost in potrebo po natančni ureditvi vseh vprašanj, povezanih z dejavnostmi obstoječih agencij za opravljanje detektivskih storitev, licenc in delovnih dovoljenj, pogojev za opravljanje dejavnosti, oblik organizacije, detektivskih pooblastil itd. To je posledica dejstva, da je spodbujanje gospodarske in svobodne podjetniške pobude na področju zaščite eden najpomembnejših ciljev, ki jih je mogoče doseči s sprejetjem novih zakonov in podzakonskih aktov.

Detektivska dejavnost vključuje zaščitno, samozaščitno in detektivsko dejavnost, ki je uradno opredeljena kot: analiza, odkrivanje in preprečevanje potencialnih nevarnosti ter nezakonitih dejanj, ki kršijo dostojanstvo in ogrožajo življenje in telesno integriteto oseb ali varnostno zmanjšujejo vrednost premoženja. Kategorije detektivske dejavnosti so: iskanje izgubljenih oseb, dejavnosti zasebnih preiskovalcev, dejavnosti detektivov v trgovskih trgovinah in dejavnosti zavarovalnih zastopnikov. Splošni cilj detektivske dejavnosti je odkrivanje in preprečevanje škodljivih pojavov in nezakonitih dejanj, ki kršijo dostojanstvo in ogrožajo življenje in telesno integriteto osebe ali zmanjšujejo vrednost premoženja, ki je predmet zaščite. Detektivi ne smejo kršiti ali zanikati človekovih pravic in svoboščin, zagotovljenih z ustavo in splošno sprejetimi pravili mednarodnega prava. Ti subjekti so dolžni skrbno ravnati z mladoletniki, detektiv pa ne sme opravljati nalog, za katere so z zakonom določeni policija, preiskovalni in drugi državni organi, torej ne opravljati detektivskih del za domače in tuje varnostne službe. Šteje se, da je takšna ureditev postavila jasno ločnico med detektivskim in policijskim delom. Jasno se ločuje med detektivskim delom v zvezi s policijskim delom in drugim obrambnim, varnostnim in protiobveščevalnim delom.

Detektiv ne sme opravljati detektivskega dela za politične stranke. Pri opravljanju svojih nalog lahko detektiv nosi strelno orožje le v skladu z zakonom o orožju. Če obstaja utemeljen sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, je

detektiv dolžan vse podatke, pridobljene med svojim delom, predati policiji, ki je nato dolžna prevzeti ustrezne podatke v skladu s pooblastili, ki jih predpisuje zakonodaja. Detektivsko in policijsko delo pri zbiranju podatkov, iskanju pogošenih oseb in predmetov ter pri nadzoru sta si precej podobna, vendar detektiv nima toliko pooblastil, niti ne more uporabiti nobene od tehnik, ki jih lahko uporablja policija.

Detektivi so zavezani k varovanju osebnih podatkov, paziti morajo na spoštovanje zakonodaje in podzakonskih predpisov glede varovanja osebnih podatkov. Ko govorimo o varstvu osebnih podatkov in preučujemo njihov izvor in pomen, lahko sklenemo, da vse sodobne pravice, ki se nanašajo na osebne podatke, izvirajo iz Deklaracije o človekovih pravicah in Evropske konvencije o temeljnih človekovih pravicah in svoboščinah, ki jamčita pravico do zasebnosti. S stalnim napredkom družbe, predvsem tehnološkim razvojem, nove pravice izhajajo iz te temeljne pravice, zato zahtevajo normativno ureditev in zaščito, ki mora slediti duhu časa. Pravni predpisi se torej spreminjajo, dopolnjujejo, nastajajo novi. Tako se na mednarodnem in nacionalnem področju sprejemajo številna pravila, ki določajo naloge in obveznosti upravljavcev zbirk podatkov, določajo obseg, način zbiranja, obdelave in posredovanja ter izmenjave osebnih podatkov posameznikov. Kazenske določbe obvezujejo upravjalce, da se držijo standardov in tako zagotovijo učinkovito varstvo osebnih podatkov. Sodoben način življenja prinaša številne nove možnosti komuniciranja in dostopnosti informacij nepooblaščenim osebam, ki v napačnih rokah ali z napačno uporabo postanejo grožnja za posameznika in posledično za družbo kot celoto. Danes osebne podatke posamezniki puščamo skoraj povsod in njihovo zbiranje postaja vse bolj enostavno. Vse to omogoča izdelavo dokaj natančnih profilov posameznika, ne da bi ta za to sploh vedel. Prenašajo se in delijo z izjemno hitrostjo, kar nemalokrat ogroža osnovne človekove pravice. Z velikim številom norm zakonodaja poskuša zagotoviti zaščito, vendar stalen napredek preprečuje učinkovit način, saj je zakonodajno reguliranje vedno počasnejše od tehnološkega razvoja.

Kljub določenim kritikam in očitkom nezakonitega delovanja detektivi s svojim delom, znanjem in izkušnjami dokazujejo, da svoje delo opravljajo profesionalno in z vso skrbnostjo. To dokazujejo tudi rezultati ankete. Tako imajo danes detektivi v družbi dokaj dober ugled. V Zakonu o detektivski dejavnosti so njihove pravice (pooblastila, upravičenja, prepovedi, inšpekcijski nadzor nad detektivi itd.) in dolžnosti dokaj dobro opredeljene. Vsekakor je pred detektivi še vedno velik izziv, bodisi pri širitvi na nova delovna področja bodisi na področju metod in tehnik detektivskega dela. Detektivi lahko zbirajo informacije in dokazno gradivo z opazovanjem in sledenjem, ki so v zakonu opredeljeni kot dopustne metode dela. Kadar je nujno potrebno za zavarovanje dokazov, lahko detektivi uporabijo tehnična sredstva za slikovno snemanje na javnih ali javno dostopnih krajih le, če s tem bistveno ne posežejo v posameznikovo zasebnost. Dejstvo je, da že sama narava detektivske dejavnosti pomeni poseg v pravico do zasebnosti posameznika, ki je zavarovana že z Ustavo in uživa pravno varstvo tako na nacionalni kot tudi na mednarodni ravni.

VIRI IN LITERATURA

- Bien Karlovšek, S., Jerše, A., Mišič, K., Pirc Musar, N., Rupnik, J. in Tomšič, A. (2008). *Zasebnost delavcev in interesi delodajalcev – kje so meje?* Uradni list Republike Slovenije.
- Čas, T. (2006). Pravice detektivov: Sodna praksa. *Detektiv*, 6(1/2), 51–52
- Čas, T. in Kramberger, T. (2011). Poznavanje detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Zbornik prispevkov: 12. Slovenski dnevi varstvoslovja, Moravske Tolice, 2.–3. junij* (str. 1–19). Fakulteta za varnostne vede. http://www.fvv.uni-mb.si/dv2011/zbornik/nedrzavno_varovanje/kramberger-cas.pdf
- Detekta. (n.d.). *Skrite in pogrešane osebe*. <http://www.detekta.si/pogresane-osebe/>
- Detektivska zbornica Republike Slovenije. (n. d.). *Kodeks poklicne etike*. <http://www.detektivska-zbornica-rs.si/zakonodaja/kodeks-poklicne-etike>
- Dvojmoč, M. (ur.). (2020). *Detektivska dejavnost in upravičenost nadzorovanja zaposlenih*. Fakulteta za varnostne vede.
- Dvoršak, A. (2002). *Detektiv: Taktika in metodika poizvedovanja & primeri: Knjiga o detektivih v elektronski obliki*. <http://www.detektivka.eu/media/uploads/files/DETEKTIV-taktika-metodika-primeri.pdf>
- GDPR informer. (12. 7. 2018). *GDPR in practice: The most common mistakes (and how to fix them)*. <https://gdprinformer.com/gdpr-articles/gdpr-practice-common-mistakes-fix>
- General Data Protection Regulation (GDPR). (2016). Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC. *Official Journal of the European*, (L 119). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=SL>
- Gluščić, S. (2017). Prikupljanje, procjena, pohrana, obrada i korištenje podataka. *Policija i sigurnost*, 26(3), 212–225. <https://hrcak.srce.hr/194911>

- Gostič, Š. (2003). *Predpisi o detektivski dejavnosti*. Uradni list Republike Slovenije.
- Horvat, Š. (2004). *Zakon o kazenskem postopku (ZKP) s komentarjem*. GV Založba.
- Janič, A. (2009). *Vloga detektiva pri ugotavljanju disciplinskih kršitev: (Delovno-pravni postopki)* [Diplomsko delo]. Fakulteta za varnostne vede.
- Kazenski zakonik (KZ-1-NPB4). (2012). *Uradni list RS*, (50/12).
- Klavora, M. (2012). Smeri razvoja detektivske dejavnosti. V B. Dobovšek, P. Umek, T. Pavšič Mravlje (ur.), *Zbornik prispevkov: 13. slovenski dnevi varstvoslovja. Portorož 7.–8. junij* (str. 1–22). Fakulteta za varnostne vede.
https://www.fvv.um.si/DV2012/zbornik/detektivska_sekcija/Klavora.pdf
- Kovačič, M. (2006). *Nadzor in zasebnost v informacijski družbi: Filozofski, sociološki, pravni in tehnični vidiki nadzora in zasebnosti na internetu*. Fakulteta za družbene vede.
- Lampe, R. (2004). *Sistem pravice do zasebnosti*. Bonex.
- Lampe, R. (2010). *Pravo človekovih pravic: Sistem človekovih pravic v mednarodnem evropskem in ustavnem pravu*. Uradni list Republike Slovenije.
- Maver, D. (2004). *Kriminalistika: Uvod, taktika, tehnika*. Uradni list Republike Slovenije.
- Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti (2011). *Uradni list RS*, (85/11).
- Savski, S., Grilc, B., Jarc, S. in Mele, Z. (2012). *Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1) s komentarjem*. GV založba.
- Schneier, B. (2015). *Data and Goliath: The hidden battles to collect your data and control your world*. W. W. Norton. https://ciberativismoeguerra.files.wordpress.com/2017/09/bruce-schneier-data-and-goliath_-2015.pdf
- Sotlar, A. in Trivunović, J. (2012). Detektivi in varstvo zasebnosti v Republiki Sloveniji. *Varstvoslovje*, 14(3), 307–330. http://www.fvv.uni-mb.si/rV/arhiv/2012-3/06_Sotlar_Trivunovic.pdf
- Šturm, L., Arhar, F., Plauštajner, K., Rijavec, V., Blaha, M., Bučar, F., Čebulj, J., Deisinger, M., Dular, J., Friedl, J., Grasselli, A., Jadek-Pensa, D., Jaklič, K., Jambreč, P., Jerovšek, T., Klemenčič, G., Končina Peternel, M., Kresal, B., Mavčič, A. ...

- Zupančič, B. M. (2010). *Komentar Ustave Republike Slovenije*. Fakulteta za državne in evropske študije.
- Udruga privatnih detektiva Hrvatske. (n. d.). *O nama*. <http://updh.hr/onama/>
- Ustava Republike Slovenije (URS). (1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016). *Uradni list RS*, (33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 75/16).
- Varstvo osebnih podatkov v delovnih razmerjih: Smernice informacijskega pooblaščenca*. (2019). Informacijski pooblaščenec. https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/smernice/Smernice_-_Varstvo_OP_v_delovnih_razmerjih_verzija_1.1_koncna.pdf
- Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1). (2011). *Uradni list RS*, (17/11).
- Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1). (2007). *Uradni list RS*, (94/07, 177/20).
- Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2). (2023). *Uradni list RS*, (163/22).
- Zdravec, M. (2010). Test sorazmernosti na primeru odločbe Ustavnega sodišča. *Pravna praksa*, 29(16/17), 12–14.
- Žiberna, P. (24. 7. 2015). *Detektivska dejavnost v Republiki Sloveniji*. Varensvet.si. <http://www.varensvet.si/uvod-v-detektivsko-dejavnost/>

PRILOGA A: ANKETNI VPRAŠALNIK

Na Fakulteti za varnostne vede pišem diplomsko nalogo o problematiki varovanja osebnih podatkov v okviru detektivske dejavnosti. Namen raziskave je dobiti vpogled v dejansko stanje in ugotoviti, ali je zakonodaja, ki ureja varovanje osebnih podatkov ustrezna in ne omejuje detektivskega dela. Ugotovitve iz ankete bodo uporabljene izključno za namen diplomske naloge in ne bodo uporabljene v druge namene. Zato vas prosimo, da sodelujete v raziskavi in odgovorite na anketna vprašanja. Prosim vas, da ste pri odgovarjanju natančni in iskreni, saj bodo vaši odgovori vplivali na rezultat. Anketa je popolna anonimna. Zbrani podatki bodo obravnavani strogo zaupno in analizirani na splošno in nikakor ne na ravni odgovorov posameznika.

Za vaše sodelovanje se vam najlepše zahvaljujem!

Tjaša Kelih

1 Starost?

- 18– 30 let
- 31–45 let
- 46–60let
- več kot 60 let

2 Kako dolgo opravljate detektivsko dejavnost?

- Manj kot 3 leta
- 3 do 10 let
- 10–15 let
- Več kot 15 let

3 Detektivsko dejavnost opravljate kot:

- Glavno dejavnost,

- Redno zraven druge dejavnosti,
- Občasno zraven druge dejavnosti,
- Detektivskega dela kljub pridobljeni licenci ne opravljam.

4 Ste bili predtem zaposleni drugje?

- Da
- Ne

5 Če da, imate izkušnje s policijskim delom ali delom v drugih varnostnih službah?

- Da
- Ne

6 V spodnjem seznamu označite kako pogosto se pri svojem delu ukvarjate z naslednjimi dejavnostmi:

	Pogosto	Občasno	Redko
Preverjanje nezvestobe			
Preverjanje zlorab bolniških odsotnosti			
Preverjanje zlorab plačila stroškov prevoza na delo (potnih stroškov)			
Preverjanje alkoholiziranosti na delovnem mestu			
Preverjanje zlorabe drog na delovnem mestu			
Vročanje pisemskih in drugih pošilk naslovnikom v imenu različnih naročnikov			
Preverjanje spoštovanja konkurenčne klavzule			
Pomoč (zbiranje informacij) pri iskanju pogrešanih oseb			
Preiskovanje kraj (predmetov, ki so pogrešani /izgubljeni)			
Preiskovanje goljufij			
Pridobivanje informacij o premoženju dolžnikov			
Preiskovanje anonimnih pisanj			
Pridobivanje podatkov iz evidenc			
Pisanje poročil			
Opazovanje oziroma sledenje ljudem			

Delovnopravni postopki			
Izvršilni postopki			
Civilnopravni postopki			
Upravni postopki			
Protiprislušni pregledi			
Uporaba poligrafa			
Zbiranje informacij o dolžnikih			
Zbiranje informacij o uspešnosti poslovnih subjektov			

7 Kaj menite o zakonodaji, ki ureja detektivsko dejavnost v Sloveniji?

- Popolnoma ustrezna
- Ustrezna
- Niti ustrezna, niti neustrezna
- Neustrezna
- Nikakor ni ustrezna

7.1 Zakaj menite, da je zakonodaja ustrezna ali neustrezna?

---

8 V okviru pridobivanja informacij, kako ocenjujete možnosti pridobivanja le-teh:

	Zelo zahtevno	Zahtevno	Niti zahtevno, niti nezahtevno	Nezahtevno	Zelo enostavno
Ugotavljanje istovetnosti					
Vpogled v nepremičninske evidence					
Vpogled v zdravstvene evidence					
Vpogled v bančne in finančne podatke					
Vpogled v evidence zavarovalnic					

Vpogled v evidence Ministrstva za notranje zadeve					
---	--	--	--	--	--

9 Kako pogosto za zbiranje podatkov uporabljate naslednje načine:

	Pogosto	Občasno	Redko
Pridobivanje informacij od oseb			
Pridobivanje informacij iz javnih zbirk podatkov			
Zvočno in slikovno snemanje			
Tajno, prikrito delovanje			

10 Ali je zakonodaja v Sloveniji, ki ureja varstvo osebnih podatkov ustrezna?

- Popolnoma ustrezna
- Ustrezna
- Niti ustrezna niti neustrezna
- Neustrezna
- Nikakor ni ustrezna

10.1 Zakaj menite, da je zakonodaja ustrezna ali neustrezna?

---

11 Kaj menite o t.i. GDPR uredbi?

- Popolnoma ustrezna
- Ustrezna
- Niti ustrezna niti neustrezna
- Neustrezna
- Nikakor ni ustrezna

11.1 Zakaj menite, da je uredba ustrezna ali neustrezna?

---

12 Je slovenska zakonodaja glede varstva osebnih podatkov usklajena z uredbo GDPR?

- Popolnoma usklajena
- Usklajena

- Niti usklajena, niti neusklajena
- Neusklajena
- Nikakor ni usklajena

13 Se je s sprejetjem GDPR uredbe vaše delo karkoli spremenilo glede zbiranja osebnih podatkov?

- Da
- Ne
- Ne vem

14 Vas zakonodaja glede varstva podatkov omejuje pri vašem delu?

- Zelo omejuje
- Omejuje
- Niti omejuje, niti ne omejuje
- Ne omejuje
- Nikakor me ne omejuje

14.1 Na kakšen način vas zakonodaja omejuje?

---

15 Kako dobro poznate določila GDPR uredbe?

- Poznam dobro
- Deloma
- Ne poznam

15.1 Ali veste v katerem členu je opredeljeno naslednje:

- omejitev obdelave, zaradi njihove obdelave v prihodnosti _____
člen
- privolitev posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki _____
člen
- kršitev varstva osebnih podatkov _____ člen

- obdelava osebnih podatkov, ki razkrivajo rasno ali etnično poreklo, politično mnenje, versko ali filozofsko prepričanje ali članstvo v sindikatu, in obdelava genetskih podatkov, biometričnih podatkov za namene edinstvene identifikacije posameznika, podatkov v zvezi z zdravjem ali podatkov v zvezi s posameznikovim spolnim življenjem ali spolno usmerjenostjo _____ člen

16 Ali menite, da bi vam glede zbiranja podatkov lahko bilo namenjeno več pooblastil glede zbiranja osebnih podatkov?

- Popolnoma se strinjam
- Strinjam se
- Ne vem
- Ne strinjam se
- Nikakor se ne strinjam

17 Ali pri svojem delu pazite na spoštovanje pravnih določil varstva osebnih podatkov?

- Vedno in popolnoma spoštujem
- Spoštujem
- Včasih se zgodi, da ne spoštujem
- Če narava dela to izrecno zahteva, jih ne spoštujem
- Bistveno, da opravim posel, ta določila me ne zanimajo

18 Ste bili zaradi nespoštovanja že kdaj obravnavani, kaznovani?

- Da
- Ne

19 Ali pazite, da se informacije, ki jih zberete slučajno ne bi znašle na svetovnem spletu brez vedenja osebe, o kateri so informacije zbrane?

- Da
- Ne

20 Kaj menite o sodobni tehnologiji, ki omogoča lažje zbiranje informacij in podatkov?

	Popolnoma se strinjam	Strinjam se	Niti se strinjam, niti ne strinjam	Ne strinjam se	Nikakor se ne strinjam
Sodobna tehnologija omogoča nadzor in ogroža svobodo posameznika					
Sodobna tehnologija olajša delo nas detektivov					
Če se pazi na varnostna priporočila sodobna tehnologija ne ogroža svobode posameznika					
Ugodnosti in storitve, ki jih sodobna tehnologija nudi so pomembnejše od tveganj					

PRILOGA B: REZULTATI ANKETE

		Starost?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-30 let	4	26.7	26.7	26.7
	31-45 let	5	33.3	33.3	60.0
	45-60 let	4	26.7	26.7	86.7
	več kot 60 let	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

		Kako dolgo opravljate detektivsko dejavnost?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Manj kot 3 leta	4	26.7	26.7	26.7
	3 do 10 let	8	53.3	53.3	80.0
	10 do 15 let	1	6.7	6.7	86.7
	več kot 15 let	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

		Detektivsko dejavnost opravljate kot:			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Glavno dejavnost	10	66.7	66.7	66.7
	Redno zraven druge dejavnosti	1	6.7	6.7	73.3
	Občasno zraven druge dejavnosti	4	26.7	26.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

		Ste bili pred tem zaposleni drugje?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	10	66.7	66.7	66.7
	Ne	4	26.7	26.7	93.3
	Vpišite besedilo odgovora 3	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

		Če da, imate izkušnje s policijskim delom ali delom v drugih varnostnih službah?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	5	33.3	33.3	33.3
	Ne	9	60.0	60.0	93.3
	Vpišite besedilo odgovora 3	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Preverjanje nezvestobe

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	1	6.7	6.7	6.7
	Občasno	4	26.7	26.7	33.3
	Redko	10	66.7	66.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Preverjanje zlorab bolniških odsotnosti

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	13	86.7	86.7	86.7
	Občasno	1	6.7	6.7	93.3
	Redko	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Preverjanje zlorab plačila stroškov prevoza na delo (potnih stroškov)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	5	33.3	33.3	33.3
	Občasno	7	46.7	46.7	80.0
	Redko	3	20.0	20.0	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Preverjanje alkoholiziranosti na delovnem mestu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	6	40.0	40.0	40.0
	Občasno	5	33.3	33.3	73.3
	Redko	4	26.7	26.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Preverjanje zlorabe drog na delovnem mestu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Občasno	4	26.7	26.7	26.7
	Redko	10	66.7	66.7	93.3
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Vročanje pisemskih in drugih pošiljk naslovnikom v imenu različnih naročnikov

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	14	93.3	93.3	93.3
	Občasno	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Preverjanje spoštovanja konkurenčne klavzule

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Občasno	6	40.0	42.9	42.9
	Redko	8	53.3	57.1	100.0
	Total	14	93.3	100.0	
Missing	Ni odgovoril	1	6.7		
Total		15	100.0		

V spodnjem seznamu označite k: Pomoč (zbiranje informacij) pri iskanju pogrešanih oseb

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Občasno	3	20.0	20.0	20.0
	Redko	11	73.3	73.3	93.3
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Preiskovanje kraj (predmetov, ki so pogrešani /izgubljeni)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	2	13.3	13.3	13.3
	Občasno	3	20.0	20.0	33.3
	Redko	9	60.0	60.0	93.3
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Preiskovanje goljufij

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	6	40.0	40.0	40.0
	Občasno	3	20.0	20.0	60.0
	Redko	5	33.3	33.3	93.3
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Pridobivanje informacij o premoženju dolžnikov

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	6	40.0	40.0	40.0
	Občasno	4	26.7	26.7	66.7
	Redko	4	26.7	26.7	93.3
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Preiskovanje anonimnih pisanj

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Občasno	2	13.3	13.3	13.3
	Redko	12	80.0	80.0	93.3
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Pridobivanje podatkov iz evidenc

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	8	53.3	53.3	53.3
	Občasno	5	33.3	33.3	86.7
	Redko	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Pisanje poročil

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	15	100.0	100.0	100.0

V spodnjem seznamu označite k: Opazovanje oziroma sledenje ljudem

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	9	60.0	64.3	64.3
	Občasno	2	13.3	14.3	78.6
	Redko	2	13.3	14.3	92.9
	Vpišite besedilo	1	6.7	7.1	100.0
	Total	14	93.3	100.0	
Missing	Ni odgovoril	1	6.7		
Total		15	100.0		

V spodnjem seznamu označite k: Delovnopравни postopki

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	9	60.0	60.0	60.0
	Občasno	3	20.0	20.0	80.0
	Redko	3	20.0	20.0	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Izvršilni postopki

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	5	33.3	33.3	33.3
	Občasno	3	20.0	20.0	53.3
	Redko	7	46.7	46.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Civilnopravni postopki

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	2	13.3	13.3	13.3
	Občasno	9	60.0	60.0	73.3
	Redko	4	26.7	26.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Upravni postopki

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Občasno	7	46.7	46.7	46.7
	Redko	8	53.3	53.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Proti prislušni pregledi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	2	13.3	13.3	13.3
	Občasno	3	20.0	20.0	33.3
	Redko	8	53.3	53.3	86.7
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	93.3
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Uporaba poligrafa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Občasno	2	13.3	13.3	13.3
	Redko	11	73.3	73.3	86.7
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	93.3
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Zbiranje informacij o dolžnikih

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	8	53.3	53.3	53.3
	Občasno	2	13.3	13.3	66.7
	Redko	4	26.7	26.7	93.3
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V spodnjem seznamu označite k: Zbiranje informacij o uspešnosti poslovnih subjektov

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Občasno	3	20.0	20.0	20.0
	Redko	11	73.3	73.3	93.3
	Vpišite besedilo	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Kaj menite o zakonodaji, ki ureja detektivsko dejavnost v Sloveniji?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ustrezna	4	26.7	26.7	26.7
	Niti ustrezna, niti neustrezna	8	53.3	53.3	80.0
	Neustrezna	3	20.0	20.0	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Zakaj menite, da je zakonodaja (Zakaj menite, da je zakonodaja ustrezna ali neustrezna?)					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1: Ni odgovoril	3	20.0	20.0	20.0
	Če delaš po zakonu ti ta dopušča zadosti manevskega prostora pošteno za in zakonito delo. d	1	6.7	6.7	26.7
	Dodati obvezno varnostno orožje detektivom zaradi narave dela; možnost direktnega dostopa do podatkov .evidencah za katere smo upravičeni; razširiti pooblastila in zagotoviti možnost zadržanja na kraju; pa se.bi se našlo.	1	6.7	6.7	33.3
	Glede na veljavnost aktualnega ZDD-1, je potrebno določene zadeve spremeniti in dopolniti	1	6.7	6.7	40.0
	Menim, da bi bilo zakon potrebno posodobiti in nekatere člene podrobneje urediti, na primer osebno zaznavo na statično in dinamično, pri pridobivanju podatkov iz evidenc dodati možnost pridobivanja podatkov o uporabniku vozila ...	1	6.7	6.7	46.7
	Omogoča delo detektivom, obenem pa šele v praktičnem delu vidimo, da so v zakonodaji določene pomanjkljivosti, ki otežujejo delo detektivom.	1	6.7	6.7	53.3
	Po večini je ustrezna, vendar so nekatera področja slabo zakonsko opredeljena, kar povzroča težave pri pridobivanju podatkov iz evidenc ali izvajanju drugih upravičenj po ZDD-1	1	6.7	6.7	60.0
	potrebna je določene posodobitve	1	6.7	6.7	66.7
	Potrebni so popravki, predvsem pri upravičenjih	1	6.7	6.7	73.3

Potrebno bi bilo urediti, da bi imeli direkten vpogled v nekatre evidence. Predolgo traja pridobivanje podatkov iz evidenc trenutno.	1	6.7	6.7	80.0
premalo pooblastil za naše delovanje, posledično premajhna prepoznavnost našega poklica, državne inštitucije ne poznajo našega zakona zato imamo problem s pridobivanjem informacij oz. podatkov, ki nam jih omogoča že sam zakon ZDD-1	1	6.7	6.7	86.7
Premalo pristojnosti, omejena pooblastila	1	6.7	6.7	93.3
Trenutna zakonodaja omogoča delo detektivov, vendar pa je veliko prostora za (nujen) napredek.	1	6.7	6.7	100.0
Total	15	100.0	100.0	

V okviru pridobivanja informacij: Ugotavljanje istovetnosti

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Zelo zahtevno	4	26.7	26.7	26.7
	Zahtevno	4	26.7	26.7	53.3
	Niti zahtevno, niti nezahtevno	4	26.7	26.7	80.0
	Nezahtevno	3	20.0	20.0	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V okviru pridobivanja informacij: Vpogled v nepremičninske evidence

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Zelo zahtevno	5	33.3	33.3	33.3
	Zahtevno	2	13.3	13.3	46.7
	Niti zahtevno, niti nezahtevno	5	33.3	33.3	80.0
	Nezahtevno	3	20.0	20.0	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V okviru pridobivanja informacij: Vpogled v zdravstvene evidence

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Zelo zahtevno	7	46.7	46.7	46.7
	Zahtevno	2	13.3	13.3	60.0
	Niti zahtevno, niti nezahtevno	4	26.7	26.7	86.7
	Nezahtevno	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V okviru pridobivanja informac: Vpogled v bančne in finančne podatke

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Zelo zahtevno	12	80.0	80.0	80.0
	Zahtevno	1	6.7	6.7	86.7
	Niti zahtevno, niti nezahtevno	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V okviru pridobivanja informac: Vpogled v evidence zavarovalnic

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Zelo zahtevno	6	40.0	40.0	40.0
	Zahtevno	7	46.7	46.7	86.7
	Niti zahtevno, niti nezahtevno	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

V okviru pridobivanja informac: Vpogled v evidence Ministrstva za notranje zadeve

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Zelo zahtevno	6	40.0	40.0	40.0
	Zahtevno	5	33.3	33.3	73.3
	Niti zahtevno, niti nezahtevno	4	26.7	26.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Kako pogosto za zbiranje podat: Pridobivanje informacij od oseb

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	14	93.3	93.3	93.3
	Občasno	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Kako pogosto za zbiranje podat: Pridobivanje informacij iz javnih zbirk podatkov

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	12	80.0	80.0	80.0
	Občasno	2	13.3	13.3	93.3
	Redko	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Kako pogosto za zbiranje podat: Zvočno in slikovno snemanje

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	10	66.7	66.7	66.7
	Občasno	3	20.0	20.0	86.7
	Redko	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Kako pogosto za zbiranje podat: Tajno, prikrito delovanje

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Pogosto	3	20.0	21.4	21.4
	Občasno	1	6.7	7.1	28.6
	Redko	7	46.7	50.0	78.6
	Vpišite besedilo	2	13.3	14.3	92.9
	Vpišite besedilo	1	6.7	7.1	100.0
	Total	14	93.3	100.0	
Missing	Ni odgovoril	1	6.7		
Total		15	100.0		

Ali je zakonodaja v Sloveniji, ki ureja varstvo osebnih podatkov ustrezna?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Popolnoma ustrezna	2	13.3	13.3	13.3
	Ustrezna	6	40.0	40.0	53.3
	Niti ustrezna niti neustrezna	5	33.3	33.3	86.7
	Neustrezna	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Kaj menite o t.i. GDPR uredbi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Popolnoma ustrezna	1	6.7	6.7	6.7
	Ustrezna	6	40.0	40.0	46.7
	Niti ustrezna niti neustrezna	6	40.0	40.0	86.7
	Neustrezna	1	6.7	6.7	93.3
	Nikakor ni ustrezna	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Zakaj menite, da je uredba ust ustrezna ali neustrezna?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1	8	53.3	53.3	53.3
	enako kot zgoraj- varuje zasebnost	1	6.7	6.7	60.0
	Isto kot zgoraj	1	6.7	6.7	66.7
	Ker je preveč zapleteno napisana in premalo jasna	1	6.7	6.7	73.3
	Nekateri deli so po mojem mnenju nekoliko prestrogi.	1	6.7	6.7	80.0
	neživljenska	1	6.7	6.7	86.7
	Nima velikega vpliva na večino detektivovih delovnih področij.	1	6.7	6.7	93.3
	Zagotavlja varstvo	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Je slovenska zakonodaja glede varstva osebnih podatkov usklajena z uredbo GDPR?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Usklajena	10	66.7	66.7	66.7
	Niti usklajena, niti neusklajena	4	26.7	26.7	93.3
	Neusklajena	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Se je s sprejetjem GDPR uredbe vaše delo karkoli spremenilo glede zbiranja osebnih podatkov?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	4	26.7	26.7	26.7
	Ne	8	53.3	53.3	80.0
	Ne vem	3	20.0	20.0	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Na kakšen način se vam je delo spremenilo?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1	8	53.3	53.3	53.3
	določenih zadev enostavno ne delam več	1	6.7	6.7	60.0
	Ni se spremenilo.	1	6.7	6.7	66.7
	Pred GDPR nisem opravljal dejavnosti.	1	6.7	6.7	73.3
	Se ni	1	6.7	6.7	80.0
	Težave pri pridobivanju	1	6.7	6.7	86.7
	uradni ne ločijo ZDD-1 in GDPR..posledično težje pridobivamo podatke iz javnih evidenc	1	6.7	6.7	93.3
	Več ljudi se "izgovarja" na GDPR	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Vas zakonodaja glede varstva podatkov omejuje pri vašem delu?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Zelo omejuje	2	13.3	13.3	13.3
	Omejuje	6	40.0	40.0	53.3
	Niti omejuje niti ne omejuje	5	33.3	33.3	86.7
	Ne omejuje	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Na kakšen način vas zakonodaja omejuje?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1	8	53.3	53.3	53.3
	Določenih podatkov, ki bi bili nujno potrebni, da se storitev opravi, ni mogoče dobiti	1	6.7	6.7	60.0
	določenih zadev enostavno ne delam več	1	6.7	6.7	66.7
	Najbolj z omejenim dostopom do vpogleda v nepremičnine posamezne osebe.	1	6.7	6.7	73.3
	Pogosto zrlo nekritično utemeljevanje, da nam določeni podatki ne pripadajo zaradi GDPR	1	6.7	6.7	80.0
	Težave pri dostopu do podatkov	1	6.7	6.7	86.7
	uradniki ne ločijo ZDD-1 in naših pooblastil in upravičenj	1	6.7	6.7	93.3
	Z osebnimi podatki, je potrebno ravnati v skladu z zakonom., ki določa tudi pogoje za obdelavo osebnih podatkov.	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Kako dobro poznate določila GDPR uredbe?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Popolnoma poznam	2	13.3	13.3	13.3
	Dobro poznam	4	26.7	26.7	40.0
	Poznam	6	40.0	40.0	80.0
	Deloma	3	20.0	20.0	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Ali veste v kat: omejitev obdelave, zaradi njihove obdelave v prihodnosti : člen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1	11	73.3	73.3	73.3
	/	1	6.7	6.7	80.0
	18	1	6.7	6.7	86.7
	18.	1	6.7	6.7	93.3
	NE	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Ali veste v kat: omejitev obdelave, zaradi njihove obdelave v prihodnosti :

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1	14	93.3	93.3	93.3
	/	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Ali veste v kat: privolitev posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki : člen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1	10	66.7	66.7	66.7
	/	1	6.7	6.7	73.3
	4	1	6.7	6.7	80.0
	4. člen, 11. točka, 7. člen	1	6.7	6.7	86.7
	7.	1	6.7	6.7	93.3
	NE	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Ali veste v kat: privolitev posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki :

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1	14	93.3	93.3	93.3
	/	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Ali veste v kat: kršitev varstva osebnih podatkov : člen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1	11	73.3	73.3	73.3
	/	1	6.7	6.7	80.0
	6	1	6.7	6.7	86.7
	6.	1	6.7	6.7	93.3
	NE	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Ali veste v kat: kršitev varstva osebnih podatkov :

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1	14	93.3	93.3	93.3
	/	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Ali veste v kat: obdelava osebnih podatkov, ki razkrivajo rasno ali etnično poreklo, politično mnenje, versko ali filozofsko prepričanje ali članstvo v sindikatu, in obdelava genetskih podatkov, biometričnih podatkov za namene edinstvene identifikacij

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1	10	66.7	66.7	66.7
	/	1	6.7	6.7	73.3
	9	1	6.7	6.7	80.0
	9.	1	6.7	6.7	86.7
	9. člen	1	6.7	6.7	93.3
	NE	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Ali veste v kat: obdelava osebnih podatkov, ki razkrivajo rasno ali etnično poreklo, politično mnenje, versko ali filozofsko prepričanje ali članstvo v sindikatu, in obdelava genetskih podatkov, biometričnih podatkov za namene edinstvene identifikacij

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	-1	14	93.3	93.3	93.3
	/	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Ali menite, da bi vam glede zbiranja podatkov lahko bilo namenjeno več pooblastil glede zbiranja osebnih podatkov?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Popolnoma se strinjam	8	53.3	53.3	53.3
	Strinjam se	5	33.3	33.3	86.7
	Ne vem	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Ali pri svojem delu pazite na spoštovanje pravnih določil varstva osebnih podatkov?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Vedno in popolnoma spoštujem	9	60.0	60.0	60.0
	Spoštujem	6	40.0	40.0	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Ali pazite, da se informacije, ki jih zberete slučajno ne bi znašle na svetovnem spletu brez vedenja osebe, o kateri so informacije zbrane?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	15	100.0	100.0	100.0

Kaj menite o sodobni tehnologi: Sodobna tehnologija omogoča nadzor in ogroža svobodo posameznika

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Popolnoma se strinjam	1	6.7	6.7	6.7
	Strinjam se	5	33.3	33.3	40.0
	Niti se strinjam, niti ne strinjam	7	46.7	46.7	86.7
	Ne strinjam se	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Kaj menite o sodobni tehnologi: Sodobna tehnologija olajša delo nas detektivov

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Popolnoma se strinjam	9	60.0	60.0	60.0
	Strinjam se	4	26.7	26.7	86.7
	Niti se strinjam, niti ne strinjam	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Kaj menite o sodobni tehnologi: Če se pazi na varnostna priporočila sodobna tehnologija ne ogroža svobode posameznika

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Popolnoma se strinjam	5	33.3	33.3	33.3
	Strinjam se	5	33.3	33.3	66.7
	Niti se strinjam, niti ne strinjam	4	26.7	26.7	93.3
	Ne strinjam se	1	6.7	6.7	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Kaj menite o sodobni tehnologi: Ugodnosti in storitve, ki jih sodobna tehnologija nudi so pomembnejše od tveganj

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Popolnoma se strinjam	2	13.3	13.3	13.3
	Strinjam se	6	40.0	40.0	53.3
	Niti se strinjam, niti ne strinjam	5	33.3	33.3	86.7
	Ne strinjam se	2	13.3	13.3	100.0
	Total	15	100.0	100.0	

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

IZJAVA O AVTORSTVU IN ISTOVETNOSTI TISKANE IN ELEKTRONSKE OBLIKE ZAKLJUČNEGA DELA

Ime in priimek študent-a/-ke: TJAŠA KELIHŠtudijski program: VARNOST IN POLICIJSKO DELONaslov zaključnega dela: VARSTVO OSEBNIH PODATKOV V DETEKTIVSKI DEJAVNOSTIMentor: MIHA DVOJMOČSomentor: NATAŠA PIČIČ MUŠARPodpisan-i/-a študent/-ka TJAŠA KELIH

- izjavljam, da je zaključno delo rezultat mojega samostojnega dela, ki sem ga izdelal/-a ob pomoči mentor-ja/-ice oz. somentor-ja/-ice;
- izjavljam, da sem pridobil/-a vsa potrebna soglasja za uporabo podatkov in avtorskih del v zaključnem delu in jih v zaključnem delu jasno in ustrezno označil/-a;
- na Univerzo v Mariboru neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve avtorskega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico ponuditi zaključno delo javnosti na svetovnem spletu preko DKUM; sem seznanjen/-a, da bodo dela deponirana/objavljena v DKUM dostopna široki javnosti pod pogoji licence Creative Commons BY-NC-ND, kar vključuje tudi avtomatizirano indeksiranje preko spleta in obdelavo besedil za potrebe tekstovnega in podatkovnega rudarjenja in ekstrakcije znanja iz vsebin; uporabnikom se dovoli reproduciranje brez predelave avtorskega dela, distribuiranje, dajanje v najem in priobčitev javnosti samega izvirnega avtorskega dela, in sicer pod pogojem, da navedejo avtorja in da ne gre za komercialno uporabo;
- dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v zaključnem delu in tej izjavi, skupaj z objavo zaključnega dela;
- izjavljam, da je tiskana oblika zaključnega dela istovetna elektronski obliki zaključnega dela, ki sem jo oddal/-a za objavo v DKUM.

Uveljavljam permisivnejšo obliko licence Creative Commons: CC BY-NC-ND 4.0 (navedite obliko)Kraj in datum: Mojstovna, 16.3.23

Podpis študent-a/-ke: